

KERKENBELEIDSPAN GISTEL

 gistel
IS DICHTBIJ

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL.....	2
GOEDKEURING	5
INLEIDING	6
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	8
2. FICHE PER KERKGEBOUW	9
2.1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Gistel.....	9
2.1.1. Identificatie.....	10
2.1.2. Beschrijving.....	11
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	20
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	23
2.2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw in Zevekote	26
2.2.1. Identificatie.....	27
2.2.2. Beschrijving.....	28
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	35
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	38
2.3. Parochiekerk Sint-Cornelius in Snaaskerke	41
2.3.1. Identificatie.....	42
2.3.2. Beschrijving.....	43
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	51
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	53
2.4. Parochiekerk Sint-Niklaas in Moere	56
2.4.1. Identificatie.....	57
2.4.2. Beschrijving.....	58
2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	65
2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie a. Liturgische activiteiten	68

3. Pastoraal plan	71
Inleiding	71
Huidige situatie.....	71
Toekomst.....	71
3.1 Gemeente Ichtegem	72
Bekegem: Sint-Amanduskerk	72
Eernegem: Sint-Medarduskerk.....	72
Ichtegem: Sint-Michielskerk	72
Pastoraal Plan Ichtegem 2026-2031.....	72
3.2 Gemeente - Stad Gistel.....	72
O.L.V. Tenhemelopnemingskerk Gistel	72
Sint-Niklaaskerk Moere	73
Sint-Corneliuskerk Snaaskerke	73
Onze-Lieve-Vrouwkerk Zevekote	73
Pastoraal Plan Gistel 2026-2031.....	73
3.3 Gemeente - Stad Oudenburg	73
O.L.V.-kerk Oudenburg.....	73
Sint-Audomaruskerk Westkerke	74
Sint-Eligiuskerk Ettelgem.....	74
Sint-Michielskerk Roksem	74
Pastoraal Plan Oudenburg 2026-2031	74
4. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	75
4.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.....	75
4.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	78
BESLUIT.....	79
BRONNEN	80
Publicaties	80

Online bronnen	82
Database.....	82
Archief	83

GOEDKEURING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de stad Gistel:

- Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen, Kerkstraat zonder nummer, 8470 Gistel (West-Vlaanderen)
- Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Zevekotestraat zonder nummer, 8470 Zevekote, Gistel (West-Vlaanderen)
- Parochiekerk Sint Cornelius, Dorpsstraat zonder nummer, 8470 Snaaskerke, Gistel (West-Vlaanderen)
- Parochiekerk Sint-Niklaas, Provincieweg zonder nummer, 8470 Moere, Gistel (West-Vlaanderen)

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de Stad Gistel, het centraal kerkbestuur van Gistel en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:
- door de bisschop van het bisdom Brugge op 18 april 2018;
door de gemeenteraad van de stad Gistel op 7 juni 2018.

Een wijziging van het eredienstendecreet nodigt de verschillende betrokken partners voortaan uit om aan het begin van elke beleidsperiode het kerkenbeleidsplan te herbevestigen of te actualiseren. Het geactualiseerde kerkenbeleidsplan van stad Gistel werd door de bisschop van het bisdom Brugge goedgekeurd op XXXX en door de gemeenteraad van de stad Gistel op 5 juni 2025.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan wil een gedragen langetermijnvisie bieden op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de kerken op het grondgebied van de stad Gistel. De opdracht hiertoe kreeg men van de Vlaamse overheid in navolging van de conceptnota van minister Bourgeois “Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk” van 24 juni 2011. De conceptnota stipuleert immers dat er extra voorwaarden worden ingebouwd voor het verkrijgen van premies van de Vlaamse overheid voor de restauratie van kerkgebouwen. In het besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het onroerenderfgoeddecreet maar ook in het decreet houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 12 juli 2013 wordt een goedgekeurd kerkenbeleidsplan als verplichte voorwaarde opgelegd.

Bij het opstellen van het kerkenbeleidsplan werd rekening gehouden met het huidig pastoraal gebruik van de kerken in Gistel en met de pastorale behoeften. Tevens werd er dieper ingegaan op de cultuurhistorische waarde, de architecturale mogelijkheden en de bouwfysische toestand van elk kerkgebouw alsook op de inbedding van elk gebouw in het lokale weefsel.

Het proces om tot een langetermijnvisie te komen ging van start in juni 2017 met de organisatie van een eerste ambtelijk overleg en een eerste gezamenlijk overleg, respectievelijk op 8 juni 2017 en op 20 juni 2017. Op het eerste gezamenlijk overleg waren zowel het schepencollege als de respectievelijke voorzitters van het centraal kerkbestuur en van het decanaat Gistel aanwezig. De aanzet tot het opmaken van een kerkenbeleidsplan werd hier gemaakt. Om tot een gedragen proces te komen en om zoveel mogelijk de belanghebbenden te informeren over het doel en de inhoud van een kerkenbeleidsplan werd tevens beslist een infomoment te organiseren voor de kerkfabrieken en de betrokken ambtenaren. Dit infomoment vond plaats op 13 september 2017. Een spreker van het CRKC, met name Jonas Danckers, werd hierop uitgenodigd.

Nadien ging men zowel aan kerkelijke zijde als aan burgerlijke zijde aan de slag.

Aan kerkelijke zijde besloot men om gespreksavonden in de kerken te laten doorgaan. Dit vanuit de wens om een breed gedragen toekomstvisie naar voren te kunnen schuiven. De IOED Polderrand verzorgde daarbij het verloop van deze avonden en modereerde de gesprekken. Tijdens de gespreksavonden werd samen met de aanwezigen stilgestaan bij de huidige betekenis van de kerk en werd er gepeild naar de sterktes of zwaktes van de kerk. Ook werden de verschillende toekomstopties afgetoetst met het publiek : meningen werden hierover bevraagd en gerichte vragen gesteld. In elke parochiekerk ging er eind oktober 2017 zo één gespreksavond door.

Achteraf werden de resultaten en de verslagen van de gespreksavonden besproken tijdens een overleg van de kerkelijke werkgroep, waarin zowel het centraal kerkbestuur, de deken als de leden van de verschillende kerkfabrieken zetelden. De kerkelijke werkgroep kwam samen op 13 december 2017 samen. Een gewenste toekomstvisie vanuit kerkelijke zijde en een plan van aanpak werd hier geformuleerd.

Aan burgerlijke zijde werd er eveneens een werkgroep opgericht. Deze werd samengesteld uit de burgermeester, de bevoegde schepenen en ambtenaren en de vertegenwoordigers uit de verschillende fracties van de gemeenteraad. Om alle betrokkenen een goed te beeld te verschaffen over de kerkgebouwen, werd een rondgang langsheen de kerken georganiseerd. Deze vond plaats op 6 oktober 2018. De burgerlijke werkgroep belegde nadien een vergadering op 21 november 2017.

Een gezamenlijk overleg tussen de burgerlijke en de kerkelijke werkgroep vond ten slotte plaats op 16 januari 2018. Een consensus over de te nemen toekomstopties werd hier bereikt.

In tussentijd werden de infofiches per kerkgebouw opgesteld door de IOED Polderrand. Polderrand werkte hiervoor samen met de afzonderlijke kerkbesturen en met het stadsbestuur. Eenmaal opgesteld werden de infofiches ter nalezing aan de kerkbesturen bezorgd samen met de verslagen van de gespreksavonden. Ook het gemeentebestuur kreeg de infofiches toegezonden, dit voorafgaand aan het burgerlijk overleg.

Op 25 januari 2018 werd een gefinaliseerde versie van de fiches en de toekomstvisie met plan van aanpak doorgestuurd naar alle betrokken partijen.

Na afloop van de feedbackperiode werd het plan vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan het bisdom van Brugge. Deze goedkeuring verkreeg men op 18 april 2018.

Ten slotte gaf ook de stad Gistel haar goedkeuring op 7 juni 2018.

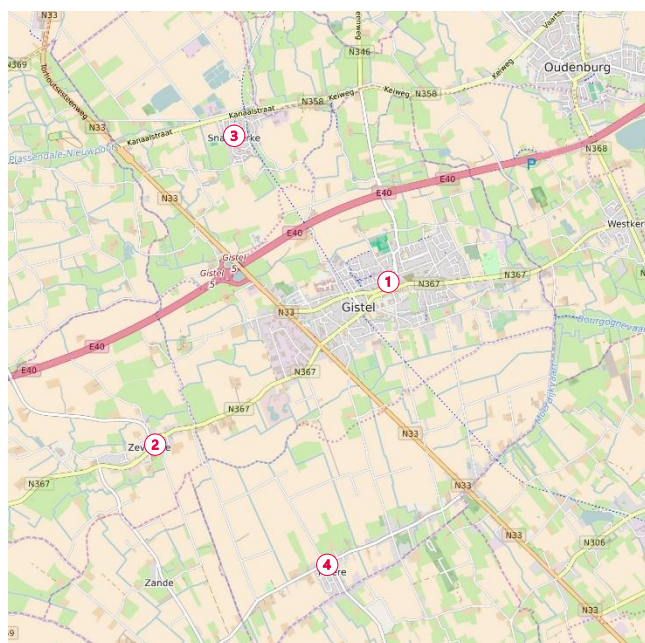
Het erediensdecreet werd in november 2022 gewijzigd. Het voorziene nieuwe artikel 33/2 dat in voege treedt op 1 januari 2025 verplicht elke gemeente om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode. Het decreet koppelt daarbij dit kerkenbeleidsplan aan de meerjarenplannen van de kerkfabrieken. Iedere gemeente moet bijgevolg in de eerste jaarthelft van 2025 een kerkenbeleidsplan opmaken of een bestaand plan expliciet herbevestigen of bijsturen.

In Gistel werd in het najaar van 2024 gestart met het updaten van infofiches van de vier kerken. De IOED Polderrand werkte hiervoor samen met het centraal kerkbestuur en met de verantwoordelijke van elke kerkfabriek. Geactualiseerde gegevens in verband met de bouwfysische staat, het gebruik en de ruimtelijk werden in de bestaande fiches verwerkt. De fiches werden in december 2024 aan de betrokken partners ter feedback voorgelegd.

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

Figuur 1 Situering grondgebied Gistel (© Google Maps 2017)

Figuur 2 Situering van de kerkgebouwen (© GDI-Vlaanderen)

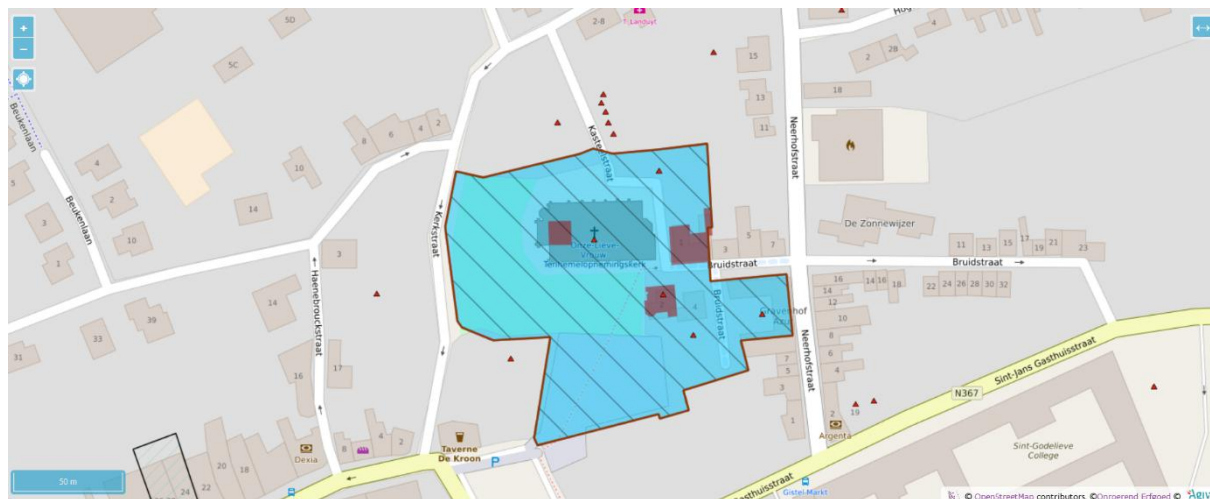
1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen, Kerkstraat zonder nummer, 8470 Gistel, Gistel (West-Vlaanderen)
2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Zevkotestraat zonder nummer, 8470 Zevkote, Gistel (West-Vlaanderen)
3. Parochiekerk Sint Cornelius, Dorpsstraat zonder nummer, 8470 Snaaskerke, Gistel (West-Vlaanderen)
4. Parochiekerk Sint-Niklaas, Provincieweg zonder nummer, 8470 Moere, Gistel (West-Vlaanderen)

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Gistel

Figuur 3 Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen (Vandevorst Kris, 01-01-2002, © Vlaamse Gemeenschap)-

Figuur 4 Situering van de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen (© OpenStreetMap contributors, © Onroerend Erfgoed, © Agiv)

2.1.1. Identificatie

NAAM

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen

ALTERNATIEVE NAMEN

Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk, of Onze Lieve Vrouwekerk

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Kerkstraat zonder nummer, 8470 Gistel Kerkstraat 18
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Gistel 1ste Afdeling / Gistel, sectie A nr 910c

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Torhout-Gistel
- Pastorale eenheid: Godelieve Ommeland (info toegevoegd)
- Parochie: Parochie O.L.V. ten-hemel-opgenomen
- DN 0901

EIGENAAR

Stad Gistel

BESCHERMING(EN)

- Gedeeltelijk beschermd als monument (toren) sinds 19-04-1937.
- Is deel van de bescherming als stads- of dorpsgezicht, intrinsiek 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen en omgeving' sinds 12-12-2002. De bescherming omvat de parochiekerk, het voormalig kerkhof met archeologische site, delen van de Kerkstraat, Kasteelstraat, Bruidsstraat en Neerhofstraat, de pastorie uit 1912, de pastorie uit de jaren 1940-1950, de voormalige dekenij, de afspanning van 't Gravenhof en de tuinen van deze gebouwen.
- Is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024. (datum aangepast – dit erfgoed werd opnieuw vastgesteld)

2.1.2. Beschrijving

a. Cultuurhistorische waarde

ARCHITECT Pierre François Buyck

TYPE Hallenkerk

STIJL Neogotiek

BOUWDATA 1853-1867

KERK WIJDINGSDATUM 8 juli 1867

VOORGESCHIEDENIS

De oudste vermeldingen van de bidplaats gaan terug tot 10de en 11de eeuw. Een pauselijke bul van Johannes XV, gericht aan bisschop Liudolf van Noyen-Doornik, geeft in 988 immers aan dat het patronaatsrecht van de kerk aan deze laatste was toegeschreven. Ook in de "Vita Godeliph" die in 1084 werd opgesteld door hagiograaf Drogo wordt de kerk vermeld, meer bepaald als vereringplaats van de Heilige Godelieve.

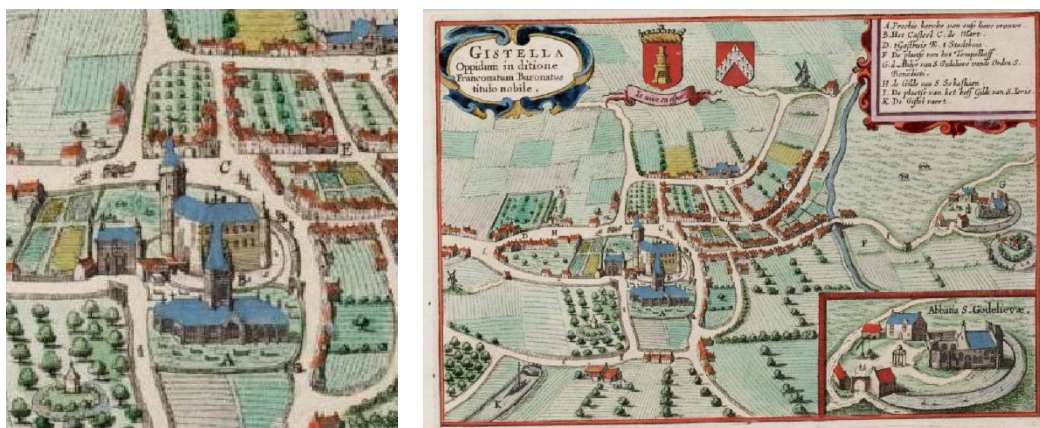
De bouw van de eerste bidplaats laat zich dan ook waarschijnlijk situeren in de 10de eeuw. Vermoedelijk kadert de stichting van de parochie Gistel in de regressie van de zee, waardoor gronden droog kwamen te liggen en de bevolking de zandstreek verliet ten voordele van de vruchtbare gronden van de polders. In tegenstelling tot naburige parochies gaat de stichting van de parochie vermoedelijk niet terug tot de christianisatieperiode van de streek. Mogelijk heeft de parochiekerk zich uit een vroegere castrale kapel ontwikkeld. Op oud-iconografisch bronnenmateriaal zie je de Onze-Lieve-Vrouwekerk nabij een motteheuvel met toren.

Zeker is wel dat de bidplaats rond 1400 was uitgegroeid tot een kruiskerk met twee zijbeuken en met een transept en dat ze niet minder dan 21 altaren en 8 kleine kapellen bezat. Op 31 januari 1488 werd zij echter vernietigd door de Duitse huurtroepen van Maximiliaan van Oostenrijk: dit leger stak de kerk, samen met de erin gevluchte Gistelnaars in brand. Ook het nabijgelegen kasteel werd deels verwoest. Met de steun van het Brugse Vrije werden de kerk en het kasteel gedeeltelijk herbouwd. De bewaarde toren(romp) zou uit deze periode dateren. Iets later, in 1555, werd een grafkapel opgericht door de familie van Gian Carlo, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Zijn oudste zoon schonk in 1565 een sacramentstoren¹.

Rond 1581 kreeg de kerk het opnieuw zwaar de verduren. Geuzen zorgden voor plundering en vernieling in de kuststreek en ook de Spaanse soldaten en de Malcontenten brachten de nodige verwoesting met zich mee. Op het einde van de 16de eeuw kende de streek van Gistel en van het Brugse Vrije dan ook een desolate indruk. De bisschop van Brugge die de stad bezocht, schreef in 1609 dat de kerk buiten enkele pilaren en muren verwoest was. Met de steun van de aartshertogen Albrecht en Isabella werden in 1611 belangrijke herstellingswerken aan de kerktoren verricht. Boven het graf van de Heilige Godelieve werd tevens een kapel gebouwd in naam en voor rekening van de aartshertogen. Het zuidkoor waar het graf van de Gistelse heilige zich bevond werd als afzonderlijke kapel ingericht. In 1620 lieten ook de monniken van de Sint-Adriesabdij bij Brugge, die het patroonschap van de kerk verkregen had, belangrijke herstellingen uitvoeren in de andere beuken van de parochiekerk. Ook Jean-François Affaitati droeg zijn steuntje bij bij het herinrichten

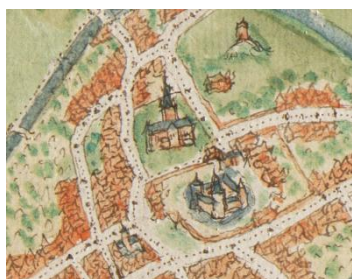
¹ [S.N]. ... *et in Flandris de ecclesia Gestella*. Gistel : Vrienden van het Sint-Godelievemuseum, 1994.

van de kerk en liet op zijn kosten een hoogaltaar oprichten. De westpartij van de kerk werd evenwel nooit hersteld en bleef als ruïne liggen².

Figuur 5 Op een kaart van 1649 van Gistel zie je onder nummer A de kerk. (© Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, Atlassen uit het Scheepvaartmuseum. S. 1034_(16) kaart 050 [landkaart, gravure, papier].)

Omstreeks juni 1733 had de Sint-Andriesabdij de kerktoren door de Gentse ambachtslui Bernard de Wilde en Pierre van Hessche laten herstellen. Uit een studie over de dekenij van Gistel (opgemaakt rond 1732) was immers gebleken dat de voorkant van de kerk sedert jaren afgebroken was en dat de achterkant bouwvallig was. Het hoge altaar was toegewijd aan Onze Lieve Vrouw en Sint Rochus, de tweede aan Sint Anna, de derde aan H. Godelieve en Sebastianus.

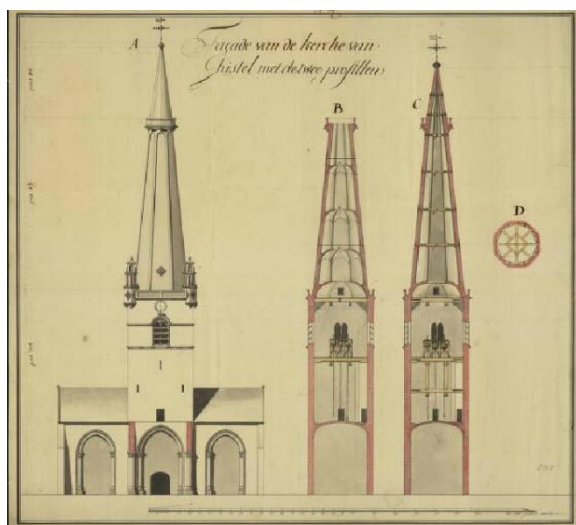
Figuur 6 Kaart Deventer 1550-1565 (© Cartesius © KBR.be)

Figuur 7 Kaart Ferraris 1771-1778 (© KBR.be)

Figuur 8 Atlas der Buurtwegen (circa 1843) (© Onroerend Erfgoed © Agiv © KBR.be)

Mogelijks werden op het einde van 18de eeuw werken aan de toren uitgevoerd. Een plan opgesteld omstreeks 1785 geeft immers de façade met toren weer. Wie deze plannen opstelde en of de werken effectief werden uitgevoerd is echter niet duidelijk.

Figuur 9 Élévation de la façade principale de l'église de Gistel, et deux coupes de la tour de cette église; dessinées vers 1785 (© Cartesius © AGR, Cartes et plan manuscrits, I, nr 2968)

² [S.N]. ... et in Flandris, op. cit., p. 259. Het is vooral in dit gedeelte dat archeologische opgravingen werden verricht.

Hoewel er in 1824 reeds dringende herstellingswerken aan de toren waren uitgevoerd (door Fredericus van Heene), bevond de toren zich in 1836, net als de rest van het kerkgebouw zich wederom in een slechte staat en waren herstellingen wenselijk. Dit resulteerde eind 1844 in een gedeeltelijke vernieuwing en gedeeltelijke herstelling van de kerktoren, uitgevoerd door Carel Osaer. Tegelijkertijd achtten het gemeentebestuur en de kerkraad het noodzakelijk het kerkgebouw te herbouwen of op zijn minst te vergroten. Verschillende ontwerpplannen werden opgemaakt. Uiteindelijk koos men op 27 mei 1852 voor de plannen van Pierre François Buyck. Doordat het gemeentebestuur op 3 juni 1852 echter liet weten de bouw van de nieuwe kerk niet te willen financieren en doordat ook de Commissie van Kunstgebouwen de voorgelegde plannen afkeurden, dienden de plannen eerst bijgewerkt te worden en werden ze pas op 18 januari 1853 definitief goedgekeurd. Na afbraak van het oude kerkgebouw startte men op 15 juni 1853 met de bouw van de nieuwe neogotische bidplaats. De oude toren werd niet afgebroken maar geïntegreerd in de nieuwe kerk. Ook de plattegrond van de oude kerk werd min of meer behouden, evenals twee moerpilaren van de toren en twee pilaren langs de Godelievebeuk. Op 8 juli 1867 werd de nieuwe kerk ingewijd door Mgr. Faict.

VERDERE AANPASSINGEN AAN DE KERK IN DE 21STE EEUW

In de loop van de 20ste eeuw voerde men nog verscheidene werken aan de kerk uit. Zo werd de oude bakstenen torennaald in 1898 afgebroken en rond 1905-1906 heropgebouwd in gele Nieuwpoortse baksteen naar ontwerp van Hoste uit Tielt³. In 1902 brak men het kerkportaal af en bracht men het vooruit tussen de eerste twee moerpilaren. Het portaal werd verlicht door achttien panelen in glas, van de hand van Camiel Canton uit Gent.

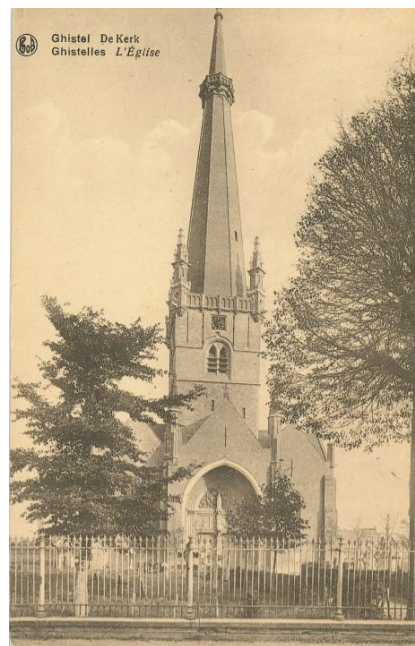
De kerk kwam ook niet ongehavend uit de Eerste Wereldoorlog: ontploffingen in september van 1917 en van 1918 verbrijzelden vensters en verwoestten het koor gedeeltelijk.

Verder werd rond 1925 gestart met de bouw van vier kleine nissen tegen de zuidbeuk (Godelievebeuk) (onder leiding van architect T. Raison uit Brugge) en bouwde men rond 1928 tevens een doopkapel aan. Nauwelijks vijf jaar later in 1933 verving men verder ook het imposante timpaan van het voorportaal door een vlakke gevel met rosas. Tevens bestelde men in 1936 een nieuw orgel bij de firma Anneessens uit Menen. Vervolgens werd het hoogkoor na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) volledig heringericht. De torennaald uit 1905-1906 werd in 1966 alweer afgebroken en door architecten P. Pauwels uit Kortrijk en P. Viérin uit Brugge in 1970-1970 heropgebouwd. Een vernieuwing van het hoogkoor en het interieur vonden ten slotte in 1967 plaats. Achterin de kerk werd een weekkapel ingericht naar ontwerp van architect D. Yperman.

³ [S.N]. ... *et in Flandris, op. cit.*, p. 219 : De toren kreeg de naam "Gulden Toren" en was een meesterwerk van baksteentechnologie. De toren werd dan ook op 19 april 1937 beschermd door de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen.

EXTERIEUR TOREN

De gotische toren van circa 1500 vertoont een bakstenen onderbouw met witstenen hoekkettingen. De klokkenverdieping is uit witsteen vervaardigd en wordt gemarkeerd door spitsbogige galmgaten. Deze galmgaten zijn gevat in korfboognissen die een doorgetrokken accoladeboogvormige druiplijst vertonen. De torenspits is in baksteen opgetrokken. Eenzelfde materiaal werd gebruikt voor de polygonale hoektorentjes met spits.

EXTERIEUR KERK

Het exterieur van de kerk kenmerkt zich door het gebruik van rode baksteen op een arduinen sokkel. Het geheel bevindt zich onder leien zadeldaken. Het hoge voorportaal van de kerk is als een puntgevel uitgewerkt. Het brede hoofdportaal is korfboogvormig en wordt geflankeerd door kleine portalen waarboven zich een oculus bevindt. Boven het hoofdportaal kan een nis met het beeld van Onze-Lieve-Vrouw alsook een rosas worden waargenomen. Beiden zijn het resultaat van bouwwijzigingen uit 1933. De steunberen van het voorportaal zijn haaks op elkaar gesteld en hebben versnijdingen. Ze lopen op in bekronende polygonale hoektorentjes met bakstenen spits en waterspuwers. Portaaldeuren met ijzeren beslag bevinden zich aan de zuidzijde van het voorportaal.

De puntgevel van het voorportaal wordt hernomen in de transeptarmen die zich aan de westzijde kenmerken door blinde spitsboogvensters. De steunberen staan haaks op elkaar gesteld en lopen op in een vierkant hoektorentje zonder bekroning.

Het schip en het koor geven, net zoals de rest van de kerk, uiting aan een neogotische vormtaal. Dit is onder meer te merken in de versneden steunberen en in de spitsboogvensters met arduinen monelen die de gevels ritmeren. In de westgevel van de zuidelijke beuk bevinden zich een viertal grafstenen waaronder de herstelde grafsteen van 1540 van de familie d'Affaitati en enkele grafstenen uit de 18de en 19de eeuw.

Betraliede rechthoekige muuropeningen met sierlijke druiplijst zijn ten slotte aanwezig bij de zuidoostelijke sacristie en de noordoostelijke stookplaats.

INTERIEUR

De kerk Onze-Lieve-Vrouw- ten Hemel Opgenomen heeft een eenvoudig en witbepoeterd interieur. De toegang hiertoe wordt verleend door een houten tochtsas. Het schip van de kerk wordt geritmeerd door scheibogen die rusten op arduinen zuilen met kapiteel met florale motieven. Boven de midden- en boven de beide zijbeuken bevinden zich houten spitstongewelven met houten ribben. De linkerzijbeuk is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, de rechter zijbeuk is toegewijd aan de Heilige Godelieve.

Figuur 11 Kerkinterieur met zicht op het koor, circa 1910. Het oude altaar, de voormalige verlichting alsook verscheidene heiligbeelden zijn hierop nog zichtbaar. Tevens aanwezig is het klankbord van de preekstoel. (© Edit. Bazar Mares Ghistelles)

GODELIEVEBEUK

De rechterzijbeuk noemt men ook wel de Godelievebeuk: de vier uitgespaarde korfboognissen (dateren uit 1928) met waterput, de graflegging en twee reliekschrijnen, evenals de kleine glasramen (vervaardigd door H. Coppejans in 1930) refereren er aan het leven van de Heilige Godelieve. Het eerste reliekschrijn (circa 1820) is uitgewerkt als sarcofaag en is bekroond met een borstbeeld van de Heilige met wurgdoek om de hals. Ook op de tombe zelf wordt de wurging – in een reliëf – voorgesteld. Een tweede verguld reliekschrijn dateert van circa 1913 en bevat de resten van het skelet van de Heilige. Het is van de hand van Bourdon uit Gent.

Figuur 12 De Godelievebeuk. Zicht op het portiekaltaar. (Privé-archief M. Vansevenant)

Tussen de nissen van deze zijbeuk bevinden zich verder zeven kleine rechthoekige mirakelschilderijen van omstreeks 1700. In hoofdzaak belichten deze schilderijen de mirakels die op voorspraak van de Heilige Godelieve tot stand kwamen. Het portiekaltaar dateert van circa 1700 en is eveneens toegewijd aan de Heilige Godelieve van Gistel. In de attiek van dit altaar bevindt zich een beeldengroep die de wurging van de Heilige Godelieve door Hacca en Lantbert voorstelt. Tevens aanwezig op het portiek aan weerszijden van de altaartafel, zijn de gipsen beelden van de Heilige Donatianus en van de Heilige Arnoldus van Soissons.

NOORDELIJKE ZIJBEUK

Het altaar uit de noordelijke zijbeuk is eveneens een portiekaltaar en dateert van circa 1640. In de attiek bevindt zich het beeld van Sint-Anna-ten-Drieën. In het ovaal dat daarin is uitgewerkt, geeft een schilderij de Emmaüsgangers weer. Het centrale altaarstuk van gepolychromeerd hout stelt Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans voor die verschijnt aan Dominicaan van Soriano.

Figuur 13 De noordelijke zijbeuk van de kerk met zicht op het portiekaltaar

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

In de kerk zijn een aantal cultuurobjecten aanwezig, met name:

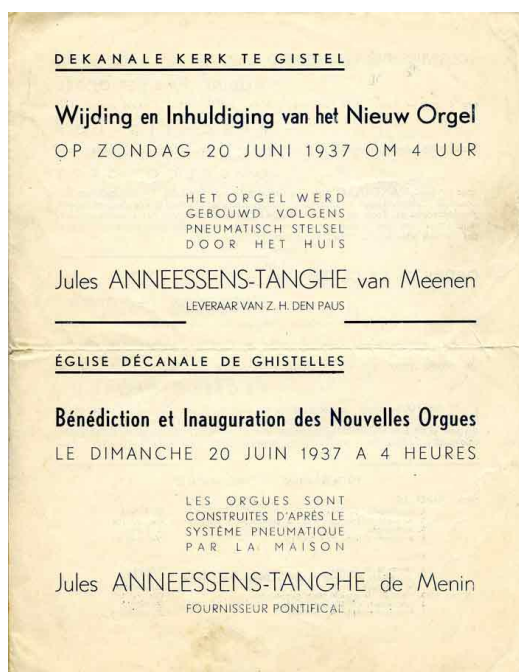
- Drie biechtstoelen (twee in de noordelijke beuk, één in de zuidelijke beuk)
- Neogotisch koorgestoelte en communiebank
- Eikenhouten preekstoel uit de 17de eeuw met cartouches op de kuip die de bustes van de Heilige Godelieve van Gistel en de vier evangelisten weergeven.
- Schilderijen in de noordelijke beuk van Hendrik De Clerck (1570-1960) en Lodewijk de Deyster (1656-1711)
- Beeldhouwwerk de Kruisweg van Aloïs De Beule, circa 1900
- Drie processievaardels (respectievelijk gerestaureerd in 1970, 1979 en 1984).
- Een zilveren reliekhouders van het Heilige Bloed uit 1695. Deze reliekhouders is afkomstig uit de vroegere Brugse Eeckhoutabdij.
- Drie ampullen van 1627-1928 van de hand van Pieter van Sycken

De kerkraad heeft een nieuwe digitale inventaris opgesteld in 2022. Deze werd in de erfgoeddatabank van de Vlaamse Overheid ingevoerd en omvat meer dan vijfhonderd objecten.

ORGEL

In 1936 werd een nieuw orgel aangekocht bij de firma Anneessens uit Menen. Dit orgel is heden niet meer aanwezig. In 1969 liet men immers een integraal nieuw orgel bouwen uit Franse eik door de firma J. Loncke & Zonen uit Esen. Slechts sporadisch werd pijpwerk uit het vorig orgel in het nieuwe verwerkt.

De sleepladen van het nieuwe orgel hebben een mechanische toetstructuur voor de manuales. De pedaal en de registerbediening beschikken eveneens over een elektrische tractuur. De nieuwe orgelkast met vlakke vormgeving kreeg geen plaats op het doksaal (in tegenstelling tot wat gebruikelijk was), maar werd opgesteld op een podium op de plaats waar vroeger het hoofdaltaar stond. Dit kadert in de herinrichting van het interieur van het koor die na het Tweede Vaticaans Concilie plaatsvond.

Figuur 14 Affiche nav de inhuldiging van het nieuwe orgel (© Databases Orgel in België)

Figuur 15 Het orgel van J. Loncke & zonen, geplaatst in het koor van de kerk.

b. Architecturale mogelijkheden

De kerk biedt momenteel plaats aan een 600-tal mensen. In de afgescheiden weekkapel kunnen een 30 à 40-tal personen plaatsnemen. De kerk bezit een oppervlakte van circa 1300 m² en heeft een vrije hoogte van circa 14,5 m.

GRONDPLAN

Het grondplan van de kerk ontvouwt een driebeukig schip van vijf traveeën met westelijke voorportaal en ingebouwde westtoren. In de oksel van het voorportaal en het noordtransept werd circa 1928 een polygonale doopkapel aangebouwd. Een oneigenlijk transept met rechte sluiting is aan de oostelijke zijde van het schip waar te nemen en refereert aan het transept van de oude

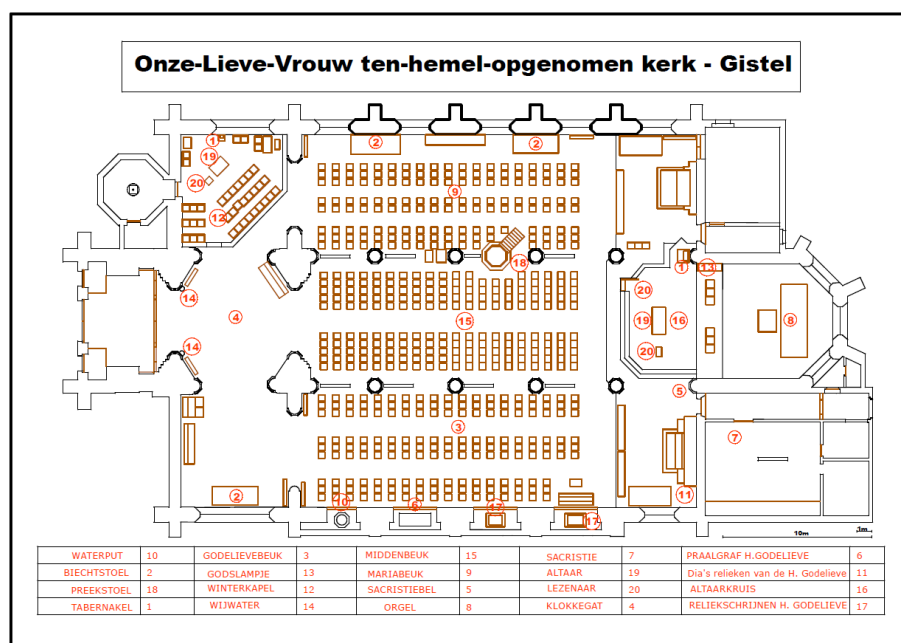
kerk. Het koor vertoont een driezijdige sluiting en beslaat één travee. Aan de linkerkant (zuidoostelijk) en rechterkant (noordoostelijk) van het koor bevinden zich respectievelijk een stookplaats/bergruimte en een sacristie.

De hoofdtoegang van de kerk is gelegen in het westelijke voorportaal en is toegankelijk voor andersvaliden. Een inkomstportiek verleent er toegang tot het schip en het doksaal. Onmiddellijk na het betreden van de kerkruimte bevindt zich - aan de linkerkant - een afgesloten weekkapel. Deze ruimte beschikt over een eigen verwarming en verlichting (met spots) en zou mogelijks kunnen gebruikt worden voor andere functies (zoals vergaderfunctie, onthaalfunctie...). Daarnaast verkrijgt men via de weekkapel ook toegang tot de doopkapel. Deze ruimte is echter klein en moeilijk te verwarmen (warmteverlies); heden wordt ze dan ook enkel gebruikt als bergruimte voor het koor.

Zowel de sacristie als de stookplaats zijn via een eigen toegang van buitenaf toegankelijk en beschikken beiden over een extra bouwlaag die met een steektrap te bereiken is. Deze bovenliggende ruimtes werden in 2010 geïsoleerd en worden in gebruik genomen als bergruimte. De zolderruimte boven de sacristie, de zogenaamde "Processiezolder", bewaart behoorlijk wat materiaal aangaande de Godelieveprocessie. Er is zelfs een buitenluik aanwezig waarmee men eertijds het materiaal (gedemonteerde processiewagens) via een katrol binnenhaalde.

Van voormelde ruimtes leent enkel de huidige sacristie zich eventueel voor een bijkomend ander gebruik⁴. De sacristie beschikt immers over een afzonderlijke toegang en er is natuurlijk daglicht. Aansluitend is er tevens een toilet aanwezig. Minder gunstig is evenwel de verwarmingsradiator die midden in de ruimte staat. Hierdoor is het plaatsen van een tafel (bijvoorbeeld voor het houden van vergaderingen) niet evident. Bovendien is de verwarming gemeenschappelijk met deze van de kerkruimte. Een afzonderlijk verwarmingstoestel zou dus wenselijk zijn. Verder is er in de sacristie behoorlijk wat waardevol religieus materiaal aanwezig, iets waarmee men zeker rekening dient te houden.

De toren van de kerk ten slotte is enkel van buitenaf te bereiken. De toegang hiertoe bevindt zich aan de rechterzijmuur van het westportaal.

Figuur 16 Grondplan van de Onze Lieve Vrouw ten hemel opgenomen kerk (© Vormsel Catechese Gistel)

⁴ Heden wordt deze sacristie reeds gebruikt bij concerten als kleedruimte.

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIJTE

De kerk beschikt momenteel reeds over een aantal afgesloten ruimten. Dit zijn meer bepaald de doopkapel, de weekkapel, de sacristie, de stookplaats, de processiezolder en de zolder van de stookplaats. Een verdere opdeling van de ruimte is niettemin mogelijk. Zo kan er naar analogie met de weekkapel een tweede ruimte worden gecreëerd in de andere oksel tussen schip en portaal. Ook is het mogelijk om een zijbeuk of een zijkoor af te sluiten door (glazen) wanden te plaatsen tussen de scheibogen. Dit heeft mogelijk wel een invloed op de akoestiek van de kerk en op de klankruimte van het orgel. Verder zou ook het doksaal met een (glazen) wand kunnen worden afgesloten van het kerkship. Dit doksaal kan echter alleen bereikt worden via een heel smalle trap: de ruimte is bijgevolg niet goed toegankelijk.

MOGELIJKHEID TOT UITBREIDING

De kerk is heden omringd door een park dat werd afgezoomd door oude beuken en esdoorns. Oude leilinden bevinden zich aan weerszijden van de toegangsdreef aan de westzijde van de kerk. Aan de noordzijde van de kerk is een parking aanwezig. Een aantal bewaarde grafmonumenten rondom de kerk herinneren nog aan het voormalig kerkhof dat circa 1980-1987 ontruimd werd. Eveneens aanwezig rondom de kerk is een monument ter nagedachtenis van de burgerlijke en militaire slachtoffers van beide Wereldoorlogen en van de opgeëisten van de Tweede Wereldoorlog alsook een standbeeld van Eugeen van Oye (1840-1926). Te vermelden is ook de ommegang van vier gewitte bakstenen kapelletjes (mogelijk uit jaren 1940) met taferelen uit het leven van de Heilige Godelieve. Links voor de kerk is er verder nog een maquette van "Het verdwenen gravenkasteel en de kruiskerk naar de 17de-eeuwse gravure van Sanderus" (Jeffrie Devriese, 1994). Archeologische resten van dit gravenkasteel waarvan de ruïnes circa 1832 definitief gesloopt werden, zijn bewaard ten zuiden van de kerk, aansluitend bij de Markt. De gehele kerkomgeving, inclusief bovenvermelde items, zijn samen met de kerk, de (voormalige) dekenij, (voormalige) pastorieën en afspanning 't Gravenhof opgenomen als beschermd stadsgezicht. Aanpassingen aan dit beschermd stadsgezicht kunnen dus enkel na toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed en mogen de erfgoedwaarde van het stadsgezicht niet schaden. Indien men de optie uitbreiding van het kerkgebouw op tafel wil leggen, moet hiermee zeker rekening gehouden worden.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	Radiatoren bevinden zich op verschillende plaatsen in de kerk (voornamelijk tussen middenbeuk en zijbeuken). De verwarmingsketel werd in 2014 vernieuwd. De weekkapel beschikt over een eigen verwarmingselement (elektrische verwarming).
Verlichting	De kerk wordt verlicht door middel van spots.
Elektriciteit	De staat van de elektriciteit is goed (gekeurd).
Geluidsinstallatie	De kerk beschikt over een geluidsinstallatie (micro's, cd's, mogelijkheid tot aansluiten usb, ...). Deze installatie is in goede staat.
Natuurlijke akoestiek	De kerk beschikt over een zeer goede akoestiek. In het verleden werden dan ook reeds geluidsopnamen in de kerk gemaakt.
Brand-inbraakdetectie/Bliksembeveiliging	De kerk is uitgerust met vier bewakingscamera's. Bliksemafleiders zijn eveneens aanwezig en worden jaarlijks gekeurd.
Sanitair	Ja, één, verbonden aan sacristie en niet openbaar. Niet geschikt voor andersvaliden
Keukenvoorzieningen	Een keuken is niet voorhanden
Rolstoeltoegankelijkheid	De hoofdtoegang is toegankelijk voor andersvaliden

Gsm-operatoren	Orange
Wifi	De kerk beschikt over wifi (sacristie)

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

De kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen bezit behoorlijk wat waardevolle interieurelementen, zowel elementen die vast verbonden zijn met de kerk en onroerend door aard zijn (altaren, preekstoel, ...) als losse elementen (sculpturen, schilderijen, ...). Aangezien enkel de kerktoren beschermd is als monument, en niet het hele kerkgebouw, genieten deze interieurelementen geen enkele bescherming.

c. Bouwfysische toestand

De kerk van Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen bevindt zich heden in een matige bouwfysische toestand.

De laatste grote werken die aan de kerk werden uitgevoerd hadden betrekking op de toren en de bedaking. Nadat reeds in 1985 het metselwerk van de toren sterk verweerd en uitvallend bleek te zijn en er tevens problemen waren met de waterdoorlaatbaarheid, werden in 1992 herstellingswerken aan de toren uitgevoerd. Restauratiearchitect van deze werken was Dirk Yperman.

Een volledige herbedaking van het kerkgebouw, inclusief isolatie, vond vervolgens plaats in 2009-2010.

Monumentenwacht is aangesteld om bouwkundige inspecties uit te voeren. Hierdoor kan er tijdig ingegrepen worden indien gebreken zich voordoen. Het laatste volledige inspectierapport dateert van 11 april 2025. Hierin wordt melding gemaakt van enkele aandachtspunten zoals het behandelen van houtelementen (oa dak) tegen huisboktor, schimmel en rot. Ook dient de nodige aandacht gegeven worden aan onder andere vervolgschade van waterinsijpeling en aan een goed onderhoud van afvoeren en dakgoten.

In 2022 werd een gedetailleerde inspectie uitgevoerd waarbij alle glas-in-loodramen grondig werden onderzocht. Uit de bevindingen blijkt dat een dringende en uitgebreide restauratie noodzakelijk is. Hierbij krijgen de vijf glas-in-loodramen rond het koor prioriteit. Daarnaast is ook een restauratie van de glas-in-loodramen in de noordelijke en zuidelijke zijbeuk vereist.

Daarnaast moeten de voegen van het bakstenen metselwerk van de torenspits worden hersteld, en dient het buitenschrijnwerk van een nieuwe afwerkingslaag te worden voorzien. Het wordt ook aanbevolen de oude verlichting te vervangen door energiezuinige LED-verlichting

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a. Bereikbaarheid

De kerk is optimaal met de wagen te bereiken. Er is voldoende parking aanwezig. Aan de noordzijde van de kerk zijn reeds een 16-tal parkeerplaatsen op te merken. Voor andersvaliden zijn twee parkeerplaatsen voorzien aan de oostzijde van de kerk (achter het koor). Parkeerplaats is bijkomend te vinden in de Bruidstraat, waar zich een afzonderlijke parking met een 25-tal parkeerplaatsen bevindt. Verder is de markt van Gistel op wandelafstand van de kerk gelegen. Parkeren is er mogelijk (overdag gelimiteerd tot twee uur maximum). Ook in de nabijgelegen Wilgenlaan is voldoende parking aanwezig.

Figuur 17 Parkeergelegenheid (© GDI-Vlaanderen)

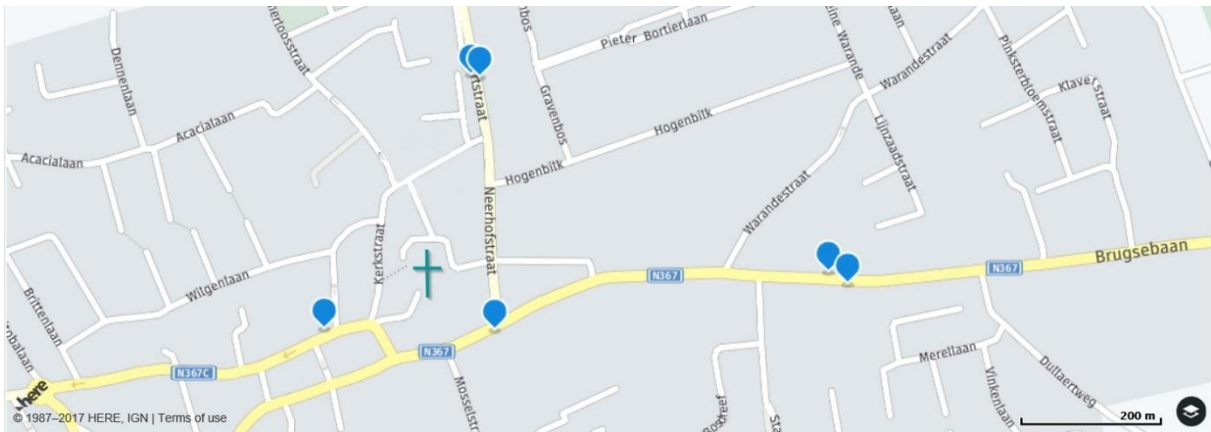
De kerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen ligt tevens aan een fietsroute. De fietsknooppunten 48, 63 en 89 liggen allen in de nabijheid van de kerk. Een fietsenstalling situeert zich aan de ingang van de kerk.

Tot slot kan de kerk ook te voet bereikt worden. De kerk is gelegen nabij de Pieter Bortier wandeling.

Voor wie met het openbaar vervoer komt, is er een halte aanwezig in de Sint-Jans-Gasthuisstraat en in de Hoogstraat (Halten op minder dan 250 m van de kerk. Deze halten bedienen volgende lijnen:

- Lijn 50: Oostende – Gistel – Westkerke – Eernegem - Koekelare
- Lijn 51: Oostende – Gistel – Westkerke – Eernegem - Torhout
- Lijn 305: Gistel – Baanhof – Oostende
- Lijn 311: Gistel – Westkerke -Bekegem – Zerkegem – VIVES – Brugge
- Lijn 505: Moere – Gistel - Snaaskerke

Ook aan het stadshuis van Gistel, op ongeveer 550 m van de kerk, is een halte aanwezig. Hier vind je bijkomend lijn 504. Deze lijn bedient het Ichtegem – Eernegem – Moerdijk – Gistel – Oostende.

Figuur 18 Haltes de Lijn in de nabijheid van de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen (© De Lijn)

b. Rol van de kerk in het dorpsweefje

De kerk kent een centrale ligging in het stadscentrum en vervult mede door haar toren een rol als baken in de stad. De toren is uitgewerkt als een uurwerktoren en als een klokkentoren. Overdag luiden de klokken om het half uur.

's Avonds wordt de omgeving van de kerk verlicht. Er staan ook een aantal spots gericht op het westportaal. Deze laatsen kennen echter een sporadisch gebruik.

Tijdens de Godelieveprocessie speelt de toren een speciale rol. De traditie wil dat 4 bazuinen de avond voor de processie na de avondmis luiden. Hierdoor wordt de kermis geopend.

c. Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

Het kerkgebouw kent een gecentraliseerde ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur. In de onmiddellijke omgeving, in de Bruidstraat nummer 2, bevindt zich een voormalige pastoriewoning. Deze beschermde woning werd in 2015 gerestaureerd en vestigt de pastorie van Gistel. Vergaderruimtes (voor parochiale organen en de kerkfabriek) kunnen erin ondergebracht worden. Naast deze woning, in de Bruidstraat nummer 4, bevindt zich een voormalige pastorie. Deze wordt momenteel door de kerkfabriek verhuurd aan particulieren. Recht tegenover de voormalige pastorie is de voormalige dekenij gelegen. Heden is dit complex ingenomen door het OCMW (sociaal huis) en kent het onder meer een bescherming als monument.

Op wandelafstand bevindt zich de markt van Gistel, met daaraan het gebouwencomplex Ons Huis. Dit complex biedt 3 zalen te huur aan, namelijk De Burcht, De Tap of De Voute. Draadloze verbinding is overal aanwezig, sommige zalen beschikken over een beamer en groot scherm. Eveneens in de nabijheid bevindt zich het vrijetijdscentrum en sportcentrum Zomerloos. Dit complex biedt verschillende zalen (evenementzalen, polyvalente zalen, sportlokalen en vergaderlokalen) te huur aan.

Eveneens binnen een straal van 500 meter bevindt zich verder nog de stedelijke bibliotheek Ter Elst (Warandestraat 7) en de aanpalende site van de Oostmolen. Op deze site is niet enkel een molen met bezoekcentrum aanwezig maar ook het Wielermuseum de Gistelse Flandriens. Ook de heemkundige kring Gestella is op deze site gehuisvest. Verder zorgt de aanwezige bistro er voor dat deze plek uitstekend geschikt is als rustpunt voor fietsers en wandelaars.

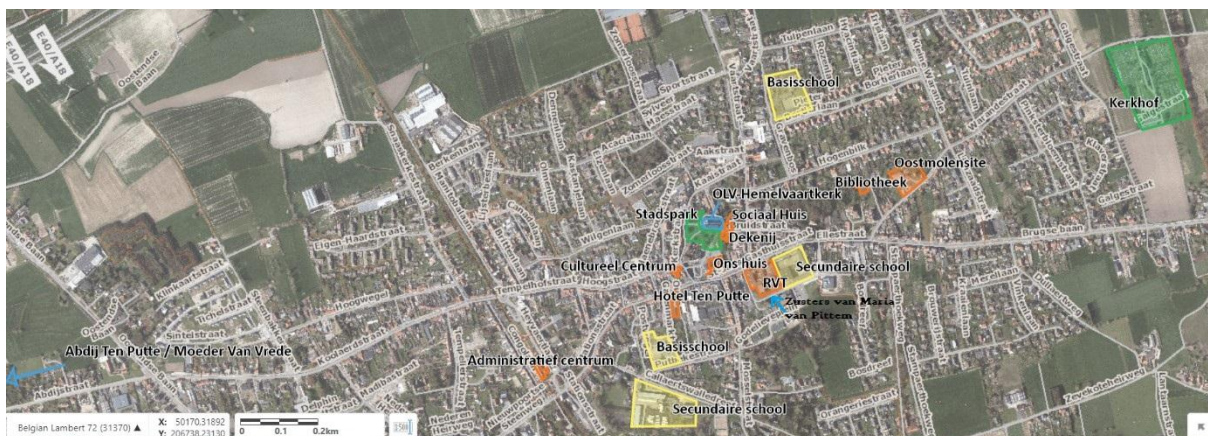
Ook ten aanzien van de aanwezige scholen kent het kerkgebouw een uitstekende ligging. Volgende scholen liggen allen binnen een straal van 1 km afstand van de kerk (op maximaal tien minuten stappen):

- Basisschool Gravenbos, Gravenbos 6 (550 meter, 7 min te voet)
- Basisschool De Klimop, Putbekerstraat 30 (650 meter, 8 min te voet) OK
- Secundair onderwijs Sint-Godelievecollege (Afdeling Gistel), Sint-Jans Gasthuisstraat 20 (300 meter, 4 min te voet) OK
- Secundair onderwijs Atlas Atheneum, Callaertswalledreef 8 (800 meter, tien min te voet) OK

Enkel de Basisschool Driespan, Tempeldreef 6 is iets verder gelegen, op 1,5 km.

Iets verderop, namelijk op drie kilometer afstand, bevindt zich de abdij Ten Putte, waar sinds eind 2007 de religieuze congregatie Gemeenschap Moeder van Vrede leeft. Deze abdij Ten Putte kent een grote bekendheid bij bedevaarders en toeristen. Om deze bezoekers te faciliteren werd er in 1987 het Sint-Godelievemuseum opgericht, die het leven van de Heilige Godelieve van Gistel en de geschiedenis van de abdij belicht. In 1991 werd er bijkomend de Godelievezaal, een modern onthaalcentrum met cafetaria, geopend.

Het kerkhof van Gistel ten slotte bevindt zich (met uitzondering van een aantal graven die bewaard gebleven zijn) niet langer rondom de kerk. De huidige centrale begraafplaats De Warande Gistel, is gelegen in de Galgestraat. Sinds de ruiming van het kerkhof circa 1980-1987 nam zij de rol van begraafplaats over.

Figuur 19 Situering van de parochiekerk OLV-Ten Hemel Opgenomen in het stedelijke weefsel (© GDI-Vlaanderen)

d. Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De drie andere parochiekerken op het grondgebied van Gistel situeren zich allen binnen een straal van 5 km van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen.

Zoals reeds aangegeven zijn er in Gistel nog religieuze congregaties aanwezig. Enerzijds betreft dit de Gemeenschap Moeder van Vrede die in de abdij Ten Putte gehuisvest is. In deze Abdij Ten Putte worden nog dagelijks eucharistievieringen gehouden⁵. Ook andere religieuze activiteiten zoals de aanbidding van het H. Sacrament, de kruisweg, het bidden van de rozenkrans, ... vinden hier

⁵ Op ma, di, do en vrij om 7.30 uur, op woe en za om 9.00 uur en op zondag om 8.00 en om 10.00 uur. Op zondag zijn er vespers om 15.30 uur, tijdens de week om 17.30 uur.

(dagelijks) plaats. De abdij zelf ligt op ongeveer drie kilometer afstand van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen.

Anderzijds betreft dit de zusters van Maria van Pittem. Zij wonen in de Sint-Jansgasthuisstraat achter het Woon-en Zorgcentrum. In hun kloostergebouwen beschikken ze over een eigen kapel.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a. Liturgische activiteiten

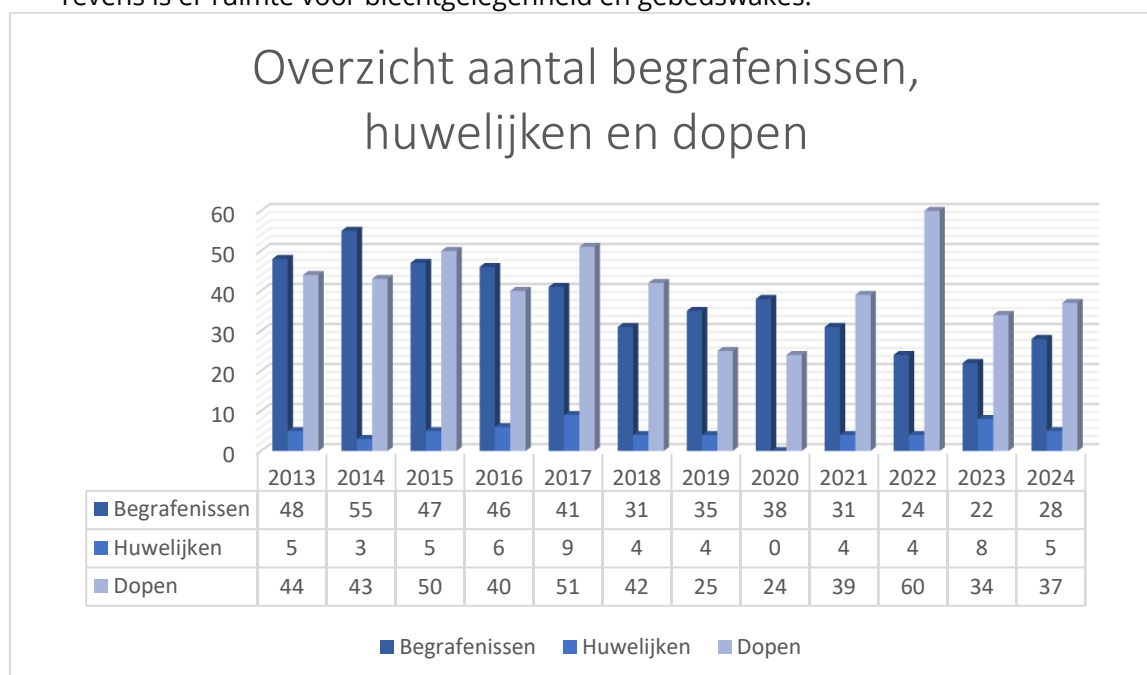
EUCHARISTIEVIERINGEN

Op zaterdagavond om 17.30 uur gaat er een katholieke eucharistieviering door in de kerk. Gemiddeld zijn hiervoor (minimaal) een 35-tal mensen aanwezig. Bij gewone vieringen betreft dit voornamelijk ouderen. Het zijn doorgaans inwoners uit groot Gistel.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name:

- Een weekmis, van maandag tot vrijdag om 9.00 uur
- Uitvaartenliturgieën/begravenissen
- Huwelijken
- Doopvieringen
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag
- Eerste Communieviering, op O.L. Heer Hemelvaart
- Vormsel
- Lichtmisviering met kinderzegen
- Eucharistieviering voor Allerzielen
- Viering wapenstilstand
- Kerstviering op kerstavond

Tevens is er ruimte voor biechtgelegenheid en gebedswakes.

Tabel 1 Aantal begravenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

In de kerk worden daarenboven ook schoolvieringen gehouden. Voor de leerlingen van de basisschool Gravenbos gaat er zo een 3 à 4-tal keer per schooljaar een eucharistieviering door. De jongeren van het Sint-Godelievecollege komen aan de start en einde van het schooljaar – telkens twee opeenvolgende dagen - naar de kerk voor bezinning. Klassen kunnen tevens op bezoek komen in het kader van de lessen Rooms-Katholieke Godsdienstleer.

GEBED EN DEVOTIE

De kerk is dagelijks open van 9 tot 17 uur voor devotie. Zo gaat er wekelijks na de eucharistieviering van vrijdagmorgen (ongeveer van 9.30 uur tot 10.00 uur) een Stille Aanbidding in de kerk door. Tijdens het festival van de Eucharistische Aanbidding Venite, Adoremus bood de kerk ook meermaals gelegenheid tot Stille Aanbidding.

GODELIEVEPROCESSIE - BEDEVAART

Elke eerste zondag na 5 juli trekt de Godelieveprocessie door de straten van het centrum van Gistel. Het is een verering van de Heilige Sint-Godelieve van Gistel. In achttien taferelen worden daarbij het leven, de marteldood, de heiligverklaring en de verheerlijking van Godelieve uitgebeeld. De processie wordt in opdracht van de kerkfabriek van Gistel georganiseerd door het processiecomité, in samenwerking met het stadsbestuur van Gistel. De processie zelf is eeuwen oud (uit oude stadsrekeningen van Oudenburg blijkt dat zij reeds in 1459 bestond) en werd recent tot immaterieel erfgoed erkend⁶.

De processie maakt tevens onderdeel uit van de zogenaamde Godelievedagen (de periode tussen 6 en 30 juli) waarbij heel wat bedevaarders zowel de Godelieve-abdij (waar Godelieve vermoord werd) als de kerk (waar haar relieken rusten) bezoeken. Hoewel toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, is de kerk zeker ook een bedevaartkerk voor de Heilige Godelieve.

Tijdens de maand juli krijgt het Godelieveschrijn een andere plaats in de kerk en wordt ze voor het zijaltaar gebracht. Vrijwilligers verzorgen tijdens deze maand het onthaal in de kerk.

b. Ander parochiaal gebruik

Buiten de eucharistievieringen wordt er in de kerk ook catechese gehouden, dit ter voorbereiding van het Vormsel en de Eerste Communie. Zo wordt er bijvoorbeeld met de vormelingen een parcours afgelegd in de kerk. In hetzelfde licht kaderen de repetities die aan deze vieringen voorafgaan.

De kerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen is de thuisbasis van het Godeliva Cantat-koor. Het Godeliva Cantat-koor luistert tal van liturgische plechtigheden op en bereidt ook tweejaarlijks een groter project voor. De repetities vonden vroeger plaats in de weekkapel van de kerk. Heden gaan ze door in de kapel van het woonzorgcentrum Sint-Godelieve.

Parochiale werkgroepen maken heden geen gebruik van de kerk om vergaderingen in te houden. Zij doen dit eerder in de zaal "Ons Huis". Wel wordt hier en daar in de kerk kerkarchief en/of parochiaal archief bewaard.

⁶ [S.N.] : *Godelieveprocessie Gistel*, in: *Immaterieel Erfgoed* [online], <http://www.immaterieelerfgoed.be/Detail/wat/328> (geraadpleegd augustus 2017) ; [S.N.] : *Gistelse Godelieveprocessie erkend als immaterieel erfgoed*, in : *CRKC rubriek Nieuws* [online], <http://crkc.be/gistelse-godelieveprocessie-erkend-als-immaterieel-erfgoed> (geraadpleegd augustus 2017)

Daarnaast kunnen aansluitend op bepaalde eucharistievieringen parochiale activiteiten georganiseerd worden. We denken bijvoorbeeld aan een fakkeltocht naar aanleiding van lichtmisviering.

c. Niet-liturgische activiteiten

Zoals eerder aangehaald is de kerk dagelijks open van 9 tot 17 uur voor devotie. Niet enkel bedevaarders zijn welkom in de kerk, ook het grote publiek. Vrijwilligers verzorgen dan het onthaal. Een onthaalbrochure met daarin de geschiedenis en bezienswaardigheden van de kerk wordt er aangeboden. Verder is een deel van de kerk ook min of meer museaal ingericht, vooral in de beuken. Dit komt onder meer tot uiting in het tentoonstellen van vlaggen, het tonen van een (educatieve) dia met daarop het geraamte en de schedel van de Heilige Godelieve, de aandacht voor speciale spotverlichting van de mirakelschilderijen, en dergelijke meer.

Meer informatie over de kerk en haar geschiedenis kan ook gevonden worden op volgende website (één link verwijderd wegens niet meer correct doorverwijzend)

- <https://www.godelievevangistel.be/onze-lieve-vrouwkerk/>

De kerk wordt regelmatig extra belicht tijdens evenementen zoals Erfgoeddagen of Open Monumentendagen, in samenwerking met de dienst Toerisme van de stad. Ook zijn er mogelijkheden voor rondleidingen in de kerk.

Daarnaast grijpen de stadsdiensten andere (Vlaamse) publieksmomenten aan om activiteiten te organiseren waarbij de kerk een rol speelt. Zo was de kerk een van de haltes tijdens de Urbain Trail van Gistel en bood ze onderdak aan de tentoonstelling *Charles Pil 1867-1949*, een bovenlokaal project dat in het najaar van 2024 plaatsvond.

Het themajaar *Kastelen en Abdijen* bood eveneens een uitstekende gelegenheid om de kerk te betrekken bij activiteiten. Een begeleide fietstocht langs de realisaties van Alfred Ronse deed onder meer de Godelievebeuk van de O.L.V.-kerk aan. Deze tocht werd meerdere keren georganiseerd in 2024.

Derden kunnen de kerk eveneens gebruiken. Vaak is dit dan voor culturele activiteiten. Mogelijke activiteiten die reeds in de kerk plaatsvonden zijn concerten en voordrachten (circa 2 tot 6 keer per jaar) en tentoonstellingen (circa 1 keer per jaar). De kerkfabriek krijgt hiervoor geen vergoeding. Een formulier voor het gebruik van de kerk door derden is beschikbaar, maar wordt doorgaans niet gebruikt.

In 2024 sloegen – eveneens in het kader van het Kastelen- en Abdijenjaar van het Brugse Ommeland – drie private organisatoren de handen in elkaar om op het kerkplein van Gistel een belevenisbrunch ‘De Langste Tafel’ te organiseren. Een muzikaal optreden en ene uitzonderlijke beklimming van de kerktoren gingen hiermee gepaard.

Indien de kerk door derden gebruikt wordt, dan opent de pastoor zelf de kerk. Er is continu camerabewaking voorzien.

De pastorale eenheid Godelieve Ommeland heeft een website en facebookpagina waarop activiteiten – zowel liturgisch, parochiaal als niet-liturgisch – op aangekondigd worden.

2.2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw in Zevekote

Figuur 20 Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw (Vandevorst Kris, 01-01-2001, © Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 21 Situering van de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw (© OpenStreetMap contributors, © Onroerend Erfgoed, © Agiv)

2.2.1. Identificatie

NAAM

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw

ALTERNATIEVE NAAM

Parochiekerk OLV., Parochiekerk OLVrouw, O-L-Vrouwkerk, O-L-V.kerk, Parochiekerk O.-L.-V., Parochiekerk O.L.Vrouw, O.-L.-Vrouwkerk, Parochiekerk O-L-Vrouw, OLVrouw kerk, OLV.kerk, O.L.Vrouw kerk, Parochiekerk O.-L.-Vrouw, O.L.V.kerk, O.-L.-V. kerk, Parochiekerk O.L.V.

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Zevekotestraat zonder nummer, 8470 Zevekote
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Gistel 3de Afdeling / Zevekote, sectie B nr 91a

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Torhout-Gistel
- Pastorale eenheid: Godelieve Ommeland (info toegevoegd)
- Parochie: Parochie O.L. Vrouw Zevekote
- DN 0904

EIGENAAR

Stad Gistel

BESCHERMING(EN)

- De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw is beschermd als monument sinds *12-01-1987* omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu de architectuurhistorische waarde) en de artistieke waarde.
- De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw is deel van de bescherming als stads- of dorpsgezicht sinds *12-01-1987 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en artistieke waarde*. Deze bescherming omvat de kerk, de onmiddellijke omgeving van de kerk, bestaande uit landelijk kerkhof met omheiningsmuurtje en beukenhaag.
- Het kerkgebouw is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024. (datum aangepast – dit erfgoed werd opnieuw vastgesteld)

2.2.2. Beschrijving

a. Cultuurhistorische waarde

TYPE Éénbeukig kerk met transept, met geveltoren

STIJL Classicisme

BOUWDATA vnl 1719, westtoren uit 1856

KERK WIJDINGSDATUM 8 september 1719

VOORGESCHIEDENIS

De parochie en de eerste kerk van Zevekote worden een eerste maal vermeld in de 13de-eeuwse jaarboeken van de Gentse Sint-Pietersabdij. Deze kerk was toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en werd gesticht door de monniken van Sint-Andries bij Brugge. De Sint-Andriesabdij bezat samen met de bisschop van Doornik het patronaatsrecht over deze kerk.

In de 16de en 17de eeuw had de kerk, waarvan de hoge toren staat afgebeeld op de kaart van Pourbus, sterk te lijden. In 1577 werd zij deels verwoest door soldaten die van Oostende kwamen, en in 1580 tijdens de godsdiensttwisten opnieuw zwaar beschadigd door de Geuzen⁷. Het lood van de kerk, het altaar en de klok werden naar Nieuwpoort gevoerd. Altaar en klok bracht men onder het herderschap van E.H. Natalis Legrand in 1606 terug naar Zevekote. In 1611-1613 zou de kerk gedeeltelijk herbouwd worden. Later, in 1626, werd de kerk met schaliën bedekt en werden vijf vensters aan de noordzijde geplaatst. De daaropvolgende jaren werden tevens andere werken verricht. De toren bleef evenwel ongewijzigd en begon meer en meer op een ruïne te lijken. Getuige hiervan is een brief van de hand van pastoor Sanchez uit 1642 waarin hij aangeeft dat de toren dreigt in te vallen. In de komende jaren zouden parochianen en kerkmeesters naarstig blijven zoeken naar extra inkomsten om de kerk terug verder op te bouwen.

Figuur 22 Heraldische kaart van het Brugse Vrije, Pourbus, gekopieerd door Pieter Claessens, 1597 (© Kaart en huis Brugge)

BOUWGESCHIEDENIS

Uiteindelijk zou de kerk in 1719 verder heropgebouwd worden en werd ze in datzelfde jaar ook heringewijd door Monseigneur Van Susteren, bisschop van Brugge. Met de Franse Revolutie brak evenwel opnieuw een moeilijke periode aan : de kerk viel ten prooi aan zware plunderingen en een verkoop van kerkornamenten vond plaats. Dringende herstellingswerken volgden niettemin. Reeds op 6 juni 1802 hield Petrus Verveckken een plechtige mis in de kerk, zij het dat deze zich op

⁷ DEVOS, K. *Beschrijving van Zevecote opgesteld door K. Devos*. Handzame : Famille et Patria, 1977, p. 20.

dat moment nog steeds in een bouwvallige staat bevond⁸. In 1811 werd het kruis op de toren van de kerk geplaatst door F. Verbrugghe en deed men een omhaling in de gemeente om de nog nodige herstellingen te kunnen financieren en te laten uitvoeren. Ook na de benoeming van pastoor Rabaut (vanaf 1823) vonden verdere herstellingswerkzaamheden plaats. Zo werd er een nieuwe vloer in de kerk gelegd, plaatste men een nieuw tabernakel en marmeren altaar (1841) en voerde men andere werken uit. In 1856-1858 richtte Joseph Ouvry, aannemer uit Eernegem, de huidige westtoren op. Deze toren voorzag men in 1863 van een nieuw uurwerk, gemaakt door R. Van Renterghem uit Torhout, alsook van drie nieuwe klokken⁹.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Zevekote onder water gezet, inclusief de kerk, en werden de klokken door de bezetter uit de toren geroofd. Na de oorlog ging men niettemin spoedig over tot het vervangen van de klokken. Reeds in 1953 werden ze ingewijd door E.H. Carolus Suykers.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk van Zevekote is een sober zaalkerkje waarvan de plattegrond de vorm van een Grieks kruis aanneemt. Het grondplan ontvouwt een vooruitspringende westtoren, een éénbeukig schip van twee traveeën, een transept met rechte sluiting van twee traveeën en een éénbeukig koor van één travee met driezijdige sluiting. Aan zuidoostelijke zijde van het koor bevindt zich een sacristie onder een lager leien zadeldak.

TOREN

De westtoren uit 1856 is een vierkante toren in gele baksteenbouw met twee ongelijke geledingen die door een hardstenen kordon gemarkeerd zijn. Een ingesnoerde naaldspits met vier dakvensters onder een zadeldak typeren de torenspits. Hoeksteunberen met versnijdingen zijn aan de noord-, zuid- en westgevel van de toren waar te nemen. Het portaal bevindt zich in de westgevel en is korfboogvormig uitgewerkt. Een sluitsteen, de aanzetstenen en de onderdorpel van dit portaal zijn uit arduin vervaardigd. Boven het portaal bevindt zich een smal rondboogvenster met hardstenen onderdorpel.

⁸ STEVENS, D. (red.), *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Zevekote* [deelgemeente in gemeente Gistel – BE], in: *Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel* [Excel-format]. 2013 : Eveneens in 1802, op 30 november, kwam de herinrichting van al de afgeschafte parochies tot stand. Monseigneur Fallot de Beaumont stelde Zevekote aan als hulpkerk van de parochiekerk van Gistel.

⁹ DEVOS, K., *op. cit.* pp. 22-24. WERKGROEP KERN VAN DE MAAND (red.), *O.L.VR. Ten Hemel Opneming kerk Zevekote*, Zevekote : Z.R. Sagaert, 1995.

EXTERIEUR

Gehalveerde blinde zijpuntgevels die voorzien zijn van een aandak met schouderstuk en muurvlchtingen flankeren aan weerszijden de westtoren. De noord- en zuidgevel van het schip worden zowel gemarkeerd door getoogde vensteropeningen die verdiept liggen in korfboogvormige muurvlakken als door de aanwezige fries met tandlijst met hol beloop. De transeptarmen van de kerk eindigen in een puntgevel met aandak, schouderstukken, topstuk en muurvlchtingen. Ook hier zijn getoogde vensteropeningen, verdiept in korfboogvormige muurvlakken, waar te nemen. Centraal in de geveltop van de transeptgevel bevindt zich een druppelvormig oculus.

Het exterieur van het koor wordt gekenmerkt door steunberen met een leien dekplaat, door korbogvormige muurvlakken met getoogde vensteropeningen en door een fries met tandlijst. De centrale koortravee is blind uitgewerkt en heeft een korbogvormige casement waartegen zich een crucifix onder een leien luifel bevindt. Deze crucifix steunt op een imitatierots met daarin een voorstelling van de "begrafenis van Christus".

Aan zuidoostelijke zijde van het koor bevindt zich een sacristie. De zuidgevel van deze sacristie bestaat uit vier traveeën en wordt gekenmerkt door rechthoekige muuropeningen, drie getraliede vensters en een deur. De als puntgevel uitgewerkte oostgevel vertoont een aandak, schouderstukken, een topstuk en muurvlchtingen. Een rechthoekige luikopening is in de geveltop waar te nemen.

INTERIEUR

Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouwekerk is sober uitgewerkt. Er is een houten gedrukt tongewelf met gordelbogen. Deze gordelbogen rusten op imposten die gemarkeerd zijn in de kroonlijst. In de koorapsis zijn verder nog vier kraagstenen bewaard in de vorm van engelenkopjes. Hierop rustten eertijds de gewelfribben. In het schip kan men een eenvoudige zwart marmeren tegelvloer opmerken, met daarop tapijtbekleding, de koorvloer daarentegen is volledig bedekt met rood tapijt. In de middengang van het schip, ongeveer ter hoogte van de viering is een decoratief vloerelement uitgewerkt in witte, bruine en zwarte marmer. In het schip en het transept zijn verder ook glasramen aanwezig die elk met een medaillon zijn uitgewerkt en de naam van de schenker weergeven. De glasramen van het koor daarentegen beelden de vier evangelisten uit.

Figuur 23 De kerk voor 1918: De toren contrasteert duidelijk met de rest van de kerk (Privé-archief M. Vansevenant)

Figuur 24 Zicht op het koor met crucifix op de sacristie

Heden is de kerk witgeschilderd en werden ter hoogte van het schip en transept panelen voor de muren aangebracht. Een oude foto, net als reeds uitgevoerd interieuronderzoek naar de afwerkingslagen van de kerk, tonen evenwel aan dat de kerk vroeger rijkelijk beschilderd was.

Figuur 25 Voormalig interieur met nog zichtbare schilderijen op het koorgewelf (© Delcampe item nr 347225286)

Figuur 26 Zicht op het koor (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045542)

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

Het hoofdaltaar van de kerk is uitgewerkt met een expositietroon van circa 1801-1810. Deze expositietroon is bekroond met een kruisbeeld op wereldbol.

Figuur 27 Zicht op het zij-altaar in het zuidelijke transept. (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045546)

In het zuidelijk transept bevond zich eertijds een zijaltaar toegewijd aan de Heilige Antonius van Padua. Centraal in een nis, die deels wit geschilderd deels verguld was, bevond zich een 19de-eeuws houten beeld van de Heilige Antonius van Padua. Heden bevindt de nis zich in het noordelijke transept, het beeld daarentegen kan wel nog op dezelfde plaats worden waargenomen.

Tot het meubilair kan men verder ook nog een eikenhouten biechtstoel uit 1740 rekenen, alsook een eikenhouten biechtstoel uit 1744 en een eikenhouten communiebank met eucharistische symbolen. Deze communiebank gaat terug tot circa 1741-1760. Eveneens waar te nemen zijn een eikenhouten koorgestoelte dat gedateerd wordt in 1699 en een eikenhouten preekstoel met laat-renaissance ornamenten uit de 2de helft van de 17de eeuw.

Een aantal oude grafzerken uit het einde van de 17de eeuw bevinden zich eveneens in de kerk.

Daarnaast beschikt de kerk ook over een aantal cultuurobjecten. Zo bevinden er zich in de sacristie heel wat kazuifels en misgewaden in grote houten kasten. Van dit roerend patrimonium is een elektronische inventaris beschikbaar die in 2011 werd opgesteld en een deel van de collectie bevat.

ORGEL

De kerk van Zevokote bezit een orgel dat in 1772 werd ontworpen door de befaamde Brugse orgelbouwer Andries-Jacob Berger. Dit orgel onderging nadien een aantal wijzigingen. Zo vond er in 1844 een transformatie plaats door P. Ch. Van Peteghem. Later, vermoedelijk in de tweede helft van de 19de eeuw, werd het grote voetklavier toegevoegd. Waarschijnlijk was Hooghuys hiervoor verantwoordelijk. In de eerste helft van de 20ste eeuw volgde nog een herstelling van het orgel uitgevoerd door J. Anneessens. En in 1958 stonden P. Loncke & P. van Imschoot in voor een reiniging. Een restauratie van dit orgel vond ten slotte plaats in 1993¹⁰. Het orgel werd na afloop van deze restauratie op 31 oktober 1993 heringewijd door E.H. H. Vandecasteele, vicaris-generaal van het bisdom en ingespeeld door Stephan Dombrecht.

¹⁰ FAUCONNIER, A., ROOSE, P., *Het historisch orgel in Vlaanderen. Deel IV a West-Vlaanderen Arrondissementen Brugge en Oostende*, Brussel: Bestuur voor Monumenten en Landschappen, 1986, pp. 526-531.

b. Architecturale mogelijkheden

De kerk biedt plaats aan ongeveer 220 mensen¹¹. Het gebouw heeft een oppervlakte van circa 460 m² en een vrije hoogte van circa 14 m.

GRONDPLAN Het grondplan van de kerk vertoont de vorm van een Grieks kruis. Achtereenvolgens ontvouwt het een vooruitspringende westtoren, een éénbeukig schip, een ondiep transept met rechte sluiting en een koor met driezijdige sluiting.

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich in de westtoren. Deze toegang geeft uit op een inkomzas en is toegankelijk voor andersvaliden. In de inkomzas bevindt zich verder ook een steektrap die naar het doksaal leidt. Achteraan de kerk, ten zuiden van het koor, bevindt zich de sacristie, de stook/bergruimte en het sanitair vertrek. Deze laatste vertrekken zijn ofwel te bereiken van binnenuit via het koor, ofwel van buitenaf via een afzonderlijke zij-ingang. Deze zij-ingang is voorzien van een tweetal kleine treden.

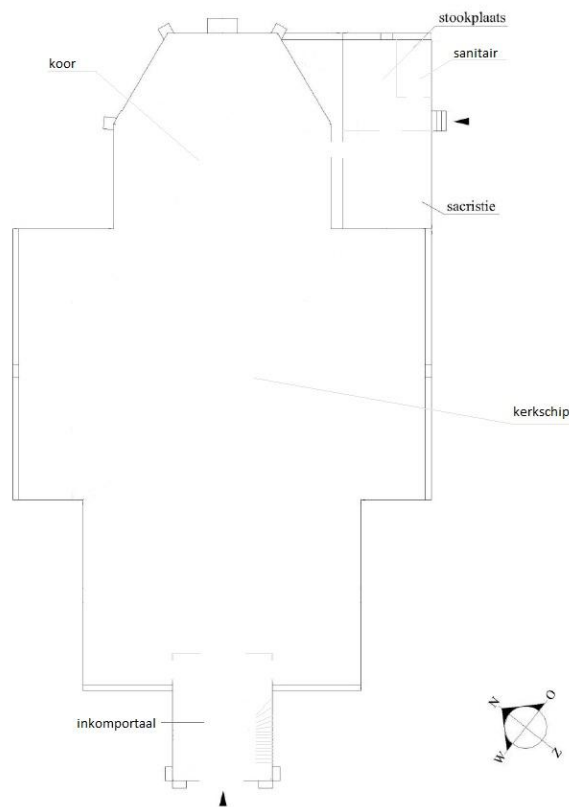
De sacristie biedt daarbij plaats aan circa 6 personen, kan afzonderlijk verwarmd worden en is voorzien van natuurlijk daglicht. Het is een ruimte die zich bijgevolg leent voor een ander of bijkomend gebruik. Heden vinden er in de sacristie reeds vergaderingen plaats alsook koorrepetities.

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIJTE

Momenteel is de eigenlijke kerkruijte één grote ruimte. Enkel de sacristie, de stookruimte en het inkomportaal zijn afgescheiden ruimtes. Een afgescheiden weekkapel is niet aanwezig. Niettemin bestaat de mogelijkheid om de kerkruijte verder op te delen. Dit kan bijvoorbeeld door een afscheiding te plaatsen tussen transept en kerkschip of door enkel het koor af te scheiden van de rest van de kerkruijte. Gezien de kerk evenwel beschermd is als monument kunnen dergelijke ingrepen enkel plaatsvinden indien ze de erfgoedwaarden van de kerk niet schaden en mits hiervoor toelating werd verkregen van het agentschap Onroerend Erfgoed.

MOGELIJKHEID TOT UITBREIDING

Een mogelijkheid tot uitbreiding is niet echt voorhanden. Er is immers geen echte uitbreidingsruimte beschikbaar. De kerk is namelijk volledig omgeven door een kerkhof dat samen met de kerk, het omheiningsmuurtje en de beukenhaag werd beschermd als stads- of dorpsgezicht. Ook voor het geheel van dit beschermd stads- of dorpsgezicht geldt dat ingrepen (zoals bijvoorbeeld sloop van het kerkhof om plaats te maken voor uitbreiding) enkel mogelijk zijn mits toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed en mits behoud van de erfgoedwaarden.

Figuur 28 Schematisch grondplan van de OLV-kerk (gebaseerd op het inspectierapport van Monumentenwacht © Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw)

¹¹ Omwille van de veiligheid wordt het aantal aanwezigheid in de kerk beperkt tot maximaal 99 mensen.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	De kerk wordt verwarmd met aardgas. De installatie werd recent vernieuwd en is dus in perfecte staat. De sacristie kan afzonderlijk verwarmd worden.
Verlichting	De kerk wordt momenteel verlicht door middel van spots. Aangezien de elektriciteit niet gekeurd is, dient deze wel nagekeken te worden.
Elektriciteit	De elektriciteit is niet gekeurd. De vernieuwing van de elektriciteit zit mee vervat in het restauratiedossier dat men voor de kerk aan het opstellen is.
Geluidsinstallatie	En volledig uitgeruste geluidsinstallatie is aanwezig en in heel goede staat (2-tal jaar geleden vernieuwd).
Natuurlijke akoestiek	De natuurlijke akoestiek wordt als goed omschreven.
Projectiescherm	Ter hoogte van het hoofdaltaar is een uitklapbaar projectiescherm aanwezig. Een beamer is eveneens aanwezig. Hierdoor hoeven er tijdens speciale vieringen geen boekjes gedrukt te worden (of slechts in geringe oplage): de teksten kunnen immers geprojecteerd worden.
Brand- inbraakdetectie/ Bliksembeveiliging	Rookdetectoren zijn niet aanwezig, brandblusapparaten wel. De kerk is uitgerust met camerabewaking / Op de kerk bevinden zich bliksemafleiders.
Sanitair	Eén toilet aanwezig (aan sacristie): dit toilet is niet openbaar en niet geschikt voor andersvaliden.
Keukenvoorzieningen	Een keuken is niet voorhanden.
Rolstoeltoegankelijkheid	De hoofdtoegang van de kerk is toegankelijk voor andersvaliden
Gsm-operatoren	Er is geen gsm-operator aanwezig
Wifi	

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

In de Onze Lieve Vrouwekerk van Zevekote zijn waardevolle interieurelementen aanwezig. Zowel vaste interieurelementen (preekstoel, biechtstoelen, orgel, ...) als losse elementen (beelden, ...) kleden daarbij de kerk aan. De vaste interieurelementen maken integraal deel uit van de bescherming van de kerk als monument.

c. Bouwfysische toestand

De huidige bouwfysische toestand van de kerk kan als matig worden omschreven met een aanzienlijk risico op vervolgschade. Een restauratiedossier wordt dan ook voorbereid. De kerk is lid van monumentenwacht: inspecties werden uitgevoerd in 1996, 1997, 1999, 2003, 2005, 2008, 2010, 2014, 2019 en 2024.

Reeds in 2014 bracht een inspectierapport van Monumentenwacht reeds een aantal dringende problemen aan het licht. Zo dienden ontbrekende leien te worden vervangen, moest de open aansluiting van de topgevel van de sacristie herbekeken en gedicht worden, moest ook het afgescheurde schouderstuk van de westelijke topgevel terug ingenaaid worden en was er aandacht nodig voor de sterk verweerde bakstenen in de gevel van de kerk en in de rollagen van de topgevels. Ook werden problemen gesignaleerd met losgekomen verbindingen in de kapconstructie, met het ophangstelsel van de houten gewelven, met de draagconstructie van het doksaal en met een aantal rotte houten vloerplanken. Aanbevelingen werden tevens gemaakt om

de muurankers te ontroesten en om de glas-in-loodramen onderaan te voorzien in een afwateringssysteem¹².

In 2019 werd een beheersplan opgemaakt en werden er een aantal werken uitgevoerd (dichting galmgaten, nieuwe verflaag op de ramen van de sacristie en op de hoofdingang, opvegen van uitkristalliserende zouten op de vloer van de torenverdieping ter hoogte van het orgel).

In 2024 volgden eveneens een aantal kleinere werken zoals het vernieuwen van een aantal leien van het dakvlak, het schilderen van het inkomportaal en van de leuning en draagstructuur van het doksaal.

Het orgel is wel nog in goede staat en wordt elke week bespeeld. Tevens wordt er jaarlijks onderhoud aan het orgel uitgevoerd. Ook het onderhoud van de klokken vindt op regelmatige basis plaats.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a. Bereikbaarheid

De Onze-Lieve-Vrouwekerk van Zevekote is gelegen aan de steenweg N367 (provinciale weg tussen Brugge en Nieuwpoort) en is bijgevolg makkelijk bereikbaar met de auto. Niettemin dient men rekening te houden met een beperkt aantal parkeerplaatsen. In de directe omgeving van de kerk zijn deze enkel in de Zevekotestraat zelf terug te vinden (langsparkeren). Aan de overzijde van de kerk is daar één plaatsje voorbehouden voor andersvaliden. Op een paar minuten wandelafstand, in de Leegstraat is er verder ook nog een afzonderlijke parking aanwezig met circa 5 parkeerplaatsen. Ook ter hoogte van de school, in de Schoolstraat, kan men een bijkomende parking terugvinden.

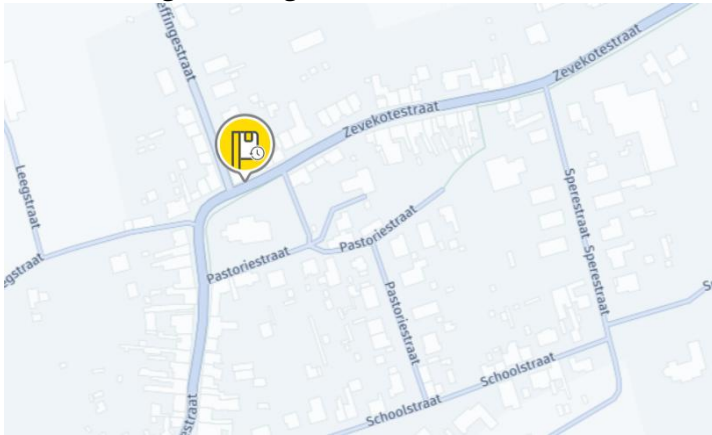
Figuur 29 Parkeergelegenheid dichtbij de parochiekerk van Zevekote (© GDI-Vlaanderen)

¹² MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Onze-Lieve-Vrouwekerk Zevekote. Inspectienummer : W-15/50243/2014/B], Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2014. + recentere inspectierapporten vermelden

Daarnaast is de kerk gelegen nabij het fietsknooppunt 76 en langsheen de Wijnendale fietsroute. Deze route loopt aan de achterzijde van de kerk langsheen de pastoriestraat. Een fietsenstalling is aanwezig naast de kerk aan de zuidzijde.

Wie met het openbaar vervoer komt, kan gebruik maken van de halte Zevekote Dorp. Deze halte bevindt zich aan de kerk in de Zevekotestraat. Volgende lijnen doen deze halte aan:

- lijn 505: Snaaskerke – Gistel - Moere
- flexgebied Regio Westhoek

Figuur 30 Haltes de Lijn in de nabijheid van de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Zevekote (© De Lijn)

b. Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De kerk kent een heel centrale ligging in het dorpscentrum van Zevekote, aan de bocht van de Zevekotestraat. Het is omgeven door een kerkhof met kerkhofmuur en is aan de oost- en zuidzijde afgezoomd met een beukenhaag. Samen met het kerkhof vormt het een ensemble dat heel beeldbepalend is voor de omgeving. De kerk is daarnaast ook uitgerust met een toren die zowel een klokkentoren als een uurwerktoren is. De klokken luiden daarbij om het half uur.

De kerk zelf wordt niet verlicht. Omgevingslicht werd daarentegen wel aangebracht. Tijdens de kerstperiode wordt niettemin speciale verlichting voorzien.

c. Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

De stedelijke begraafplaats van Zevekote is rondom de kerk gelegen. Deze begraafplaats is sinds 8 januari 2015 niet langer in gebruik. Alle nieuwe begravingen en asverstrooiingen worden heden op de centrale begraafplaats de Warande in Gistel uitgevoerd.

De kerk beschikt over een sacristie. Deze sacristie wordt heden bijkomend gebruikt voor de catechese, als vergaderruimte voor parochiale organen en voor de kerkfabriek, als archiefruimte en als parochiesecretariaat. Het maakt met andere mee deel uit van het kloppend hart van de parochie.

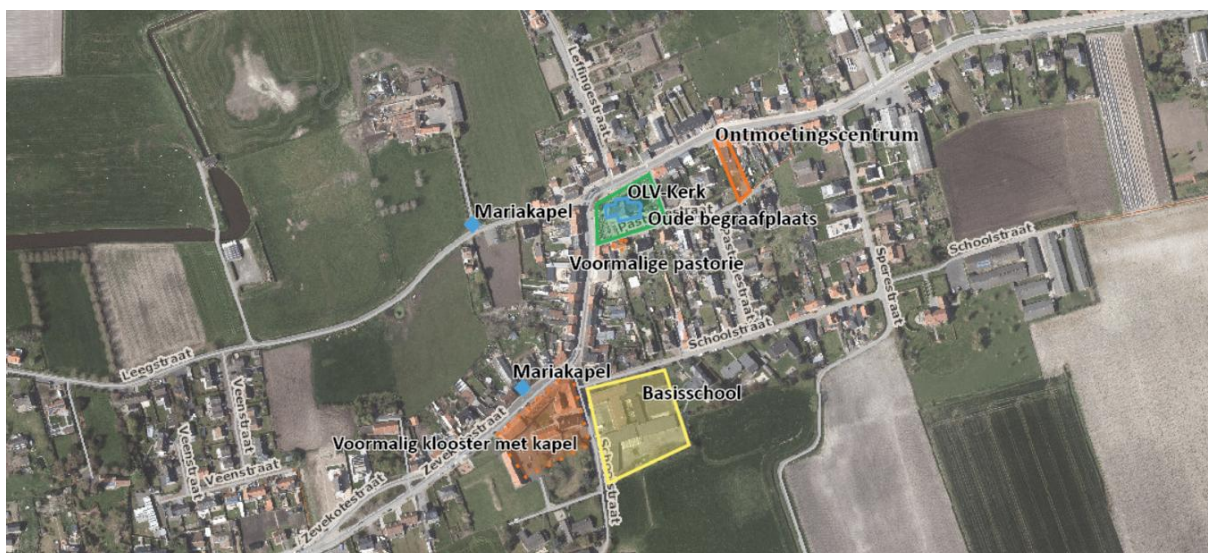
Daarnaast vervult ook het stedelijk ontmoetingscentrum een heel belangrijke rol in het dorpsweefsel van Zevekote. Het centrum is gehuisvest in een huis in de rij in de Zevekotestraat, dat vroeger fungeerde als school. Het pand werd gedurende 2012-2013 gerenoveerd en uitgebreid. De bestaande polyvalente zaal met bar en met kleine aanpalende keuken alsook de kleinere zaal en sanitair blok kregen een opknabbeurt. Terzelfdertijd werden er een foyer, een vergaderlokaal (tevens demonstratiekeuken), een aantal bergingen en een toegankelijk toilet

toegevoegd¹³. Het centrum wordt ter beschikking gesteld van verenigingen en doet dienst als vergaderruimte, als feestruimte, als plaats om lessen te volgen of om toneel te spelen, als café van de “Zevekootse vrienden” op zondagochtend en als ontmoetingsplaats voor de Zevekotenaars.

Eertijds deel uitmakend van de parochie is de voormalige pastorie. Deze is aan de achterzijde van de kerk gelegen en kent heden een invulling als woonhuis.

Wat de ligging ten aanzien van de schoolinfrastructuur betreft, kunnen we stellen dat er zich een basisschool op 300 meter afstand bevindt. Deze school behoort tot het Katholiek Onderwijs Hinterland (afdeling Driespan – Zevekote) en is in de Schoolstraat gelegen. Naast het geven van lessen voor de lagere school, verzorgt men hier ook de voor- en naschoolse opvang. Hoewel er relatief veel jongeren in Zevekote wonen (1 op 4), gaan er gemiddeld 3 op 10 lagere schoolkinderen buiten Gistel naar school¹⁴.

Tot slot kunnen we nog opmerken dat de Openbare Bibliotheek van Gistel op ongeveer 5 kilometer van het dorpscentrum van Zevekote gelegen is. Een afzonderlijke onderafdeling in Zevekote is er niet.

Figuur 31 De Onze-Lieve-Vrouwekerk in zijn lokale context (© GDI-Vlaanderen)

d. Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Onze-Lieve-Vrouwekerk van Zevekote ligt op ongeveer 5 kilometer afstand van de parochiekerken van Gistel en van Moere, en op ongeveer 7,5 kilometer van de parochiekerk van Snaaskerke.

Dichterbij, op circa 2,5 kilometer afstand bevindt zich de abdijkerk Ten Putte, dat heden de Gemeenschap Moeder van Vrede huist en waar dagelijks een eucharistieviering wordt gehouden.

¹³ VLAAMS RURAAL NETWERK : *Projectfiche Renovatie ontmoetingscentrum Zevekote*. 2014 [online], <https://ruraalnetwerk.be/projecten/renovatie-ontmoetingscentrum-zevekote/> (geraadpleegd augustus 2017) ; PROVINCIE WEST-VLAANDEREN : *E-zine Plattelandsnieuws*, 2012 nr 1 [online], https://www.west-vlaanderen.be/overwvl/Nieuws/ezines/archief/201201_plattelandsnieuws.htm (geraadpleegd augustus 2017)

¹⁴ PROVINCIE WEST-VLAANDEREN, HOWEST : *Leefbaarheidsproject regio Brugge-Oostende 2009-2010 : Rapport Gistel*. 2010 [online], https://www.west-vlaanderen.be/overwvl/beleid_bestuur/gebiedsgerichte_werking/leefbaarheidscatalogus/documents/gemeenterapporten_leefbaarheid_brugge-oostende_2009-2010.pdf (geraadpleegd augustus 2017)

Tevens is er een voormalig klooster met kapel aanwezig, namelijk op de hoek van de Zevekotestraat (nr 58) met de Schoolstraat. Eertijds huisde dit klooster een armenschool en later ook een rusthuis en een weeshuis. De zustersgemeenschap, die door pastoor Rabout in Zevekote met de steun van twee zusters van de Congregatie van de Zusters van Onze-Lieve-Vrouw ten Bunderen in Moorslede in 1826 werd opgericht, werd in 1843 officieel erkend als hospitaalcongregatie en verwierf in 1846 ook een kerkelijke erkenning als Congregatie van de Zusters van de Heilige Vincentius a Paulo. In 1911 sloten deze zusters zich aan bij de zusters van Maria van Pittem¹⁵. Heden staat het voormalige complex leeg.

De éénbeukige kapel met neogotisch inslag is nog steeds zichtbaar in het straatbeeld in de Schoolstraat. De kapel is niet publiek toegankelijk en was enkel betreedbaar via het klooster.

Een Mariakapelletje bevindt zich in de Zevekotestraat recht tegenover het voormalige klooster. Dit kapelletje werd in 1988 ter gelegenheid van het Maria-jaar gebouwd als nieuwe parochiale kapel en dit ter ere van de patrones van de parochie, namelijk Onze Lieve Vrouw Ten Hemel Opgenomen. Ze werd ingewijd in aanwezigheid van Mgr. E.J. Desmedt.

Daarnaast is er een andere kapelletje in de Leegstraat bij de erfoprit van een hoeve gelegen. Dit kapelletje is gewijd aan Maria en dateert uit het begin van de 20ste eeuw.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a. Liturgische activiteiten

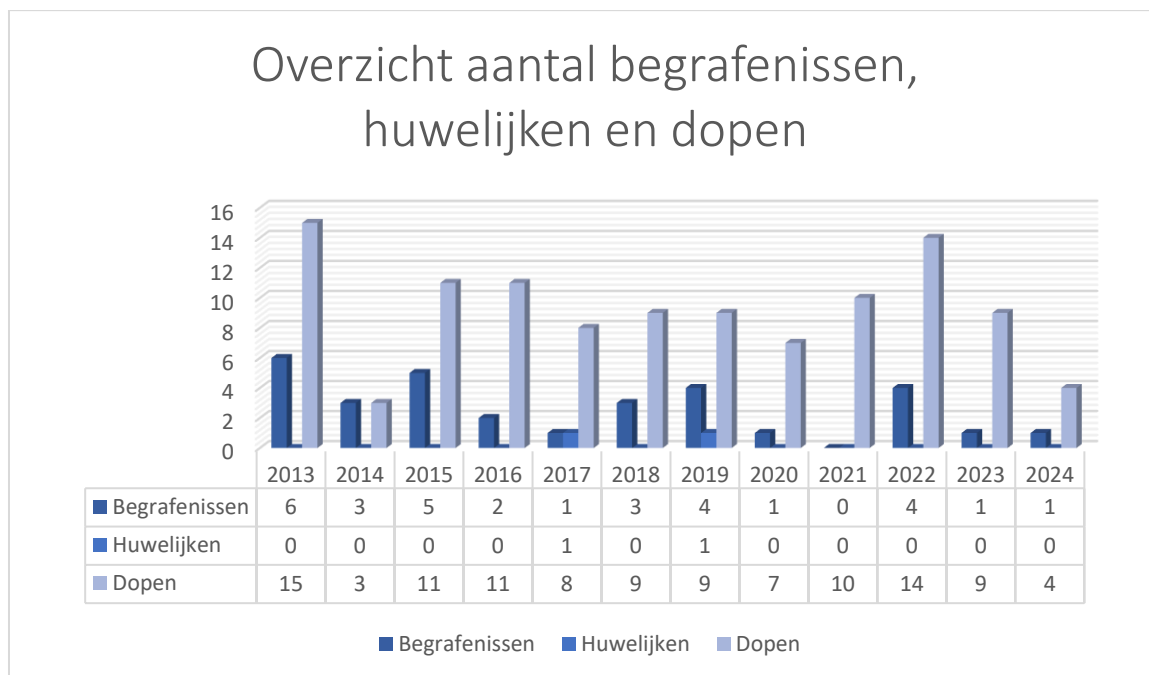
Op zondagmorgen om 09.00 uur gaat er om de twee weken een katholieke eucharistieviering door. Gemiddeld zijn hiervoor een 20-tal mensen aanwezig van verschillende leeftijd. Zij komen zowel van binnen de eigen parochie als van daarbuiten.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name¹⁶:

- Uitvaartenliturgieën/begrafenissen
- Huwelijken
- Doopvieringen
- Biechtviering met Pasen. Op hoogdagen is er een half uur voor de viering tevens biechtgelegenheid in de kerk.
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag
- Eerste Communieviering, op Onze-Lieve-Heer Hemelvaart
- Vormselviering
- Instapvieringen vormelingen
- Schoolvieringen (circa 4 maal per jaar)
- Lichtmisviering
- Gebedsdienst voor Allerzielen
- Adventviering

¹⁵ LINGIER, J. : *Het klooster van Zevekote*. Blogpagina van 25 juli 2012 [online], <http://johanlingier.blogspot.be/2012/07/het-klooster-van-zevekote.html> (geraadpleegd augustus 2017) ; STEVENS, D. (red.), *op.cit.*, 2013.

¹⁶ De eerste communieviering kan sinds 2024 niet langer doorgaan in de kerk van Zevekote. Omwille van veiligheidsredenen worden slechts 99 personen in de kerk toegelaten. In afwachting van de restauratie van de kerk, zijn vieringen met een groot aantal aanwezigen momenteel niet mogelijk.

Tabel 2 Aantal begrafenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

b. Ander parochiaal gebruik

De Onze-Lieve-Vrouwekerk is de thuisbasis van het Talentina-koor, een gemengd gelegenheidskoor dat zowel de eucharistie, huwelijken, begrafenissen, jubilea en/of jaarmissen opluistert. Zij repeteren in de kerk zelf (in de sacristie). De koster beschikt over een sleutel en opent en sluit hierbij de kerk. In andere gevallen wordt de kerk geopend en gesloten door de parochiale contactpersoon van Zekekote.

Zo worden er in de kerk daarnaast ook vergaderingen gehouden van de parochieraad en van de kerkfabriek. Deze vinden net zoals de koorrepetities plaats in de sacristie. Doorheen de kerk zijn er een aantal kasten opgesteld : deze worden voornamelijk als bergruimte gebruikt. Het zangkoor beschikt bijvoorbeeld over een kastje om haar materiaal in op te bergen.

Tevens houdt men elke vrijdagochtend van 10-12 parochiesecretariaat en parochiaal onthaal in de kerk. Hiervoor wordt de zij-ingang van de kerk (ter hoogte van de sacristie) opengesteld.

Tevens wordt er in de kerk catechese gehouden.

c. Niet-liturgische activiteiten

Onder de noemer van niet-liturgische activiteiten vallen hoofdzakelijk de theater/voordacht-activiteiten op die sporadisch in de kerk doorgaan. Voor deze activiteiten wordt er een gebruiksreglement opgesteld. Een vergoeding wordt hiervoor niet gevraagd. Bij dergelijke activiteiten opent en sluit er iemand van de kerkfabriek of de parochieraad de kerk en houdt toezicht.

Daarnaast bood de kerk in het verleden ook al plaats voor concerten (Musica Flandrica, Vlaanderen zingt Kerst, ...).

Een echt toeristisch gebruik kent de kerk niet: zij staat dan ook niet open buiten de uren van de dienst (met uitzondering van vrijdagvoormiddagen). Aan de ingang van de kerk is geen toeristisch

infobord aanwezig. Wel is er een onthaalboekje opgesteld waarin de geschiedenis van de kerk neergeschreven staat. Dit boekje kan in de kerk zelf aangekocht worden.

Het toeristisch gebruik vindt bijgevolg eerder sporadisch plaats en is vaak gekoppeld aan andere activiteiten. Zo werd de kerk reeds opgenomen in het programma van Open Monumentendag en werd het onthaalboekje uitgedeeld aan de bezoekers. Ook kan de kerk als een stop worden ingelast bij het organiseren van bepaalde routes (bijvoorbeeld Sneukelroute).

Er is echter perspectief om de kerk iedere dag toegankelijk te maken. Vanaf 1 juli 2025 zal dit dagelijks geopend worden door een vrijwilliger. Er is camerabewaking op de site aanwezig zodanig dat vandalisme ontmoedigd wordt.

Omwille van veiligheidsredenen kunnen er momenteel enkel activiteiten georganiseerd waarop maximaal 99 mensen aanwezig zijn. Dit heeft als gevolg dat er heden – in afwachting van een restauratie van de kerk - een aantal acties of activiteiten niet mogelijk zijn. Zo deed het kerkgebouw voorheen dienst als verzamelpunt voor kinderen van de nabijgelegen school in geval van nood. Omwille van de maximale toegelaten bezetting van 99 personen, kan het gebouw die rol niet meer opnemen.

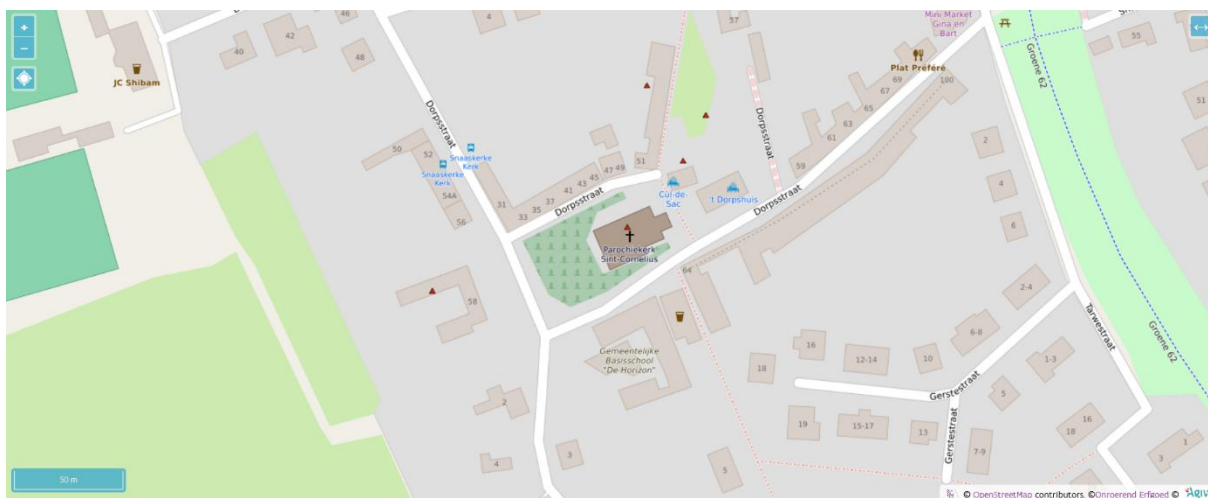
De pastorale eenheid Godelieve Ommeland heeft een website en facebookpagina waarop activiteiten – zowel liturgisch, parochiaal als niet-liturgisch – op aangekondigd worden.

Noemenswaardig is dat Heemkring Gestella de laatste jaren de archieven van de kerkfabrieken van Zevekote, Snaaskerke en Moere in kaart heeft gebracht. Deze actie, uitgevoerd door een lokale vereniging, draagt bij aan de valorisatie van een deel van het roerend patrimonium. Dit initiatief kan een aanzet vormen om niet alleen de kerk, maar ook andere deelcollecties verder te waarderen en te ontsluiten.

2.3. Parochiekerk Sint-Cornelius in Snaaskerke

Figuur 32 Parochiekerk Sint-Cornelius (Vandevorst Kris, 01-01-2002, © Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 33 Situering van de parochiekerk Sint-Cornelius (© OpenStreetMap contributors, © Onroerend Erfgoed, © Agiv)

2.3.1. Identificatie

NAAM

Parochiekerk Sint-Cornelius

ALTERNATIEVE BENAMINGEN

Parochiekerk Sint-Corneel, Sint-Corneelkerk, Sint-Cornelius, Sint-Corneliuskerk

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Dorpsstraat zonder nummer, 8470 Snaaskerke
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Gistel 4de Afdeling / Snaaskerke, sectie B nr 214 c

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Torhout-Gistel
- Pastorale eenheid: Godelieve Ommeland
- Parochie: Parochie St.-Cornelius Snaaskerke
- DN 0903

EIGENAAR

Stad Gistel

BESCHERMING(EN)

- De parochiekerk Sint-Cornelius is niet-beschermd
- De kerk werd wel vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024. (datum aangepast – dit erfgoed werd opnieuw vastgesteld)

2.3.2. Beschrijving

a. Cultuurhistorische waarde

ARCHITECT T. Nolf

TYPE Hallenkerk met transept en geveltoren

STIJL Neogotiek

BOUWDATA 1913

VOORGESCHIEDENIS

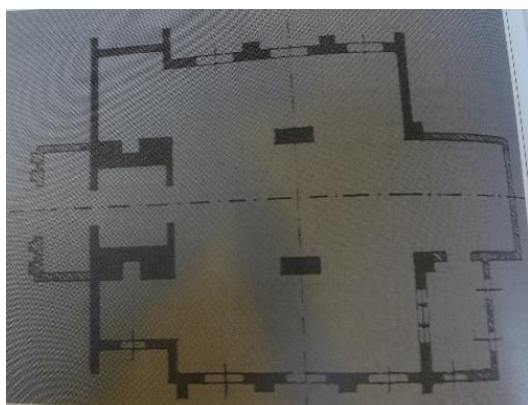
De oudste vermelding van de parochie van Snaaskerke dateert uit 1067 toen zij vermeld werd als "Snelgerikerka". Snaaskerke was gelegen aan de Ieperleet, een bevaarbare afleiding aan het kanaal Nieuwpoort-Plassendale. Het heette toen Ieperlee, omdat het de bevoorradingsweg was van Ieper voor de lakennijverheid.

De patroonheilige van Snaaskerke was de H. Cornelius. Een eerste kerk zou zijn opgericht in de 12de eeuw door de monniken van Winnoksbergen en Poperinge. Over de bouwgeschiedenis en het uitzicht van dit eerste kerkje is weinig geweten.

Een postkaart uit het begin van de eeuwwisseling toont een kleine hallenkerk met een nog deels Romaanse toren, een classicistisch portaal en gotische beuken. In het bisdom van Brugge wordt heden een grondplan bewaard van deze kleine hallenkerk.

Figuur 34 De kerk in Snaaskerke afgebeeld op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije, Pourbus, gekopieerd door Pieter Claeissens, 1597 (© Kaart en huis Brugge)

Figuur 35 Grondplan van de kerk begin 20ste eeuw (© Archief Bisdom Brugge © Quintens)

Figuur 36 De Sint-Corneliuskerk begin 20ste eeuw (Privé-archief M. Vanservenant)

BOUWGESCHIEDENIS

Rond 1910 werd duidelijk dat de oude kerktoren met haar 12de-eeuwse steunmuren en haar draagbogen in veltsteen, zich in een lamentabele toestand bevond en scheuren vertoonde. Volgens een rapport van J. Viérin (dat werd goedgekeurd door ingenieur Vierendeel) was de

toestand dusdanig dat de afbraak van de toren zich opdrong. Ook de rest van de kerk bevond zich in eerder ruïneuze toestand en bleek zowel te klein als ongeschikt te zijn geworden om er de eredienst nog langer in op te luisteren¹⁷. Vandaar dat men niet louter overging tot het afbreken en/of herstellen van de kerktoren maar men besloot om - op ongeveer dezelfde plaats - een nieuwe eenvoudige en neogotische kerk op te richten. Dat men aan de huidige romaanse kerk niet echt een "*caractère artistique*" toeschreef zal hier waarschijnlijk toe bijgedragen hebben. Het ontwerp voor de nieuwe kerk werd toevertrouwd aan architect Thierry Nolf uit Torhout. De plannen lieten afleiden dat zij zou worden opgetrokken uit roze baksteen van Zandvoorde of van Wulpen en zou worden voorzien van een toren van 20 meter hoog¹⁸.

In 1911 ging men reeds over tot afbraak van de Romaanse toren¹⁹. Een tijdelijke houten constructie werd opgetrokken om de eredienst tijdens de afbraakwerken te laten doorgaan. Ook het ontwerp van architect Nolf werd nog aangepast, dit op aanwijzing van de Koninklijke Commissie voor Kunst en Archéologie: zo moest de sacristie onder meer verkleind worden en zou de toren aanzienlijk moeten vereenvoudigd worden²⁰.

Uiteindelijk werd de nieuwe neogotische kerk in 1913 voltooid. Het grondplan van deze kerk ontvouwt een driebeukige hallenkerk met westtoren, een pseudotransept met rechte sluiting, een koor met driezijdige sluiting en een vijfzijdige doopkapel. Een stookplaats werd ingeplant ten noordoosten van het koor, een sacristie ten zuidoosten van het koor. Het ommuurde kerkhof rondom de kerk bleef behouden. Heden bevinden er zich vooral grafstenen en -kruisen uit eind 19de – begin 20ste eeuw.

EXTERIEUR

De Sint-Corneliuskerk werd hoofdzakelijk opgetrokken uit gele baksteenbouw. Het gebruik van natuursteen voor de ornamentiek en de detaillering zijn typisch voor de neogotiek. De neogotische vormtaal komt onder meer tot uiting in de spitsboogfriezen (toren), de spitsbogige galmgaten en spitsbogige vensters.

¹⁷ Quintens, D., *Snaeskerke : een stuk verleden. 4. In naam van Cornelius*, Snaeskerke : Eigen Beheer, 2016 : pp. 27-34.

¹⁸ [S.N], *L'écho d'Ostende*. 50e année, n° 103, jeudi 28 décembre 1911.

Quintens, D., *op. cit.*, p. 44 : volgens het lastenboek « *in steen van Zandvoorde of Wulpen, Brugsch formaat, rooskleuring, met moortel als boven [3/5 Doornyksche kalk en 2/5 zeer magere zavel : sic], voegwerk der geziene parementen inbegrepen* »

¹⁹ COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS, *Bulletin des Commissions Royales d'art et d'archéologie*, vol 49 nr. 12 Bruxelles : Impr. Van Langhendonck, 1910, p. 417 : La démolition de la tour de l'église de Snaeskerke (Flandre occidentale).

²⁰ COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS, *Bulletin des Commissions Royales d'art et d'archéologie*, vol 51 Bruxelles : Impr. Van Langhendonck, 1912, pp. 25-26.

In een nis van de zuidgevel kan tevens een beschilderd plaasteren beeld van de H. Cornelius opgemerkt worden.

Figuur 37 De Sint-Corneliuskerk circa 1920 (Privé-archief M. Vansevenant)

INTERIEUR

Het interieur van de Sint-Corneliuskerk is een eenvoudig witgeschilderd interieur met geelbakstenen scheibogen op arduinen zuilen met knopkapitelen. De overwelling gebeurt door middel van houten spitstongewelven met ribben. Een bakstenen kruisribgewelf met mangat zorgt dan weer voor de overwelling van het portaal in de westtoren. De glasramen uit de kerk dateren uit 1913 en werden gesignd door J. Dobbelaere uit Brugge. Onder meer de Onze-Lieve-Vrouw en de H. Cornelius worden erin voorgesteld.

De vloer van de kerk is vervaardigd van ceramische vloertegels. In het schip werd daarbij gebruik gemaakt van een zwart-wit geometrisch motief. De vloer centraal in het schip (middengang) is daarentegen veelkleurig uitgewerkt. Ook de vloeren in de pseudo-zijkoren kennen een andere uitwerking, namelijk met rijkelijk uitgewerkte decoratieve cementtegels. Het koor van de kerk is momenteel bekleed met tapijt, net zoals dit het geval is voor het podium dat zich voor het koor bevindt.

Een gesculpteerde en polychrome kruisgang siert de vrij sobere wanden van het interieur. Niettemin was het kerkinterieur aanvankelijk heel kleurrijk uitgewerkt, met neogotische motieven op wanden en pilaren.

In de muren van het inkomportaal van de kerk zijn tenslotte vier grafstenen ingewerkt. Meer bepaald zijn de grafstenen van Aernout van Piers (1538), pastoor Jacob Verhaghe (1669), Johannes Baptist Hoet (1762), pastoor Domenicus Augustinus (1813) aanwezig.

Figuur 38 Huidig interieur van de kerk (© Pastorale eenheid H. Godelieve Gistel Eernegem : www.kerk-in-gistel-ernegem.be)

Figuur 39 Voormalig interieur. Geschilderde motieven in het koor en transept zijn nog op te merken (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045661)

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

Het rechter zijaltaar is toegewijd aan de H. Cornelius. Hier bevindt zich een eind 19de-eeuwse reliekhouders in een neogotisch verguld schrijn.

Het linker zijaltaar is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Het is gelegen in het noordelijk deel van het transept. Een eikenhouten koorgestoelte uit circa 1891-1910 is hier aanwezig. Een eikenhouten barokke communiebank met beeldhouwde panelen uit de tweede helft van de 17de eeuw zorgt ervoor dat dit deel van het transept afgescheiden wordt van de noordelijke zijbeuk van de kerk.

In de kerkruimte zijn verder nog twee 18de-eeuwse biechtstoelen op te merken alsook een 18de-eeuwse preekstoel. Tot de 18de eeuw gaan tevens een geschilderd houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw met kind als een stenen Jezus aan het Kruis terug.

In de kerk bevindt zich een vaandelkast. Aan de buitenzijde van de kerk is er een nis in de buitenmuur ingewerkt. Hierin bevindt zich een beeld van Sint-Cornelius.

Figuur 40 Communiebank 17de eeuw (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045670)

Figuur 41 Biechtstoel 18de eeuw (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045669)

Figuur 42 Koorgestoelte 1891-1910 (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M045664)

Van een deel van het aanwezige roerend patrimonium werd in 2009 een inventaris opgesteld.

ORGEL

Aanvankelijk was er in de neogotische kerk geen orgel aanwezig en maakte men gebruik van een harmonium. In 1973 werd er echter een orgel in de kerk gebracht, gemaakt door de firma Jos. Loncke & Zonen uit Esen. Het is niet bekend of er zich in de oude romaanse kerk die in 1911 werd afgebroken een orgel bevond. Gregoir maakt in 1865 in zijn "Historique de la facture et des facteurs d'orgues" melding van een klein Van Peteghem-orgel in Snarkerke (sic). Mogelijk doelde Gregoir hier op Snaaskerke²¹.

Figuur 43 Het orgel in de Sint-Corneliuskerk

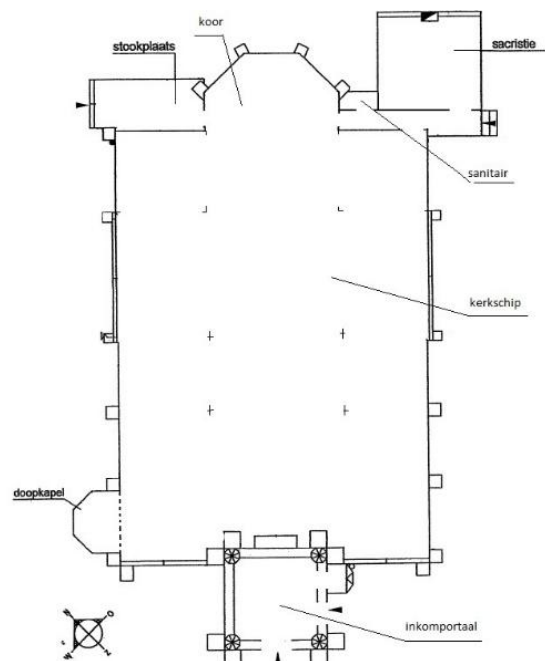
²¹ FAUCONNIER, A., ROOSE, P., *op.cit.*, pp. 524-525.

b. Architecturale mogelijkheden

In de kerk zijn heden circa 250 stoelen opgesteld. De kerk biedt echter ruimte voor het plaatsen van bijkomende stoelen. De kerk heeft een oppervlakte van circa 685 m².

GRONDPLAN

Het grondplan van de kerk vertoont een driebeukige schip met westtoren. Aansluitend op het schip bevindt zich een pseudotransept met rechte sluiting. Aan de noordoostzijde van de kerk situeert zich het koor dat een driezijdige sluiting heeft. Een stookplaats en een sacristie bevinden zich respectievelijk ten noordoosten en ten zuidoosten van het koor. Een 5-zijdige doopkapel is gelegen in de meest rechtse travee van de noordwestelijke zijbeuk.

Figuur 44 Schematisch grondplan van de Sint-Corneliuskerk van Snaaskerke (gebaseerd op inspectierapport van Monumentenwacht © Monumentenwacht West-Vlaanderen)

De sacristie beschikt over een afzonderlijke verwarming en heeft een eigen natuurlijk daglicht. De ruimte leent zich dan ook makkelijk tot een ander gebruik. Heden wordt de sacristie, die plaats biedt aan circa 10 à 12 personen, dan ook gebruikt voor de stille aanbidding in de winter en voor het houden van kleine vergaderingen (bijvoorbeeld parochieraad). De zolder die zich boven de sacristie bevindt is vanuit de gang te bereiken via een uitschuifbare trap. Heden wordt deze zolder gebruikt als bergruimte.

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich in de westtoren en heeft een niveauverschil van één trede. Via een inkomsas geeft zij toegang tot het kerkship. In deze sas bevindt zich eveneens een bijkomende zij-ingang en de toegang tot de flankerende toren van de westtoren. Daarnaast kan het kerkgebouw ook via een aantal andere zij-ingangen betreden worden. Eén van deze toegangen komt uit in de stookplaats van de kerk, een andere geeft toegang tot een gang met sacristie en sanitair. Eertijds was er in de zuidelijke zijbeuk een extra zij-ingang aanwezig, een zogenaamde "beesten ingang". Deze ingang is evenwel afgesloten.

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIMTE

Heden bestaan er reeds een aantal afgesloten ruimten, namelijk de sacristie en de stookplaats die elk over een eigen toegang en natuurlijk daglicht beschikken. De kerkruiimte is op zich niet groot en een verdere opdeling zou vooral kleine ruimtes opleveren. De mogelijkheid tot opdeling is niettemin voorhanden. Zo bijvoorbeeld zou men het koorruimte van de rest van het kerkgebouw kunnen afscheiden. Het gebeurt nu reeds dat men bij een beperkt aantal aanwezigen de eucharistieviering enkel houdt ter hoogte van het koor. De kerkgangers hoeven dan niet her en der verspreid in de kerk te gaan plaatsnemen. Teneinde dit samenzitten in een kleine kring te stimuleren, werden stoelen achter het hoofdaltaar in het koorgedeelte van de kerk geplaatst en heeft men dit koor van een tweede altaar voorzien.

Een andere opdeling tussen middenbeuk en zijbeuken kan verkregen worden door (glazen) wanden te plaatsen tussen de scheibogen. Het afsluiten van de doopkapel is eveneens mogelijk maar zou slechts een ruimte met heel beperkte oppervlakte creëren. Het afsluiten van de pseudo-

zijkoren is – indien gewenst – een betere optie. Vooral het zijkoor gelegen ten zuidoosten van het koor leent zich hiertoe. Er is immers een doorgang vanuit dit zijkoor naar de gang van de sacristie.

MOGELIJKHEID TOT UITBREIDING

De Sint-Corneliuskerk is aan noordzijde, westzijde en zuidzijde omgeven door een ommuurd kerkhof. Dit kerkhof is sinds 8 januari 2015 niet langer in gebruik. Niettemin vallen veel graven nog onder een lopende concessie. Uitbreidingsmogelijkheden zijn ruimtelijk gezien dus voorhanden mits het kerkhof (deels) ontruimd wordt. Zolang de huidige concessies niet verlopen zijn, kunnen dergelijke werken echter niet uitgevoerd worden. Aangezien noch de kerk noch het kerkhof beschermd zijn, moet er voor mogelijke uitbreidingwerken geen toelating gevraagd worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Wel staan beiden op de inventaris van het bouwkundig erfgoed. In geval van sloop moet er bijgevolg een motivering door het gemeentebestuur worden opgesteld waarbij een erfgoedtoets moet worden gemaakt en waarbij de impact van de werkzaamheden op de aanwezige erfgoedwaarden moet worden nagegaan.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	De kerk wordt verwarmd via warme lucht. Een mazoutkachel is hiervoor in de stookplaats geïnstalleerd. Deze bevindt zich in goede staat. De sacristie kan afzonderlijk verwarmd worden.
Verlichting	De verlichting is in goede staat.
Elektriciteit	De elektriciteit in de kerk bevindt zich in goede staat.
Geluidsinstallatie	Een volledig uitgeruste geluidsinstallatie is aanwezig en bevindt zich in goede staat.
Natuurlijke akoestiek	De kerk beschikt over een goede natuurlijke akoestiek.
Brand-inbraakdetectie/Bliksembeveiliging	Er zijn gekeurde blusapparaten aanwezig inclusief een evacuatieplan met nooduitgang. Er is bliksembeveiliging voorzien (systeem Kooi van Faraday met behulp van koperen buizen).
Sanitair	Er is één toilet. Dit toilet is verbonden aan de sacristie en toegankelijk voor bezoekers.
Keukenvoorzieningen	Een uitgeruste keuken is niet aanwezig. Wel bevinden er zich keukenvoorzieningen in de sacristie.
Rolstoeltoegankelijkheid	Er zijn aan de hoofdingang aanpassingen uitgevoerd met het oog op toegankelijk maken van de kerk voor andersvaliden (aluminium oprijplaat).
Gsm-operatoren	
Wifi	Wifi is aanwezig in het hele kerkgebouw

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

In de Sint-Corneliuskerk zijn waardevolle interieurelementen aanwezig. Het betreft hier zowel vaste interieurelementen (preekstoel, koorgestoelte, communiebank ...) als losse interieurelementen (sculpturen, ...) Aangezien de kerk niet beschermd is als monument, genieten deze interieurelementen geen enkele bescherming.

c. Bouwfysische toestand

De Sint-Corneliuskerk bevindt zich in een vrij goede bouwfysische staat. Bovendien is de kerk lid van monumentenwacht waardoor een regelmatige monitoring gegarandeerd wordt en tijdig kan worden ingegrepen.

Een inspectierapport van Monumentenwacht uit 2016 plaatste onder meer volgende punten onder de aandacht:

Torenwerken:

- Dichten van lek onder de ZW-dakkapel van de torenwandeling, eventueel deel reconstructie van de dakkapel
- Dichten van het open voegwerk tussen de arduinen dekstenen op de borstweringen van de torenwandeling met aangepaste voegmortel
- Ontroesten en schilderen van sterk roestig kruis op de torenspits, aanvullen van ontbrekende voluten
- Vervangen van ontbrekende leien

Sacristie:

- Dichten van het open voegwerk op de NO-topgevel van de sacristie met aangepaste voegmortel
- Vervangen van ontbrekende leien
- Vernieuwen van de bakgoot
- Vervangen van aangetaste en rotte delen van de muurplaat van het dak
- Hernemen van verweerde pleister- en schilderwerk

Zuidelijke zijbeuk

- Hernemen van uitgevallen voegwerk
- Hernemen van verweerde pleister- en schilderwerk

De werken aan de zijbeuk werden reeds uitgevoerd en ook de binnenmuur werd er hersteld (voorjaar 2017). Tegelijkertijd werden de binnenmuren van de doopkapel aangepakt. Inmiddels zijn er ook werken aan de torenspits en de flankerende hoektorentjes uitgevoerd en kreeg het voegwerk een opknapbeurt. Met de plaatsing van een nieuw smeedijzeren kruis op de kerktoren in juni 2023 werden deze werken afgerond. Naar aanleiding van de voltooiing van de werken van de torendaken volgden nieuwe inspecties door Monumentenwacht, dit op 6 feb, 17 april en 3 juli 2023.

De geplande werken aan de sacristie wachten nog op verdere uitvoering.

Ook in het verleden voerde men reeds heel wat onderhoudswerken uit, zo bijvoorbeeld in 2012 , onder meer aan het dak en aan de toren (buitenmuren)

Een extra glazen sas bouwde men reeds een vijftiental jaar geleden in. Dit om warmteverlies tegen te gaan.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a. Bereikbaarheid

De parochiekerk Sint-Cornelius is gelegen nabij de N358 en langsheen de fietsroute Groene 62. De kerk is met andere woorden optimaal bereikbaar met de wagen en met de fiets. Wie met de wagen komt, moet wel rekening houden met een beperkt aantal parkeerplaatsen die voornamelijk te situeren zijn in de Dorpsstraat zelf of in de omliggende straten. Afzonderlijke publieke parkings zijn te vinden in de Dorpsstraat aan de Sportclub (beperkt aantal plaatsen, op 5 minuten wandelen) en in de Vrijheidstraat aan de basisschool De Horizon, (beperkt aantal plaatsen op 1 minuut wandelen). Een grotere parking is verderop gelegen in de Dorpsstraat, ter hoogte van nummers 75-99. Voor andersvaliden is er één parkeerplaats voorbehouden in de Dorpsstraat, rechttegenover de hoofdingang van het kerkhof.

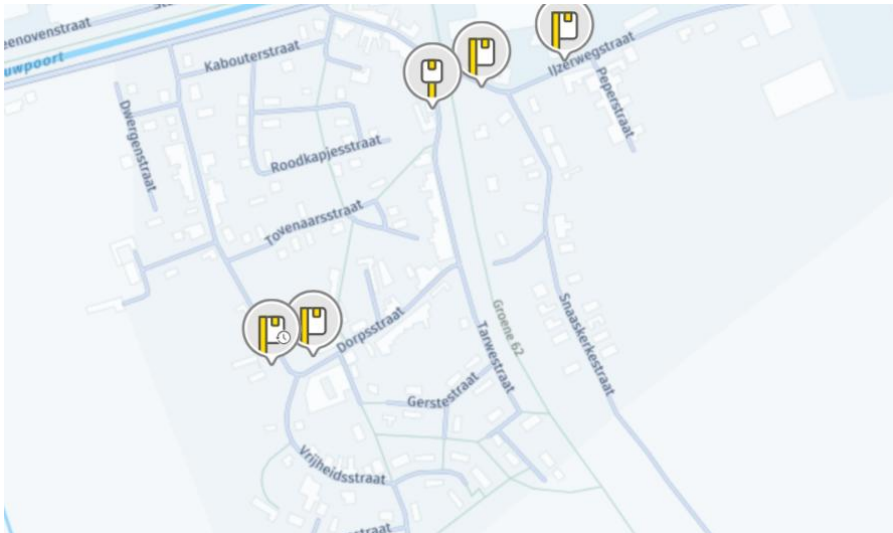
Voor fietsers is er een fietsenstalling aanwezig op de hoek van de Dorpsstraat met de Vrijheidstraat.

Figuur 45 Parkeergelegenheid (© GDI-Vlaanderen)

Wie gebruik maakt van het openbaar vervoer, kan gebruik maken van de halte "Snaaskerke Kerk" om de kerk te bereiken. Deze halte bevindt zich in de Dorpsstraat en bedient volgende lijnen:

- 312 : Oostende – Snaaskerke – Ettelgem – Jabbeke – VIVES – Brugge - Oostende
- 505 : Gistel - Snaaskerke - Gistel

Figuur 46 Haltes De Lijn in de omgeving van de Sint-Corneliuskerk (© De Lijn)

b. Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De kerk kent een zeer centrale ligging in Snaaskerke. Samen met het ommuurde kerkhof vormt zij een beeldbepalend onderdeel van de dorpskern. De kerk is voorzien van een klokken- en uurwerktoren. De klokken luiden om het half uur. De kerk noch de kerktoren worden 's avonds expliciet verlicht. Enkel boven de ingang van het flankerende torentje van het westportaal is er een spot aanwezig. Ook de klokwijzer zelf wordt aan vier zijden verlicht.

c. Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

De kerk vormt samen met het ommuurde kerkhof één geheel. Dit kerkhof is heden niet langer in gebruik als stedelijke begraafplaats. Sinds 8 januari 2015 dienen alle nieuwe begravingen en asverstrooiingen op de centrale begraafplaats de Warande in Gistel te worden uitgevoerd.

In de onmiddellijke nabijheid van de kerk bevinden zich een aantal andere stedelijke voorzieningen, waaronder de basisschool (De Horizon). Ook de voormalige pastorie kent een naburige ligging maar is heden in gebruik als privéwoning.

Iets verderop, op wandelafstand, en eveneens in de Dorpsstraat gelegen, bevindt zich het ontmoetingscentrum van Snaaskerke met annex voetbalstadion. Particulieren kunnen hier een zaal huren. Op dezelfde locatie bevinden zich ook de jeugdlokalen van Snaaskerke: in de gebouwen aan de linkerzijde van het ontmoetingscentrum krijgen zowel het parochiehuis, de jeugdclub Shibam als de chiro van Snaaskerke onderdak. De nodige parkeerplaats is hier aanwezig.

Figuur 47 Situering van de Sint-Corneliuskerk in het omringende weefsel (© GDI-Vlaanderen)

d. Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Sint-Corneliuskerk van Snaaskerke ligt op ongeveer 4,5 kilometer afstand van de parochiekerk van Gistel, op ongeveer 7,5 kilometer afstand van de parochiekerk van Zevekote en op ongeveer 9 kilometer afstand van de Sint-Niklaaskerk van Moere. De abdijkerk Ten Putte bevindt zich ten slotte op ongeveer 5 kilometer afstand.

Tevens is er in Snaaskerke een wegkapel gelegen. Deze bevindt zich achteraan de kerk ten oosten van het kerkkoor, in de Dorpsstraat nr 53. De kapel onder luifel is gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Ze is aangebouwd aan wat naar verluidt het lijkenhuisje of huis van de veldwachter was.

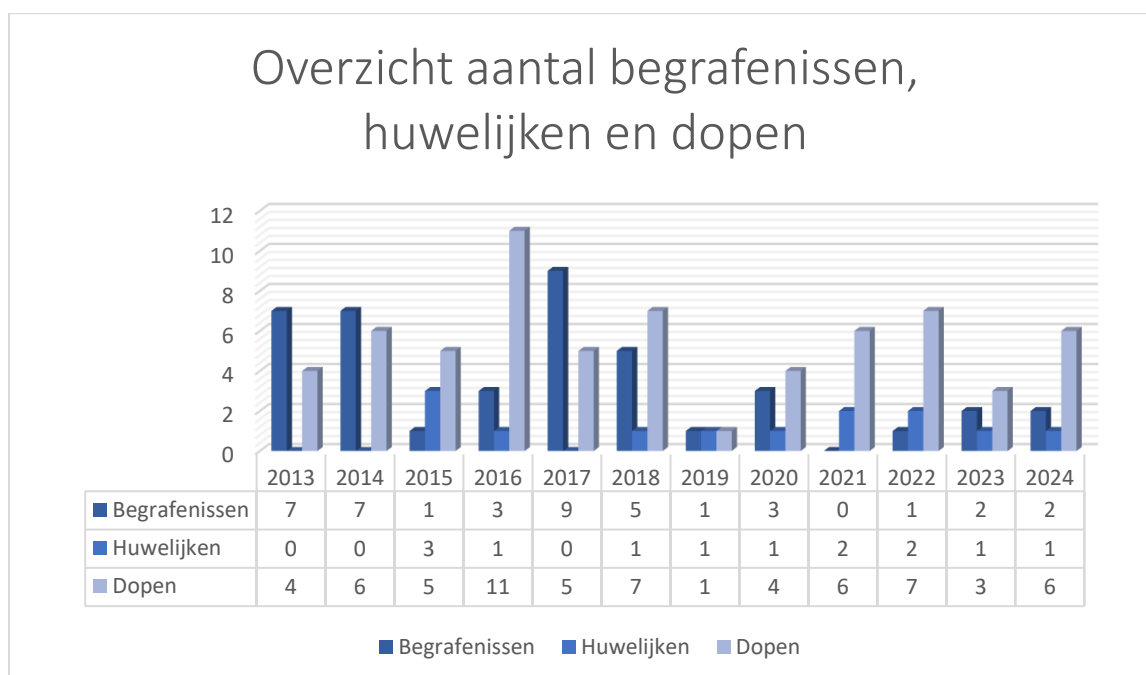
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a. Liturgische activiteiten

Op zondagmorgen om 09.00 uur gaat er tweewekelijks een katholieke eucharistieviering door. Gemiddeld zijn hiervoor een 15- à 25-tal mensen aanwezig. Voornamelijk betreft het mensen afkomstig van groot Gistel.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name:

- Uitvaartenliturgieën/begrafenissen
- Huwelijken
- Doopvieringen
- Biechtvieringen
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag
- Eerste Communieviering, op Onze-Lieve-Heer Hemelvaart
- Vormselviering
- Viering op Goede Vrijdag, Paasviering, Pinksterviering
- Gebedsdienst voor Allerheiligen
- Adventsviering

Tabel 3 Aantal begrafenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

Daarnaast kent men in de Sint-Corneliuskerk een bedevaarttraditie. Op het feest van Sint-Cornelius, op de eerste zondag na 16 september, wordt er immers een ommeegang gehouden, die driemaal wordt afgelegd en waarbij men telkens halt houdt bij het beeld van de H. Cornelius en voor de kapel van Onze-Lieve-Vrouw (in de Dorpsstraat nr 53).

b. Ander parochiaal gebruik

Tot het parochiaal gebruik van de kerk kan men de vergaderingen van de werkgroep "spiritualiteitsgroep" rekenen die in de sacristie plaatsvinden.

Catechese wordt niet gehouden in de kerk. Wel gaan er naar aanleiding van het Vormsel en de Eerste Communie activiteiten door in de kerk : zo vinden de vergaderingen met de ouders van de vormelingen plaats in de kerk evenals sommige beurten rond het de sacramenten. Ook de repetities en sommige voorbereidingen houdt men in de kerk.

Verder organiseert men activiteiten voor de parochianen: zo organiseert de pastorale ploeg Snaaskerke af en toe een Koffiestof, waarbij na de viering een koffie of soep aangeboden wordt in de Sint-Corneliuskerk. In 2024 ging de opbrengst hiervan naar Broederlijk Delen.

Tijdens de kermis biedt men daarnaast ook na de eucharistieviering een glaasje aan aan de gelovigen.

c. Niet-liturgische activiteiten

Niet-liturgische activiteiten gaan regelmatig door in de Sint-Corneliuskerk. Zo worden er onder meer concerten, kunsttentoonstellingen en voorstellingen in de kerk georganiseerd. In 2024 vond zo op 19 maart een voordracht plaats – in het kader van het themajaar Kastelen en Abdijen van het Brugse Ommeland – over de adel in de kerk van Snaaskerke. In juni huisvestte de kerk een tweetal weekend de tentoonstelling Art Of Nature, een organisatie van de Kunstkring Da's Art uit Snaaskerke. Op 1 november gaan er ook elk jaar optreden in het kader van reveil door.

Ook maakt de basisschool 'De Horizon' jaarlijks gebruik van de kerk voor het houden van een voordracht of andere activiteit. In 2024 maakte de school van de kerk gebruik voor de eerste editie van hun Horizons Kei-stival.

Daarnaast vindt het gemeentelijk overleg met de plaatselijke bevolking in de kerk plaats.

Indien de kerk gebruikt wordt door derden is er een huishoudelijk reglement voorhanden. Dit gebruik wordt ook steeds besproken met de kerkfabriek. Daarenboven wordt het huishoudelijk reglement ingevuld en door beide partijen getekend en een vergoeding wordt eveneens betaald. Er is een verantwoordelijke aangesteld om de kerk te openen en te sluiten. Deze houdt tevens toezicht tijdens de activiteit.

Aangezien de kerk buiten de uren van de eredienst niet voor het publiek toegankelijk is, kent de Sint-Corneliuskerk geen uitgebreid toeristisch gebruik. Niettemin is er een onthaalbrochure in de kerk aanwezig en neemt de kerk soms deel aan Open Kerk. Dit was bijvoorbeeld het geval in 2024. Ook heeft stad Gistel de kerk mee opgenomen in de erfgoedhaltes die ze doorheen de stad hebben geplaatst. Verder is er een publicatie gewijd aan de kerk, genaamd "Snaeskerke, een stuk verleden" (1992). Dit boek is bij de auteur (D. Quintens) verkrijgbaar.

De pastorale eenheid Godelieve Ommeland heeft een website en facebookpagina waarop activiteiten – zowel liturgisch, parochiaal als niet-liturgisch – op aangekondigd worden.

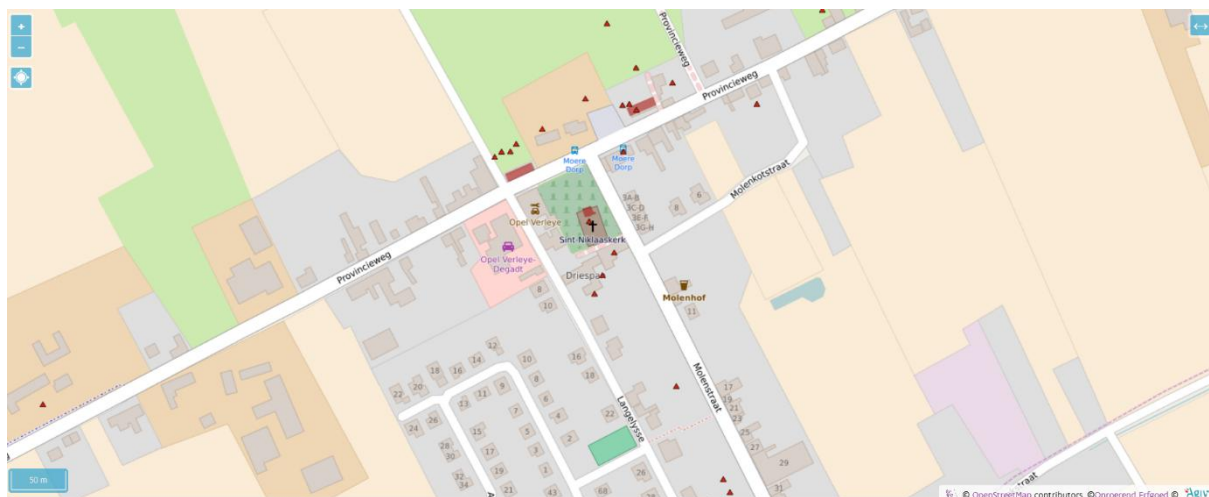
Net zoals bij de kerk van Zevekote, heeft de Heemkring Gestella de archieven van de kerkfabriek van Snaeskerke in kaart gebracht. Deze actie, uitgevoerd door een lokale vereniging, draagt bij aan de valorisatie van een deel van het roerend patrimonium. Dit initiatief kan een aanzet vormen om niet alleen de kerk, maar ook andere deelcollecties verder te waarderen en te ontsluiten.

Tot slot is de kerk, samen met het omliggende kerkhof, opgenomen in het evacuatieplan van de school. Daarom beschikt het secretariaat van de school over een sleutel van de kerk.

2.4. Parochiekerk Sint-Niklaas in Moere

Figuur 48 Parochiekerk Sint-Niklaas (Vandevorst Kris, 01-01-2002, © Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 49 Situering van de parochiekerk Sint-Niklaas(© OpenStreetMap contributors, © Onroerend Erfgoed, © Agiv)

2.4.1. Identificatie

NAAM

Parochiekerk Sint-Niklaas

ALTERNATIEVE BENAMINGEN

Sint-Nikolaaskerk, Sint-Niklaas, Parochiekerk Sint-Nicolaas, Parochiekerk Sint-Nikolaas, Sint-Nicolaaskerk, Sint-Niklaaskerk

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Provincieweg zonder nummer, 8470 Moere
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Gistel, 2de Afdeling / Moere, sectie A, nr 993c

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Torhout-Gistel
- Pastorale eenheid: Godelieve Ommeland (info toegevoegd)
- Parochie: Parochie St.-Niklaas Moere
- DN 0902

EIGENAAR

Stad Gistel

BESCHERMING(EN)

- Gedeeltelijk beschermd als monument (toren) sinds 19-04-1937, omwille van het algemeen belang gevormd door de kunstwaarde (artistieke waarde) en oudheidkundige waarde (historisch waarde).
- Gedeeltelijk beschermd als monument (orgel) sinds 29-12-2004, omwille van de sociaal-culturele waarde, artistieke waarde, historische waarde:
 - o Door zijn vrij gave bewaring van alle essentiële elementen van het oude instrument en zijn meubel.
 - o Wegens zijn betekenis in het oeuvre van het beroemde orgelbouwersgeslacht Van Peteghem, niet in het minst vanwege de perfectie van het ambachtelijk werk.
 - o Wegens zijn zeldzaamheidswaarde voor de regio.
 - o Wegens zijn bijdrage aan het muzikale gebeuren in eredienst en concertleven, is dit orgel één van de belangrijkste historische orgels in Vlaanderen.
 - o Het orgel fungeert als een prototype van een viervoets Van Peteghem-orgel uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024. (datum aangepast – dit erfgoed werd opnieuw vastgesteld)

2.4.2. Beschrijving

a. Cultuurhistorische waarde

ARCHITECT F. Laureys (ontwerper kerkgebouw)

ARCHITECT Thierry Nolf (restauratie toren)

TYPE Pseudobasiliek met geveltoren, transeptloos

STIJL Neogotiek

BOUWDATA 1858-1860, met 13de-eeuwse toren

VOORGESCHIEDENIS

Moere is ontstaan uit de zogenaamde “Moeren”. Dit waren moerassen die zich na de grote overstroming in de 4de eeuw hebben gevormd. In de 13de eeuw werden deze moerassen drooggelegd waarna er een aparte parochie ontstond. Een eerste vermelding van deze parochie duikt op in een charter van 1254, waar ze werd omschreven als “Ghistelmoere”²². De eerste kerk werd er toegewijd aan de H. Nicolaas. Haar ontstaan situeert zich waarschijnlijk eveneens in de 13de eeuw. Het patronaatschap van de kerk behoorde aan de bisschop van Doornik en aan de abdij van Sint-Andries.

Waarschijnlijk vond de bouw van de kerk zelfs plaats in de periode 1231-1253. Van de huidige kerk refereert enkel de toren naar dit vroeggotische kerkgebouw. Over het precieze uitzicht van de rest van de kerk is evenwel weinig gekend. Uit een beschrijving van Ed. Le Grand de Reulandt, kunnen we afleiden dat het een kruiskerk met een vroeggotische middentoren betrof. De koorgevel van deze kerk werd daarbij gekenmerkt door drie spitsbogige blindvensters waarvan de boogomlijstingen rustten op zuiltjes met haakkapitelen. Een blinde oculus voorzien van maaswerk bevond zich boven het middelste venster en was langs beide kanten geflankeerd door twee kleine drielobbig blindvensters. Een blindvensters met klaverbladvormige afdekking kon boven dit oculus waargenomen worden. De toren van de kerk had een vierkante basis die overging naar een octogonale vorm. Het is deze toren die bij de bouw van de nieuwe kerk zou geïntegreerd worden.

Op de Ferrariskaart (1771-1778), op de Atlas der buurtwegen (circa 1843) en op de P.C. Popp-kaart (circa 1850) ziet men de inplanting van dit vroegere kerkgebouw. Deze kerk vertoonde duidelijk een andere vorm en oriëntatie dan het huidige kerkgebouw.

Figuur 50 Vlnr: Ferrariskaart 1771-1778 – Atlas der Buurtwegen circa 1843 – Popp-kaart circa 1850 (© Onroerend Erfgoed © Agiv © KBR.be)

²² STEVENS, D. (red.), *Parochiekerk Sint-Niklaas, Moere* [deelgemeente in gemeente Gistel – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel [Excel-format]. 2013. DEFLOU, W., *Sint-Niklaaskerk Moere*, Brugge : VTI, 1997, p. 1

BOUWGESCHIEDENIS

Vermoedelijk onder invloed van het katholieke reveil van de 19de eeuw, bouwde men rond 1858 - 1860 een nieuwe noord-zuid georiënteerde neogotische kerk. De nieuwe kerk werd op de plaats van de oude opgericht. De vroeggotische toren werd evenwel behouden en ingewerkt in de noordelijke geveltoren. De toren werd daarbij onderaan versterkt met rode bakstenen. De architect verantwoordelijk voor het ontwerp was Félix Laureys (1820-1897) uit Oostende. Het grondplan van dit longitudinale kerkgebouw ontvouwt een achthoekige noordtoren op vierkante basis, een schip van zes traveeën, en een koor van één rechte travee met driezijdige sluiting. Sacristieën bevinden zich in de oksels van het koor en de zijbeuken.

In het begin van de 20ste eeuw, rond 1902, was de vroeggotische toren aan herstelling toe en werd deze gerestaureerd onder leiding van architect Thierry Nolf uit Torhout. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleef de kerk niet gespaard. Zo deed de kerk op 23 oktober 1914 dienst als ziekenzaal en werd ze in 1915 gebruikt als Lutheraanse tempel. Een tweetal jaar later, in juli 1917, werd de kerk een korte tijd omgevormd tot kazerne. Later in datzelfde jaar zou de kerkklok worden neergehaald en stukgeslagen. Het zou duren tot 1 februari 1931 vooraleer een nieuwe klok werd ingewijd.

De toren kwam bovendien ook niet ongeschonden door de Tweede Wereldoorlog : de torenspits werd toen vernield door een blikseminslag en kon pas na het verdwijnen van de bezetter worden hersteld.

EXTERIEUR

De noordgevel van de kerk laat zich markeren door de toren. Deze werd uitgewerkt met spitsbogige galmgaten in de klokkenverdieping. Ter hoogte van de onderste geleding valt vooral het neogotisch spitsboogportaal op. Een rosas is hierboven waar te nemen.

Het portaal zelf wordt geflankeerd door de halve gevels van de zijbeuken. Deze werden uitgewerkt met een aflijnende spitsboogfries en met een overhoekse steunbeer met versnijdingen die oplopen in een pinakel.

In de zijbeuken van de kerk is er telkens een smal portaal aanwezig waarboven nis en spitsboogvensters met recente witstenen monelen werden uitgewerkt. In de linker zijbeuk (oostgevel) kunnen we nog een kruis met Christusbeeld waarnemen onder een luifel tegen de muur. Een arduinen grafsteen werd in de achtergevel ingemetseld.

Wat het materiaalgebruik betreft, typeren de rode baksteen boven een arduinen plint het exterieur van de Sint-Niklaaskerk. Een uitzondering hierop vormt de vroeggotische toren die in gele moefen werd opgetrokken. Zowel het zadeldak als de torenspits kregen een leien bedaking.

Figuur 51 Noordgevel van de kerk

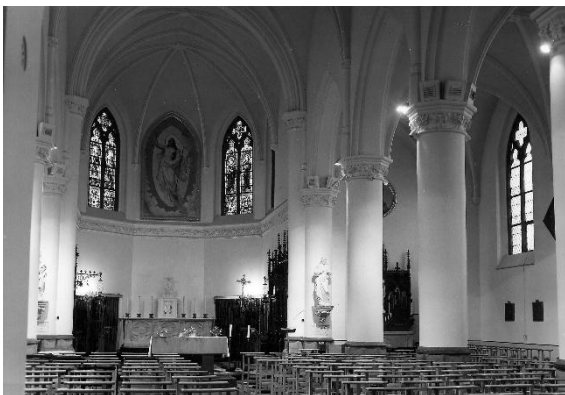

Figuur 52 Vlnr : Oostgevel met Jezus-aan-het-kruis onder een luifel - Westgevel - Algemeen zicht op de Sint-Niklaaskerk met omringende kerkhof

INTERIEUR

Het interieur van de Sint-Niklaaskerk is een eenvoudig en beschilderd kerkinterieur. Dat de kerk eertijds een rijkelijkere uitwerking had, kan men afleiden uit een oude foto. Daarop zijn duidelijk geschilderde motieven (imitatievoeg en florale motieven) te zien op zowel pijlers, scheibogen als gewelfvlakken.

Het schip wordt geritmeerd door spitsbogige scheibogen op zuilen. Deze zuilen rusten op een arduinen voet en hebben elk een kapiteel met florale motieven. De overwelling van het schip gebeurt door middel van kruisribgewelven die in de hoofdbeuk via pijlers naar de zuilen afgeleid worden. Een zwarte arduinen vloer is in de beuken aanwezig. Een nieuw tapijt werd hier recent aangebracht. Een vloer in dambordpatroon van zwarte en witte tegels kan men in het koor en in de zijkoren waarnemen.

Figuur 53 Het interieur van de Sint-Niklaaskerk [sd] (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M052701)

Figuur 54 Vroegere afwerking van het interieur met geschilderde motieven (Privé-archief M. Vansevenant)

Figuur 55 Interieur van de Sint-Niklaaskerk
(© Pastorale eenheid H. Godelieve Gistel
Eernegem : www.kerk-in-gistel-ernegem.be)

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

In de Sint-Niklaaskerk zijn een aantal cultuurgoederen aanwezig, waaronder heel wat neogotisch meubilair.

Het linker zijaltaar heeft een neogotische vormgeving en dateert uit de tweede helft van de 19de eeuw. Het is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis. Een kruisbeeld bekroont het retabel. In de nissen zijn er geschilderde voorstellingen van Heilige Anna, Justine van Padua, Godelieve van Gistel, Apolonia, Eugenia van Alexandrië en Elisabeth van Hongarije. In het midden is er een beeld van Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis op een sokkel.

Het rechter zijaltaar is toegewijd aan de Heilige Petrus. Het is een neogotisch altaar uit de tweede helft van de 19de eeuw waarvan het retabel eveneens met een kruisbeeld bekroond werd. In de nissen zijn er geschilderde voorstellingen van de Heilige Hendrik van Bamberg, Carolus Borromeus van Milaan, Gerardus van Brogne, Eligius van Noyen, Alexius en Nikolaas van Myra. Centraal staat het beeld van de Heilige Jozef met kind op sokkel.

Links: Figuur 56 Altaar van Onze-Lieve-Vrouw onbevleete ontvangenis (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M052705)

Rechts: Figuur 57 Heilige Petrus altaar (© KIK-IRPA, Brussel, cliché M0527054)

Wat het roerend patrimonium betreft, bevinden zich in de kerk onder meer nog twee 18de-eeuwse houten collecteschalen, een zilveren reliek (phylacterium) uit 1738. In het hoogkoor hangt er verder nog een schilderij "Verrezen Christus met kruis en wimpel" (1864) van de hand van de Brusselse kunstenaar Joseph van Severdonck. Van het roerend patrimonium is er een elektronische inventaris beschikbaar. Deze werd opgesteld door de kerkraad in 2011.

ORGEL

In de Sint-Niklaaskerk is heden een vrij gaaf Van Peteghemorgel bewaard. Dit viervoetsorgel heeft een orgelkast in Lodewijk de XV-stijl met hoge middentoren en twee zijtoren. Hiertussen is uitgeschilderd snijwerk aanwezig. Het instrument werd in 1776 gebouwd door Pieter van Peteghem (1708-178) en zijn zoon Lambert Benoit (1742-1807) uit Gent. Een lokale schrijnwerker was verantwoordelijk voor het orgelbuffet in klassieke stijl met rococo-vleugelstukken²³. Tijdens de verbouwings- en vergrotingswerken van de kerk in 1858-1860, kreeg het orgel een plaats op een doksaal in de oude middentoren. Wie hiervoor verantwoordelijk was, is niet gekend. Een herstelling volgde in 1923 en werd – niet helemaal volgens de regels van de kunst - uitgevoerd door Fr. Vos uit Zichem. Als gevolg hiervan stelde men in 1951 het instrument buiten gebruik en wat later, in 1963, gingen er zelfs stemmen op om het orgel te verkopen. Het orgel zou immers niet erg geschikt geweest zijn voor het leiden van een kerkdienst en zou tevens een slechte opstelling in de kerk kennen. Een nieuw advies tot volledige herstelling volgde evenwel in 1969 en leidde tot de restauratie van het orgel in 1973 door J. Loncke en zonen uit Esen. Het werd tevens verplaatst naar het middenkoor van de kerk waar het hoofdaltaar geen retabel had.

Figuur 58 Van Peteghemorgel 1776 (© Peene Werner Flickr)

Omwille van de socio-culturele waarde, de artistieke waarde en de historische waarde kreeg dit historisch orgel in 2004 een bescherming als monument (Sinds 29-12-2004).

In 2014 is het orgel volledig hersteld geweest door orgelbouwer Jan Lapon uit Diksmuide.

b. Architecturale mogelijkheden

In de kerk zijn er ongeveer een 300-tal zitplaatsen aanwezig. Het kerkgebouw heeft een oppervlakte van circa 644 m² en een vrije hoogte van ongeveer 12 meter.

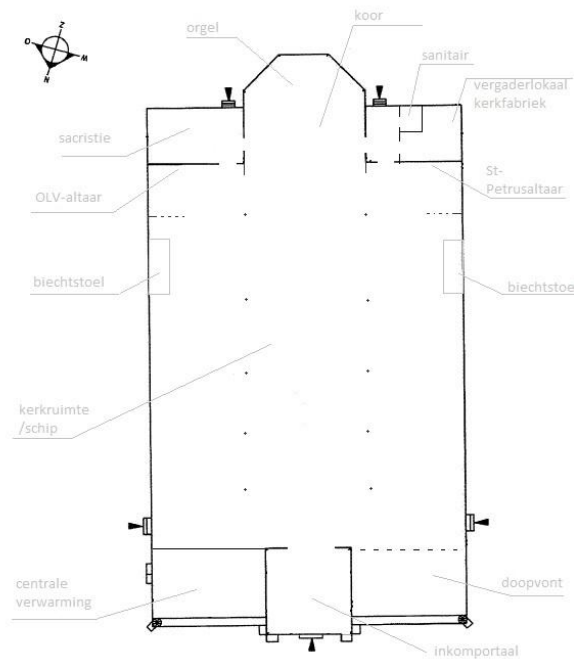
GRONDPLAN

Het grondplan van de kerk vertoont een longitudinale kerkgebouw met een achthoekige noordtoren op vierkante basis, een schip van zes traveeën en een koor van één rechte travee met

²³ VANSEVENANT, M., *Het Van Peteghem-orgel in de Sint-Niklaaskerk van Moere*, in: *Open Monumentendag 2005*, pp. 11-12.

driezijdige sluiting. Sacristieën (sacristie en hulpsacristie/vergaderlokaal) bevinden zich in de oksels van het koor en de zijbeuken.

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich in noordgevel en wordt enkel gebruikt voor huwelijken en begrafenissen. Een aantal treden zijn hier aanwezig. De kerk beschikt over een hellend vlak dat – indien nodig – kan geplaatst worden. Daarnaast beschikt de kerk over een aantal zij-ingangen. Zo beschikt elke beuk over een zij-ingang waar eveneens treden aanwezig zijn. De zij-ingang van de westelijke wordt momenteel niet langer gebruikt. De zij-ingang van de oostelijke gevel daarentegen is de meest gebruikte ingang tot de kerk. Daarenboven heeft zowel de sacristie als de hulpsacristie (vergaderlokaal van de kerkfabriek) een eigen toegang, die eveneens van treden is voorzien. De hulpsacristie werd omgebouwd naar vergaderlokaal van de kerkraad. Deze laatste biedt plaats aan circa acht personen. Deze ruimte beschikt over natuurlijk daglicht en kan afzonderlijk verwarmd worden.

Figuur 59 Schematisch grondplan van de Sint-Niklaaskerk (deels gebaseerd op inspectierapport Monumentenwacht © Monumentenwacht West-Vlaanderen, deels op een schets gemaakt door de kerkfabriek van Moere)

Een afgesloten weekkapel is in de kerk niet aanwezig. De doopvont werd verplaatst naar vooraan rechts in de kerk.

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIJME

Momenteel zijn in de kerk reeds een aantal afgesloten ruimten aanwezig, namelijk de sacristie en de hulpsacristie. Deze laatste werd reeds omgebouwd tot vergaderlokaal van de kerkraad. De zijkoren met zij-altaren worden deels afgesloten door een gesculpteerde houten afsluiting. Ook de doopkapel achteraan in de kerk kent een rijkelijk versierde neogotische afsluiting. Eventueel zouden deze ruimtes volledig kunnen worden afgesloten worden, zij het dat dit afbreuk zou doen aan de neogotische afwerking van de kerk.

Verder zou ook een wand kunnen geplaatst worden tussen schip en (één of meerdere) zijbeuken. De zijbeuken zijn immers elk voorzien van natuurlijk daglicht en van een eigen toegang. Indien de middenbeuk van de zijbeuken zou worden afgescheiden moet men er wel voor zorgen natuurlijk daglicht te behouden in het schip van de kerk. Andere opties, waarbij bijvoorbeeld slechts een deel van de zijbeuk wordt afgesloten van de middenbeuk, zijn natuurlijk ook mogelijk.

Tot slot zou het mogelijk zijn het koor van de rest van het kerkschip af te scheiden en als het ware de oppervlakte te volgen die door het huidige niveauverschil (één trede) wordt aangegeven.

Een opdeling van de kerk zal daarentegen een onmiddellijke impact hebben op de akoestiek van de kerk. Gezien de aanwezigheid van een waardevol en tevens beschermd orgel moet de wenselijkheid van een dergelijke opdeling wel in vraag worden gesteld.

MOGELIJKHEID TOT UITBREIDING

De Sint-Niklaaskerk is aan noordzijde, westzijde en oostzijde omgeven door een ommuurd kerkhof. Aan de straatzijde bevinden zich bijkomend een oorlogsmonument en knotlinden. Dit kerkhof is sinds 8 januari 2015 niet langer in gebruik. Niettemin vallen veel graven nog onder een lopende concessie. Uitbreidingsmogelijkheden zijn ruimtelijk gezien dus voorhanden mits het kerkhof (deels) ontruimd wordt. Zolang de huidige concessies niet verlopen zijn, kunnen dergelijke werken echter niet uitgevoerd worden. Het kerkgebouw is niet in zijn totaliteit beschermd. Enkel de toren en het orgel kregen een bescherming als monument. Indien uitbreidingswerken aan de kerk een impact zouden hebben op deze toren of dit orgel, dient toelating te worden gevraagd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Verder staan de kerk met inbegrip van het kerkhof op de inventaris van het bouwkundig erfgoed. In geval van sloop (bijvoorbeeld van het kerkhof) moet er een motivering door het gemeentebestuur worden opgesteld waarbij een erfgoedtoets wordt gemaakt en waarbij de impact van de werkzaamheden op de aanwezige erfgoedwaarden moet worden nagegaan.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	De kerk heeft een gasverwarming (recente installatie met warme lucht) die zich in een goede staat bevindt. Het vergaderlokaal van de kerkfabriek kan afzonderlijk verwarmd worden (elektrische verwarming).
Verlichting	De kerk wordt verlicht door spots en ledverlichting. Defecte spots worden systematisch vervangen door ledverlichting.
Elektriciteit	De elektriciteitsvoorziening in de kerk is in goede staat en wordt jaarlijks geïnspecteerd.
Geluidsinstallatie	De geluidsinstallatie in de kerk bestaat uit een micro en cd- en cassettespeler. Hoewel deze installatie al vrij oud is, werkt zij nog naar behoren.
Natuurlijke akoestiek	De kerk beschikt over een goede natuurlijke akoestiek.
Brand- inbraakdetectie/ Bliksembeveiliging	Brand- inbraakdetectie niet aanwezig / Bliksembeveiliging wel aanwezig
Project scherm en beamer	Aanwezig.
Sanitair	Ja, zij zijn openbaar toegankelijk maar niet geschikt voor andersvaliden.
Keukenvoorzieningen	Een keuken is niet voorhanden
Rolstoeltoegankelijkheid	De kerk kan toegankelijk gemaakt worden voor andersvaliden
Gsm-operatoren	Er is geen gsm-operator

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

De Sint-Niklaaskerk bezit waardevolle interieurelementen, zowel elementen die vast verbonden zijn met de kerk en onroerend zijn door aard (zij-altaren, biechtstoelen, ...) als losse elementen (schilderijen, sculpturen,...). Deze interieurelementen genieten geen bescherming, met uitzondering van het Van Peteghemorgel dat beschermd werd als monument.

c. Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand van de Sint-Niklaaskerk kan als zeer goed omschreven worden. De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht. De laatste inspectie dateert van 2012 en bracht slechts een aantal kleine aandachtspunten aan het licht, waaronder het vastleggen van leidingen en ladders, het verwijderen van begroeiing en het her en der herstellingen van voegen. Voor de komende jaren staan dan ook geen grote onderhouds- of restauratiewerken gepland. Een beperkte vochtinfiltratie ter hoogte van het koor werd reeds gemeld aan het stadsbestuur en zal spoedig nagekeken en hersteld worden.

In het verleden werden er dan ook reeds op gepaste tijden herstellingswerken uitgevoerd. Vooral de vroeggotische toren heeft reeds een aantal onderhoudscampagnes achter de rug. Zo werden er reeds herstellingswerken aan de kerktoren uitgevoerd in 1820 en in 1845 (dus voor de bouw van de huidige neogotische kerk) en volgden er meer uitgebreide restauratiewerken in 1902. Architect voor deze restauratie was Thierry Nolf uit Torhout. De toren, en met name de torenspits, kwam evenwel niet ongehavend uit de Tweede Wereldoorlog waardoor herstellingswerken zich opnieuw opdroegen.

In 1986 rukte een hevige storm het kruis en de windhaan van de kerk. Tijdens de herstellingswerken merkte men toen op dat de toren heel wat barsten vertoonden en dat een stevige verankering van de toren zich opdroeg. De meest hoogdringende herstellingswerken werden in augustus 1986 voltooid.

In 2001 volgde ten slotte een nieuwe restauratie van de toren.

Een aantal jaar daarvoor, in 1996-1997, kregen reeds het metselwerk, vensters en bedaking van de neogotische kerk een restauratiebeurt.

2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a. Bereikbaarheid

De parochiekerk Sint-Niklaas ligt in het hartje van Moere en is bereikbaar met de wagen, de fiets of het openbaar vervoer.

Beperkte parkeergelegenheid kan gevonden worden in de directe nabijheid van de kerk met parking in de Provincieweg en in de Molenstraat (langsparkeren). Ter hoogte van de Provincieweg nr 122 is één van deze parkeerplaatsen voorbehouden aan andersvaliden. Op wandelafstand, ter hoogte van de Provincieweg nr 114, bevindt zich verder een publieke parking die plaats biedt aan circa 16 wagens. Het geringe aantal aanwezige parkeerplaatsen kan voor parkeerproblemen zorgen. Iets verderop in de Molenstraat, aan het ontmoetingscentrum OC Moere biedt een parking daar plaats aan circa 18 auto's. Twee ervan zijn er voorbehouden aan andersvaliden. Deze parking ligt op ongeveer 5 minuten wandelafstand van de kerk.

Figuur 60 Parkeergelegenheid (© GDI-Vlaanderen)

Een fietsenstalling bevindt zich in de Molenstraat achteraan de kerk ter hoogte van de basisschool De Driespan. De Sint-Niklaaskerk ligt tussen de fietsknooppunten 24 en 36.

Wandelliefhebbers kunnen eveneens de kerk op hun pad tegenkomen: de Alfons Vanhee wandeling loopt immers langs de kerk.

Voor wie gebruik maakt van het publiek transport, is er in de Provincieweg (ongeveer ter hoogte van de kerk) een halte genaamd "Moere Dorp". Deze halte wordt enkel bediend door belbussen en dit voor volgende lijnen:

- 505 Gistel – Zevekote – Moere – Gistel (tot 5/1/2025)
- Flex Regio Westhoek (belbus)

b. Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De Sint-Niklaaskerk heeft een zeer centrale en zichtbare ligging. Het is één van de beeldbepalende gebouwen van het dorp. Zowel door haar ligging als door de aanwezigheid van een toren doet zij dienst als een soort baken. De kerktoren van de Sint-Niklaaskerk is voorzien van een klokkentoren, waarbij de klokken op het uur en het half uur luiden en aldus het uur aangeven. Tevens luidt men de klokken bij het overlijden van parochianen. Hoewel de kerk zelf niet extra wordt verlicht, is er wel omgevingslicht aangebracht²⁴. Met kerst wordt er wel een speciale verlichting voorzien.

c. Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

De Sint-Niklaaskerk van Moere kent een zeer centrale ligging in dorpsweefsel. Het centrum van het dorp wordt immers voornamelijk gevormd (en gekenmerkt) door de Provincieweg met als belangrijkste elementen de kerk, de voormalige pastorie en enkele bewaarde 18de-eeuwse arbeidershuizen en hoeves. Daarnaast is er lintbebouwing uit de jaren 1920-1930.

²⁴ Sinds de restauratie van de toren is er ook een mogelijkheid om de toren van binnenuit te verlichten. Hiervan wordt echter weinig gebruik van gemaakt.

Rondom de kerk is er heden nog altijd een ommuurd kerkhof aanwezig, met aan de zijde van de Provincieweg een oorlogsmonument en knotlindes. Het familiegraf van de familie de Crombrugghe de Looringhe uit het laatste kwart van de 19de eeuw kreeg een plaatsje op dit kerkhof (op het rechter kerkhofgedeelte). De begraafplaats Moere-Gistel wordt sinds 8 januari 2015 niet langer gebruikt. Nieuwe begravingen en verstrooiingen dienen uitgevoerd te worden op de begraafplaats de Warande te Gistel.

In de onmiddellijke nabijheid van de kerk, in de Molenstraat nr 2, bevindt zich ten zuiden en ten westen van het kerkhof de basisschool van het Katholiek Onderwijs Hinterland (afdeling Driespan -Moere). Deze school is gehuisvest in het voormalige klooster met aanpalende schoolgebouwen. Een voor- en naschoolse kinderopvang is hier eveneens aanwezig. Naast deze school bevond zich vroeger de onderpastorie. Deze onderpastorie uit 1939 heeft heden een invulling als woonhuis. Ook de voormalige pastorie van Moere met ommuurde tuin ligt op wandelafstand van de kerk. Ze is gelegen in de Provincieweg 120, werd recent gerestaureerd en doet vandaag de dag dienst als eengezinswoning.

Het eigenlijke dorpscentrum van Moere is vrij compact. Dit heeft als gevolg dat de aanwezige infrastructuur vrij dicht bij de kerk gelegen is. Indien men de infrastructuur voor zaalverhuur bekijkt, dan kan men zelfs stellen dat de aanwezige zalen quasi op wandelafstand van de kerk gesitueerd zijn. Zo ligt het ontmoetingscentrum met het aanpalende jeugdcentrum, genaamd Jeugdforum vzw, in de Molenstraat (nr 26). De feestzaal van het kasteel Bon Vouloir is gelegen in de Provincieweg (nr 174).

Verder gelegen van het dorpscentrum en van de kerk, op ongeveer 2 kilometer afstand, ligt het voormalig station van Moere. Dit station werd opgericht omstreeks 1868, na de oprichting van de spoorlijn 62 die voor een directe verbinding zorgde tussen Torhout en Oostende. De sporen zelf werden verwijderd in 1983. In de spoorbedding bevindt zich nu het wandel- en fietspad "Groen 62".

Figuur 62 Situering van de Sint-Niklaaskerk in het omringende weefsel (© GDI-Vlaanderen)

d. Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Sint-Niklaaskerk van Moere bevindt zich op ongeveer 6 kilometer van de parochiekerk van Gistel, op circa 5 kilometer van deze van Zevekote. De Sint-Corneliuskerk van Snaaskerke is iets verder gelegen, namelijk op circa 9 kilometer. De abdijkerk Ten Putte is ongeveer 6 kilometer verder gelegen.

Moere telt verder ook meerdere historische kapellen toegewijd aan de Heilige maagd. Deze bevinden zich voornamelijk in de Moerdijkstraat (nr. 4), in de Beekstraat en in de Provincieweg.

In de Moerdijkstraat is een 19de-eeuws mariakapelletje op te merken. Ter hoogte van Provincieweg 172 vinden we een witgeschilderde kapel met rood omriemde omlijsting, die eveneens teruggaat tot de 19de eeuw. In de Beekstraat ten slotte is er een 20ste-eeuwse moderne kapel "style Corbusier" (1957) opgericht door architect Vandenbergh. Deze kapel "O.L.V. van de Vrede" werd in 2009 geheel gerestaureerd en in een hedendaagse grijs tint geschilderd. Het parkje eromheen werd ook heraangelegd.

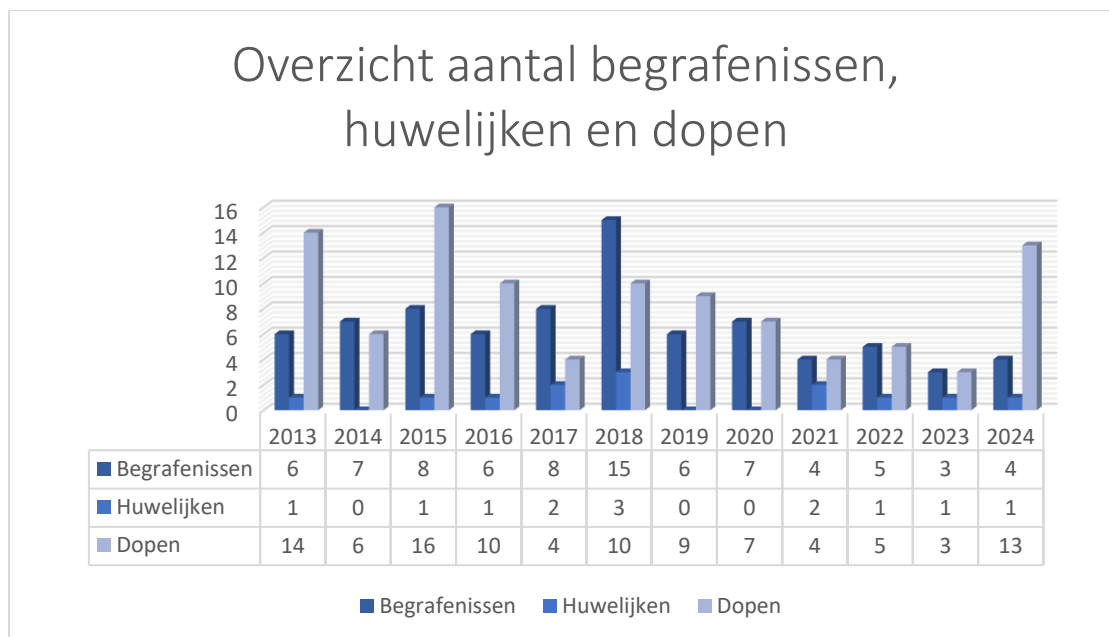
2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a. Liturgische activiteiten

Op zondagmorgen om 9.00 uur gaat er tweewekelijks een katholieke eucharistieviering door. Gemiddeld zijn hiervoor een 25- à 30-tal mensen aanwezig. Voornamelijk betreft het jongsenioren en ouderen, meestal uit de parochie zelf maar eveneens uit de randparochies. Het valt tevens op dat voor federale diensten de parochianen van Moere zelden naar een andere parochie gaan.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name:

- Uitvaartenliturgieën/begravenissen:
- Huwelijken
- Dopen
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag
- Biechtvieringen
- Eerste Communieviering, op Onze-Lieve-Heer Hemelvaart
- Vormselviering
- Witte Donderdagviering, Paasviering
- Viering voor Allerheiligen
- Kerstviering op Kerstdag
- Schoolvieringen, gemiddeld circa 4 per jaar

Tabel 4 Aantal begrafenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

b. Ander parochiaal gebruik

De kerkfabriek maakt van de kerk gebruik om te vergaderen. De hulpsacristie werd daartoe heringericht als vergaderlokaal.

Tevens houdt men in de kerk van Moere catechese en gaan zowel de voorbereidingen van de Eerste Communie als het Heilig Vormsel door in de kerk. Ook andere activiteiten, waaronder bijvoorbeeld het maken van een adventskrans, kunnen in de kerk plaatsvinden.

c. Niet-liturgische activiteiten

De Sint-Niklaaskerk kan ook door derden gebruikt worden. Vaak is dit dan voor culturele activiteiten, zoals concerten. Onder deze muziekconcerten valt het orgelconcert op het gerestaureerde historisch zeldzame Van Peteghemorgel uit 1776 dat door de 'Vriendenkring Van Peteghemorgel 1776' jaarlijks wordt georganiseerd, alsook het optreden van de plaatselijke fanfare De Orpheonisten (zowel tijdens het jaarlijkse Sint-Ceciliafeest als tijdens de kerstviering en Lentefeest). Daarnaast organiseert het Davidsfonds soms ook concerten in de kerk waarbij befaamde muzikanten worden uitgenodigd. De contactpersoon van het parochiale team of een lid van de kerkfabriek open en sluit de kerk en houdt toezicht.

Voorstellingen kunnen eveneens in de kerk doorgaan. In het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog vond zo de voorstelling *Moeder doet de deure toe* in de kerk plaats.

Daarnaast wordt de kerk ook 1 maal per jaar gebruikt om de gemeentelijke infovergadering voor inwoners te huisvesten.

Bij gebruik door derden is er een gebruiksreglement aanwezig. De kerkfabriek ontvangt voor dit gebruik een vergoeding. Teneinde het gebruik door derden aan te moedigen en te faciliteren werd een aantal jaar geleden beslist het tapijt en de stoelen te vernieuwen. Daarbij werd speciaal geopteerd voor stoelen met armleuningen.

Met het plaatselijke schoolbestuur heeft het kerkbestuur ten slotte een overeenkomst afgesloten om in geval van noodsituaties het kerkgebouw te mogen gebruiken als evacuatie ruimte (noodopvang) voor kinderen en personeel. In het verleden heeft deze school eveneens als van het kerkgebouw gebruik gemaakt om een schoolfeesten (met optredens en tentoonstellingen) in het houden.

Buiten de uren van de eredienst is de kerk niet open voor het publiek. Naar aanleiding van Open Monumentendag of Erfgoeddag wordt soms wel samengewerkt met de dienst toerisme van de stad.

Ook voor bepaalde evenementen komt de kerk in beeld. Zo bijvoorbeeld voor *Moere in zicht*, een evenement waarbij het dorp Moere in de kijker werd geplaatst en de kerk als centraal punt functioneerde. De Sint-Niklaaskerk werd hiervoor voor het publiek opengesteld en de belangrijkste zaken werden erin belicht.

Figuur 63 Erfgoedhalte in Moere

Een ander voorbeeld dat in dit kader kan worden aangehaald is het themajaar Kastelen en Abdijen in het Brugse Ommeland. Onder meer gidsbeurten in de kerken van Moere en Snaaskerke werden er gehouden.

Een regelmatig toeristisch gebruik kent de kerk echter niet echt. Wel is er een onthaalzuil voorzien in de kerk (naast de gebruikelijke ingang) die een beeldt schetst van de geschiedenis van de kerk en de verschillende pastoors die de parochie heeft gekend.

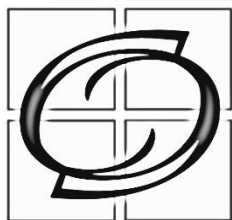
Tevens heeft stad Gistel de kerk mee opgenomen in de erfgoedhaltes die ze doorheen de stad hebben geplaatst.

De pastorale eenheid Godelieve Ommeland heeft een website en facebookpagina waarop activiteiten – zowel liturgisch, parochiaal als niet-liturgisch – op aangekondigd worden.

Net zoals bij de kerk van Zevokote en deze van Snaaskerke, heeft de Heemkring Gestella de archieven van de kerkfabriek geïnventariseerd. Deze actie, uitgevoerd door een lokale vereniging, draagt bij aan de valorisatie van een deel van het roerend patrimonium. Dit initiatief kan een aanzet vormen om niet alleen de kerk, maar ook andere deelcollecties verder te waarderen en te ontsluiten.

3. Pastoraal plan

Godelieve
Ommeland

Pastorale Eenheid Sint-Godelieve

Gistel Eernegem Oudenburg

www.kerkin-gistel-eernegem-oudenburg.be

Pastoraal Plan 2026-2031

Inleiding

De Pastorale Eenheid **Sint-Godelieve Gistel-Eernegem-Oudenburg** is een jonge Pastorale Eenheid, opgericht op het Feest van Christus Koning, 26 november 2023 en omvat tien parochies verspreid over drie gemeentes: Gemeente Gistel (O.L.V.-Tenhemelopgenomen Gistel + Sint-Niklaas Moere + Sint-Cornelius Snaaskerke + O.L.V. Zevokote), Gemeente Oudenburg (O.L.V. Oudenburg + Sint-Eligius Ettelgem + Sint-Michiël Roksem + Sint-Audomarus Westkerke) en Gemeente Ichtegem (Sint-Medardus Eernegem + Sint-Amandus Bekegem) (Nota: de Sint-Michiëlparchie van deelgemeente Ichtegem behoort tot de Pastorale Eenheid Sint-Martinus Koekelare).

Het begeleidend document vanuit het bisdom i.v.m. het pastoraal plan met het oog op de actualisering van het kerkenbeleidsplan werd voor een eerste maal doorgenomen tijdens de Planningsnamiddag, woensdag 10 juli 2024 met het Pastorale Eenheidteam (PET). Na de zomervakantie werd dit op 12 september 2024 een tweede keer besproken tijdens de vergadering van het PET, en een derde keer ten gronde tijdens een extra PET-vergadering op 25 september 2024.

Ook werd het opzet van het pastoraal plan besproken tijdens de bijeenkomsten van de lokale pastorale ploegen: Op 5 september in de pastorale ploeg Gistel, op 23 september in de pastorale ploeg Eernegem-Bekegem en op 24 september in de pastorale ploeg Oudenburg.

Huidige situatie

De huidige situatie is ideaal: er zijn twee pastoors (E.H. Mathias Parret en E.H. Edgard Duplacie) die in goede samenwerking alle kerken bedienen. Overal is er een dragende groep en het gaat goed. De situatie zoals ze nu is, wordt gekenmerkt door een groeiende gemeenschapsbeleving dankzij de synergie die sinds november 2023 gaandeweg gerealiseerd wordt tussen de verschillende lokale gemeenschappen enerzijds en een evenwichtige bediening en presentie in alle entiteiten anderzijds. De huidige situatie is optimaal, en lokaal leeft de vraag om dit zo lang als mogelijk te behouden.

Toekomst

Een doorgedreven vermindering van aantal kerken waarin er eucharistievieringen worden gevierd is bijgevolg thans niet evident vermits wij nog een heel jonge pastorale eenheid zijn. Die eenheid is pril en nog groeiende. We willen die groeiende eenheid zeker niet fnuiken door ondoordachte keuzes. We opteren daarom voor een stappenplan. Onze pastorale eenheid is bovendien verspreid over drie gemeentes en bijgevolg te uitgestrekt om drastische beslissingen te maken, waardoor het raadzaam is om per entiteit een hoofdkerk aan te duiden.

3.1 Gemeente Ichtegem

Bekegem: Sint-Amanduskerk

De Sint-Amanduskerk in Bekegem wordt sinds 1984 beschermd als monument. De omgeving van de kerk met het kerkhof worden beschermd als dorpsgezicht. De kerk is een 'open' kerk en biedt zo toeristische mogelijkheden. Ook wordt zij nu reeds gebruikt voor kunsttentoonstellingen en concerten. Daarnaast is deze kerk omwille van haar pittoresk karakter erg gegeerd voor doopvieringen, huwelijken en uitvaarten in intieme kring, ook door mensen van buiten Bekegem. Deze kerk zouden we verder willen valoriseren en behouden als kerk, voor huwelijken, dopen, uitvaarten, alsook voor een aantal geplande missen tijdens het jaar.

Eernegem: Sint-Medarduskerk

De Sint-Medarduskerk in Eernegem willen we aanwijzen als de hoofdkerk van de entiteit Eernegem-Bekegem. Er is een residerende pastoor die tegenover de kerk woont en in deze pastorie bevindt zich het secretariaat van de Pastorale Eenheid. Er vinden er vele doopvieringen, schoolvieringen, vormselvieringen, eerste communievieringen, huwelijken en uitvaarten plaats, en een wekelijkse zondagsmis wordt goed bijgewoond. Er is mogelijkheid tot projectie, er is een organist, cantor, misdienaars en een grote groep vrijwilligers. Er is veel parkingmogelijkheid en een mooi parochiaal centrum dicht bij de kerk. Ook heeft de kerk een aparte weekdagkapel, die afzonderlijk kan worden verwarmd n.a.v. doopvieringen of vormingsmomenten. Er is ook ruimte voor ontmoeting na de viering, zowel binnen het kerkgebouw als op het ruime border buiten. Het gebouw is een beschermd monument en er worden renovatiewerken voorzien: dak, dakgoten, binnenbepleistering en schilderwerken, muziekversterking.

Ichtegem: Sint-Michielskerk

De Sint-Michielskerk in Ichtegem behoort tot de Pastorale Eenheid Sint-Martinus Koekelare. Het team van deze Pastorale Eenheid weerhoudt de Sint-Michielskerk niet als hoofdkerk voor hun wekelijkse eucharistievieringen, waardoor er moet nagedacht worden welke bestemming aan dit gebouw zal gegeven worden.

Pastoraal Plan Ichtegem 2026-2031

We wensen de Sint-Medarduskerk van Eernegem, als onze hoofdkerk, ook binnen 6 jaar en later qua bestemming ondubbelzinnig en maximaal te behouden voor de verscheidenheid van eredienst en in het bijzonder voor de verzameling van de gelovigen voor de wekelijkse zondagseucharistie.

3.2 Gemeente - Stad Gistel

O.L.V. Tenhemelopnemingskerk Gistel

De O.L.V. Tenhemelopnemingskerk, met haar geklasseerde toren, willen wij aanwijzen als de hoofdkerk voor de entiteit Gistel. Het is de gewezen decanale kerk met een rijke geschiedenis die verbonden is met het reliekschrijn van de heilige Godelieve die naam en faam geeft aan stad Gistel, met de bijhorende devotie, bedevaarders en jaarlijkse processie. Sint-Godelieve is ook de patrones van onze Pastorale Eenheid Godelieve Ommeland. Dit gebouw behoort tot een beschermd dorpsgezicht. Er vinden er vele doopvieringen, schoolvieringen, vormselvieringen, eerste communievieringen, huwelijken en uitvaarten plaats, en een wekelijkse eucharistieviering op zaterdagavond met een vaste organist. Er is een kleine weekdagkapel waar er elke weekdag een viering wordt gehouden, die afzonderlijk verwarmd kan worden. De kerk wordt gebruikt voor verschillende groepsbijeenkomsten en activiteiten van de vormelingen en hun ouders, ook die van de omringende lokale gemeenschappen. Er is ook parkeermogelijkheid en vlakbij is er een mooi

parochiaal centrum. Aan deze kerk is er ook een koor verbonden (Godeliva Cantat). De akoestiek is er uitstekend, er vinden regelmatig concerten plaats. De kerk is in oppervlakte de grootste kerk van onze Pastorale Eenheid en biedt zeker meer mogelijkheden voor medegebruik in ruimte. Zo is een toeristische en museale invulling mogelijk van de Sint-Godelievebeuk. Een groot nadeel van deze kerk is dat dit gebouw moeilijk te verwarmen is. Er wordt gedacht aan een structurele oplossing (box-in-de-kerk) in de Onze-Lieve-Vrouwbeuk om er eucharistie te vieren en andere verwarming.

Sint-Niklaaskerk Moere

In de Sint-Niklaaskerk van Moere vinden momenteel tweewekelijks weekendvieringen plaats, alsook doopvieringen, schoolvieringen, eerste communievieringen, vormsels, huwelijken en uitvaarten. Er is een geklasseerd Van Peteghemorgel uit 1776 en ook de toren is geklasseerd. De kerk is goed te verwarmen en mooi onderhouden. De kerk kent medegebruik door de school en de muzikanten van de plaatselijke harmonie.

Sint-Corneliuskerk Snaaskerke

De Sint-Corneliuskerk heeft tweewekelijkse weekendvieringen, alsook doopvieringen, schoolvieringen, eerste communievieringen, vormsels. Alle lokale catechesebeurten van de vormelingen vinden plaats in de kerkruimte of in de sacristie. Het dak van de toren werd onlangs gerestaureerd, maar nog niet dat van de kerk en evenmin van de sacristie.

Onze-Lieve-Vrouwkerk Zevekote

De Onze-Lieve-Vrouwkerk Zevekote heeft tweewekelijkse weekendvieringen, alsook doopvieringen, huwelijken en uitvaarten, maar sinds 23 februari 2024 zijn er om veiligheidsredenen slechts maximaal 99 personen overdag toegelaten in het gebouw. Het gehele gebouw is geklasseerd als monument. Er zijn toeristische mogelijkheden aan de hand van een 'open' kerk.

Pastoraal Plan Gistel 2026-2031

We wensen de kerk van Gistel ook binnen 6 jaar en later qua bestemming ondubbelzinnig en maximaal behouden voor de verscheidenheid van eredienst en in het bijzonder voor de verzameling van de gelovigen voor de wekelijkse weekendviering.

Het is echter niet omdat er in de kerken van Moere, Snaaskerke en Zevekote binnen 6 jaar geen weekendvieringen meer zullen plaatsvinden, dat die kerkgebouwen geen betekenis meer zouden hebben of dat de lokale geloofsgemeenschap geen pastorale mogelijkheden meer in zich zou dragen. Die kerkgebouwen kunnen nog een beperkte liturgische functie hebben (bv. voor uitvaarten, huwelijken, een patroonsfeest, een schoolviering, jubileum, ...). Kerkgebouwen zijn drager van verschillende betekenissen (*zie het document van de Belgische bisschoppen*). Het zijn inderdaad in eerste instantie cultusplaatsen, bestemd voor de liturgie. Ze bieden ook kans tot stilte, bezinning en gebed. Vandaar het belang van open kerken. Bovendien komen ze in aanmerking voor niet-liturgisch pastoraal gebruik, zoals catechesemomenten, ontmoeting enz. Kerken hebben ook een symbolische betekenis en vele herbergen een rijk cultuurhistorisch patrimonium en erfgoed. Tevens is er valorisatie mogelijk van de kerkgebouwen (bv. als ruimte voor concerten, tentoonstellingen,...) of nevenbestemming in tijd en/of ruimte.

3.3 Gemeente - Stad Oudenburg

O.L.V.-kerk Oudenburg

De O.L.V.-kerk is een beschermd monument dat verwijst naar de rijke geschiedenis van Oudenburg met de befaamde Sint-Pietersabdij, gesticht door de Heilige Arnoldus, wiens relieken bewaard en bezichtigd kunnen worden in St.-Arnoldusbeuk. De kerk is bekend voor devotie omtrent Onze-

LieveVrouw en de Heilige Arnoldus. Er is een wekelijkse eucharistieviering en ook doopvieringen, schoolvieringen, vormselvieringen, eerste communievieringen, huwelijken en uitvaarten. De kerk heeft een aparte weekdagkapel die afzonderlijk te verwarmen is. Deze kerk werd onlangs gerestaureerd aan de buitenkant, het dossier voor de restauratie van de binnenkant is lopend. Ook is er sinds 2024 een nieuw pijporgel in de kerk van Oudenburg. De kerk is in oppervlakte de grootste kerk van Oudenburg en biedt zeker meer mogelijkheden voor medegebruik in ruimte. Zo is er een museale invulling mogelijk in de Sint-Arnoldusbeuk.

Sint-Audomaruskerk Westkerke

De Sint-Audomaruskerk heeft een beschermde toren en is een kerk die zich geografisch het meest centraal bevindt in de Pastorale Eenheid Sint-Godelieve Gistel-Eernegem-Oudenburg. Deze kerk is gemakkelijk om te verwarmen en heeft een passende grootte, alsook een koor Canti Chorus. We zouden daarom graag deze kerk behouden voor de wekelijkse eucharistievieringen, alsook voor doopvieringen, schoolvieringen, vormselvieringen, eerste communievieringen, huwelijken en uitvaarten. Deze kerk behoort tot het netwerk 'open kerken' en is heel vlot bereikbaar via het openbaar vervoer.

Sint-Eligiuskerk Ettelgem

De Sint-Eligiuskerk is opgenomen in het Masterplan voor de dorpskernvernieuwing van Ettelgem. De kerk zal gehalveerd worden en aldus dienen als verkleinde gebedsruimte voor Ettelgem. We wensen deze ruimte te gebruiken voor doopvieringen, huwelijken en uitvaarten in beperkte kring. Ze zal ook kans bieden tot stilte, bezinning en gebed, alsook voor niet-liturgisch pastoraal gebruik, zoals catechesemomenten en ontmoeting, enz... In de verkleinde kerk is er een aparte ruimte voorzien om te vergaderen.

Sint-Michielskerk Roksem

De Sint-Michielskerk zal definitief worden onttrokken aan de eredienst en herbestemd worden tot een profaan en niet-onwaardig gebruik, overeenkomstig het vorige kerkenbeleidsplan.

Pastoraal Plan Oudenburg 2026-2031

We wensen de kerk van Oudenburg en Westkerke ook binnen 6 jaar en later qua bestemming te behouden voor alle erediensten. De kerk van Ettelgem zal de kerk zijn waarin vieringen in beperkte kring zullen plaatsvinden. De kerk van Roksem wordt onttrokken aan de eredienst.

4. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

4.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Gistel	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen	Parochiekerk met valorisatie met mogelijkheid naar nevenbestemming in de tijd. Onderzoek naar nevenbestemming in de ruimte wordt opgestart tijdens deze legislatuur.
Zevékote	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw	Parochiekerk met valorisatie met mogelijkheid naar nevenbestemming in de tijd. Onderzoek naar nevenbestemming in de ruimte of herbestemming wordt opgestart tijdens deze legislatuur.
Snaaskerke	Parochiekerk Sint-Cornelius	Parochiekerk met valorisatie met mogelijkheid naar nevenbestemming in de tijd. Onderzoek naar nevenbestemming in de ruimte of herbestemming wordt opgestart tijdens deze legislatuur.
Moere	Parochiekerk Sint-Niklaas	Parochiekerk met valorisatie met mogelijkheid naar nevenbestemming in de tijd. Onderzoek naar nevenbestemming in de ruimte of herbestemming wordt opgestart tijdens deze legislatuur.

ANALYSE

De stad Gistel telt vier parochiekerken : de kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Gistel, de Onze-Lieve-Vrouwkerk in Zevékote, de Sint-Corneliuskerk in Snaaskerke en de Sint-Niklaaskerk in Moere. De kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Gistel heeft nog steeds een wekelijkse weekendviering. De andere drie kerken houden allen vast aan een tweewekelijkse weekendviering. Dit is een verschil met het vorig kerkenbeleidsplan waar alle vier de kerken een gelijkaardig gebruik kenden, namelijk een wekelijkse weekendviering. De vier kerken bedienen wel de verschillende sacramentele vieringen. Daarnaast kennen zij allen een zekere vorm van parochiaal gebruik en gaan er sporadisch niet-liturgische activiteiten (concert, voorstelling, ...) door. In de kerk van Gistel vinden er bijkomend drie maal per week weekmissen plaats. Ter volledigheid vermelden we dat de stad Gistel ook een abdijkerk op haar grondgebied telt, namelijk de kerk van de abdij Ten Putte. Sinds 2007 huist hier de Gemeenschap "Moeder van Vrede", die als religieuze congregatie van diocesaan recht werd erkend. Eucharistievieringen gaan hier dagelijks door.

Een verdere analyse leert dat de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen in Gistel de grootste kerk is. In de maand juli kent zij een grote toeristische uitstraling en staat zij open voor religieus-toeristisch gebruik. Er is dan ook een grote verwevenheid met de traditie van Godelieve en de als immaterieel erfgoed erkende Godelieve-processie. Met uitzondering van de toren is de kerk zelf niet beschermd als monument. Wel maakt ze deel uit van een beschermd stadsgezicht. Het kerkgebouw bevindt zich in een redelijke bouwfysische staat.

Een bescherming als monument werd daarentegen wel toegekend aan de onze-Lieve-Vrouwkerk van Zevékote. Samen met haar onmiddellijke omgeving maakt ze tevens deel uit van een

beschermd dorpsgezicht. Heden is haar bouwfysische staat verre van optimaal en dringt zich een volledige restauratie op. Een restauratiedossier wordt bijgevolg opgemaakt.

Ook de toren van de Sint-Niklaaskerk van Moere kent een bescherming als monument, net zoals het Van Peteghem-orgel dat zich in het koor van de kerk bevindt. De Sint-Corneliuskerk van Snaaskerke ten slotte is niet beschermd. Beide kerken bevinden zich in een goede tot zeer goede bouwfysische staat en kenmerken zich door lage onderhoudskosten.

Met uitzondering van de parochiekerk van Gistel die is ingebed in een stedelijke context, typeren de overige parochiekerken zich als typische plattelandskerken: ze zijn centraal gelegen in het dorpsweefsel waar zij een belangrijke architecturale en cultureel-historische waarde hebben.

Stad Gistel heeft nood aan (bijkomend) infrastructuur in deelgemeente Snaaskerke.

HET PASTORAAL PLAN

Het pastoraal plan duidt Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen te Gistel aan als de hoofdkerk voor de entiteit Gistel en laat een opening voor nevengebruik in ruimte, zoals een mogelijke museale invulling van de Sint-Godelievebeuk. Daarnaast wordt er ook nagedacht over een box-in-kerk-oplossing voor de energiekost te beperken bij eucharistieviering die eventueel zou kunnen plaatsvinden in de Onze-Lieve-Vrouwbeuk. Hieruit leiden we af dat nevengebruik in de ruimte verder onderzocht dient te worden.

De drie kerken in de deelgemeenten hebben allen tweewekelijkse weekendvieringen en wordt er al nevengebruik in de tijd toegepast in de vorm van concerten, tentoonstellingen.

De Sint-Niklaaskerk in Moere kent een nevengebruik in tijd door de school en de muzikanten van de plaatselijke harmonie. In het pastoraal plan wordt er verder niet gesproken over mogelijk nevengebruik in ruimte.

In het pastoraal plan wordt er voor de Sint-Corneliuskerk in Snaaskerke niet gesproken over een nevengebruik in de tijd. Hier is duidelijk dat er moet onderzocht worden wat er in deze kerk mogelijk is in termen van nevengebruik.

Voor Onze-Lieve-Vrouwekerk in Zevekote wordt er terecht gewezen op de beperkingen omwille van veiligheidsredenen. Het lokaal bestuur onderzoekt om dit restauratiedossier te laten uitvoeren. Daarnaast spreekt het pastoraal plan over toeristische mogelijkheden aan de hand van een 'open' kerk. Dit is een mogelijke denkpiste die meegenomen wordt tijdens het onderzoek naar nevenbestemmingen.

Het pastoraal plan spreekt niet over herbestemming. Als lokaal bestuur zijn we van mening dat wanneer we nevenbestemming in ruimte onderzoeken we ook de denkpiste van een herbestemming niet kunnen uitsluiten. Voor de hoofdkerk wordt het onderzoek beperkt tot nevenbestemming in de ruimte, voor de kerken in de deelgemeenten houden we alle denkpistes open.

In het pastoraal plan wordt vooruitgeblikt naar een toekomst waarin er mogelijk geen vieringen meer plaatsvinden in de kerken van de deelgemeenten. Tegelijk wordt erkend dat de lokale geloofsgemeenschap nood kan blijven hebben aan een plek voor bezinning. Daarom is het zinvol om voor elke kerk afzonderlijk een denkoefening te maken over hoe hieraan tegemoetgekomen kan worden. In dit kader wordt een traject opgestart rond nevenbestemming en mogelijke herbestemming van de kerken in de deelgemeenten.

EEN BREED GEDRAGEN PROCES

Het vorig kerkenbeleidsplan werd opgemaakt onder een breed gedragen proces. De start werd gegeven door een infomoment waar het doel van het kerkenbeleidsplan werd uitgelegd aan de kerkfabrieken en parochiale teams. Daarna werden ook de vier parochiekerken op infrastructureel

en cultureel vlak onderzocht om een zo volledig mogelijk beeld van de kerk te verkrijgen. Om tot een gedragen toekomstvisie te komen werden er gespreksavonden gehouden om de brede bevolking te bevragen naar de mogelijke toekomstvisies voor de verschillende kerken.

Net als bij de vorige legislatuur beoogt de huidige bestuursploeg om opnieuw een breed draagvlak te creëren. Om dit te creëren zal er terug een traject opgezet worden om het gesprek te starten. Tijdens dit traject zal er onderzocht worden welke nevenbestemmingen in ruimte of herbestemmingen er eventueel mogelijk zijn in de verschillende kerken.

TOEKOMSTVISIE

De kerngedachte van het pastoraal plan is dat de vier parochiekerken willen voortbestaan als parochiekerk. Gehoor gevend aan de uitdrukkelijke wens van de parochianen om de verschillende sacramentele vieringen in alle parochiekerken te behouden, zal er naast de eredienst nog steeds een maximum aan sacramenten worden bediend. De kerken stellen zich bovendien open voor een breder gebruik en toonden tijdens de voorbije legislatuur hun bereidheid om ook niet-liturgische activiteiten te verwelkomen. Met respect voor het religieuze karakter van de gebouwen, zal er onderzocht worden hoe de beschikbare ruimte nog efficiënter benut kan worden.

In dat kader wordt voor elke kerk nagegaan of nevenbestemming of herbestemming mogelijk en wenselijk is. Daarbij wordt ook gekeken of er vanuit het verenigingsleven nood is aan bijkomende ruimtes, of dat er reeds voldoende alternatieven beschikbaar zijn.

De overkoepelende optie voor alle vier de parochiekerken wordt omschreven als: "De kerken stellen zich bovendien open voor een breder gebruik en toonden tijdens de voorbije legislatuur hun bereidheid om ook niet-liturgische activiteiten te verwelkomen. Met respect voor het religieuze karakter van de gebouwen, wordt er momenteel onderzocht hoe de beschikbare ruimte nog efficiënter benut kan worden.

4.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

In het plan van aanpak wordt weergegeven welke stappen gezet zullen worden om de toekomstoptie voor de vier kerken te bestendigen.

PAROCHIEKERK

In Gistel zijn er twee priesters actief die zich bereid hebben verklaard de verschillende vieringen te bedienen in alle vier de kerken.

VALORISATIE

Binnen elke kerkfabriek zal onderzocht worden welke valoriserende activiteiten kunnen genomen worden. Ervaringen en expertise met betrekking tot deze valorisatie zullen tussen de kerkfabrieken onderling uitgewisseld worden.

NEVENBESTEMMING IN DE TIJD (MULTIFUNCTIONEEL GEBRUIK)

Elke kerk heeft een huishoudelijk reglement om niet-liturgische activiteiten op de juiste manier te laten plaatsvinden in de kerk. Het reglement stelt duidelijke grenzen en regelt praktische zaken (verwarming, verlichting, ...). Tevens zijn er tarieven vastgelegd en werden clausules over te houden toezicht, verzekering en aansprakelijkheid bij ongevallen opgenomen.

NEVENBESTEMMING IN DE RUIMTE

Onderzoek naar mogelijkheden naar nevenbestemming in de ruimte wordt voor alle kerken opgestart. Hiervoor wordt een participatietraject opgezet.

HERBESTEMMING

Onderzoek naar mogelijkheden naar herbestemming worden voor de kerken in Moere, Zevekote en Snaaskerke opgestart. Hiervoor wordt een participatietraject opgezet.

INVESTERINGEN

Grote investeringen zijn vooral te verwachten voor de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Zevekote. De focus van deze investering gaat uit naar de bouwkundige restauratie van het gebouw. De opdracht tot het opmaken van een beheersplan werd reeds toegekend en ook het restauratiedossier is lopend. Eenmaal het dossier is ingediend, zal er een subsidieaanvraag worden overgemaakt aan het agentschap Onroerend Erfgoed tot het verkrijgen van een verhoogde erfgoedpremie.

Principiële belofte van subsidie werd verkregen voor de herstellingswerken aan het daken en de gevels en de bliksembeveiliging van de sacristie van de parochiekerk Sint-Cornelius in Snaaskerke. Er kan nu overgegaan worden tot de gunningsprocedure.

Alle partners zullen hun verantwoordelijkheid opnemen inzake het nodige onderhoud van de kerken.

EVALUATIE

Alle betrokken partijen blijven in een open communicatie met elkaar staan omtrent mogelijke wijzigingen of opportuniteiten.

Indien zou blijken dat er zich in Gistel een concrete nood stelt naar gedeeld gebruik in de ruimte, dan zal deze bespreekbaar gemaakt worden.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van het bisdom Brugge en door de gemeenteraad van Gistel.

BRONNEN

Publicaties

COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS, Bulletin des Commissions Royales d'art et d'archéologie, vol 49 nr. 12 Bruxelles : Impr. Van Langhendonck, 1910.

COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS, Bulletin des Commissions Royales d'art et d'archéologie, vol 51 Bruxelles : Impr. Van Langhendonck, 1912.

DEBAILLIE, F., VANSEVENANT, Marc, Archiefbeelden : Gistel. Wiltshire : [Midway Clark Printing](#), 2001.

DEBAILLIE, F., Archiefbeelden : Gistel : Deel 2. Stroud : [Tempus](#), 2007.

DEFLOU, W., Sint-Niklaaskerk Moere, Brugge : VTI, 1997.

DEVOS, K. Beschrijving van Zevekote opgesteld door K. Devos. Handzame : Familie et Patria, 1977.

FAUCONNIER, A., ROOSE, P., Het historisch orgel in Vlaanderen. Deel IV a West-Vlaanderen Arrondissementen Brugge en Oostende, Brussel: Bestuur voor Monumenten en Landschappen, 1986.

MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Onze-Lieve-Vrouwkerk Zevekote. Inspectienummer : W-15/50243/2014/B]. Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2014.

MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Onze-Lieve-Vrouwkerk Zevekote. Inspectienummer : 50243/2024/B]. Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2024.

MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Sint-Niklaaskerk Moere. Inspectienummer : W-15/51189/2024/B]. Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2012.

MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Kerk O.L.V.-ten -Hemel - Opgenomen. Inspectienummer : W-15/50007/2018/B]. Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2018.

MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN VZW, [Inspectierapport Kerk O.L.V.-ten -Hemel - Opgenomen. Inspectienummer : 50007/2022/AB]. Brugge : Monumentenwacht West-Vlaanderen vzw, 2022.

QUINTENS, D., Snaaskerke : een stuk verleden. 4. In naam van Cornelius, Snaaskerke : Eigen Beheer, 2016.

[S.N], ... et in Flandris de ecclesia Gestella. Gistel : Vrienden van het Sint-Godelievemuseum, 1994.

[S.N], L'écho d'Ostende. Jrg 50, nr 103, 28 décembre 1911.

VANSEVENANT, M., Het Van Peteghem-orgel in de Sint-Niklaaskerk van Moere, in: Open Monumentendag 2005.

WERKGROEP VAN DE MAAND (red.), O.L.VR. Ten Hemel Opneming kerk Zevekote, Zevekote : Z.R. Sagaert, 1995.

Online bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017 : Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw met kerkhof, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/52182> (geraadpleegd op 24 april 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017 : Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opgenomen, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/52046> (geraadpleegd op 24 april 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017 : Parochiekerk Sint-Cornelius, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/52151> (geraadpleegd op 24 april 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017 : Parochiekerk Sint-Niklaas, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/52129> (geraadpleegd op 24 april 2017).

LINGIER, J. : Het klooster van Zevekote. Blogpagina van 25 juli 2012 [online], <http://johanlingier.blogspot.be/2012/07/het-klooster-van-zevekote.html> (geraadpleegd augustus 2017)

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN : E-zine Plattelandsnieuws, 2012 nr 1 [online], https://www.west-vlaanderen.be/overwvl/Nieuws/ezines/archief/201201_plattelandsnieuws.htm (geraadpleegd augustus 2017)

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN, HOWEST : Leefbaarheidsproject regio Brugge-Oostende 2009-2010 : Rapport Gistel. 2010 [online], https://www.west-vlaanderen.be/overwvl/beleid_bestuur/gebiedsgerichte_werking/leefbaarheidscatalogus/documenten/gemeenterapporten_leefbaarheid_brugge-oostende_2009-2010.pdf (geraadpleegd augustus 2017)

[S.N.] : Godelieveprocessie Gistel, in: Immaterieel Erfgoed [online], <http://www.immaterieelerfgoed.be/Detail/wat/328> (geraadpleegd augustus 2017)

[S.N.] : Gistelse Godelieveprocessie erkend als immaterieel erfgoed, in : CRKC rubriek Nieuws [online], <http://crkc.be/gistelse-godelieveprocessie-erkend-als-immaterieel-erfgoed> (geraadpleegd augustus 2017)

VLAAMS RURAAL NETWERK : Projectfiche Renovatie ontmoetingscentrum Zevekote. 2014 [online], <https://ruraalnetwerk.be/projecten/renovatie-ontmoetingscentrum-zevekote/> (geraadpleegd augustus 2017)

Database

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw , Zevekote [deelgemeente in gemeente Gistel – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel [Excel-format]. 2013.

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk Sint-Niklaas, Moere [deelgemeente in gemeente Gistel – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel [Excel-format]. 2013.

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk Sint-Cornelius, Snaaskerke [deelgemeente in gemeente Gistel – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel [Excel-format]. 2013.

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk O.-L.-Vrouw Hemelvaart, Gistel [deelgemeente Gistel – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Gistel [Excel-format]. 2013.

Archief

Privé-archief M. Vansevenant